

Tímarit Bændablaðsins

Bændablaðið

1. tbl. 2017 · 3. árgangur

22-26

Sorgarsaga innflutnings
á sauðnautum til Íslands

30-38

Jónatan Hermannsson,
fyrirverandi tilraunastjóri
í jarðrækt á Korpu

40-44

Einar Freyr Elínarson,
formaður Samtaka
ungra bænda

46-48

Sæmundur Sveinsson,
sérfræðingur í korn-
kynbótum hjá Lbhí

54-58

Íslensku ævintýra-
bændurnir í Tansaníu

Áhugamanneskja um uppgræðslu lands og sjálfbæra landnýtingu

- bls. 12-20

Áhugaverðar nýjungar fyrir virkjunaraðila

Túrbínusamstæður á ramma tilbúnar til gangsetningar. Frá 100-750 kW.

Sjálfhreinsandi umhverfisvænar inntaksristar.

Ný gerð af þrústípípum. **Flowtite græy**. Sterkar sem stál og léttar sem plást.

Auk þess bjóðum við allan búnað fyrir vatnsaflsvirkjanir frá 3 kW til allt að 30.000 kW eins og verið hefur.

Leitið upplýsinga hjá sölufulltrúa.

ORKUVER

Smiðjuvegur 11 · 200 Kópavogur · www.orkuver.is · orkuver@orkuver.is · Sími 5 34 34 35

Efnisyfirlit

Ritstjórnargrein 4

Ekki stendur til að kollvarpa landbúnaðarkerfinu 6–10

Viðtal við Þorgerði Katrínu Gunnarsdóttur landbúnaðar- og sjávarútvegsráðherra

Áhugamanneskja um uppgræðslu lands og sjálfbæra nýtingu 12–20

Oddný Steina Valsdóttir er bóndi í Butru og á kafi í félagsstörfum bænda

Sorgarsaga innflutnings á sauðnautum til Íslands 22–26

Innflutningstilraunir sem enduðu illa

Talnafróðleikur um landbúnað 28–29

Sáttur við ævistarfið og sæll með gjöfult samstarf 30–38

Jónatan Hermannsson, tilraunastjóri í jarðrækt á Korpu, lætur af störfum

„Landbúnaðurinn er bakland ferðaþjónustunnar“ 40–44

- segir Einar Freyr Elínarson, formaður Samtaka ungra bænda

Fólk ætti að hræðast margt annað en erfðatækni 46–48

Kynbætur og erfðabreyttar lífverur

„Við verðum að nota þessa tækni“ 50–52

- segir Árni Bragason, landgræðslustjóri og sérfræðingur í jurtaerfðafræði

Íslensku ævintýrabændurnir í Tansaníu 54–58

Hjónin Anna Elísabet Ólafsdóttir og Viðar Viðarsson fara ótroðnar slóðir

Beintenging neytanda við sauðfjárbóndann 60–63

Upprunamerkingar Fjallalambs vísa neytandanum beint heim á bæ

Staða búgreinanna

- **Eggjaframleiðslan:** Keyrum á umframgetu búanna til að svara aukinni eftirspurn 64

- **Hrossaræktin:** Verður að vera taktur milli framboðs og eftirspurnar 65

- **Geitfjárræktin:** Gleðiefni að geitur hafa ratað inn í búvörusamninga 66

- **Nautgriparæktin:** Okkar styrkleiki felst í gæðunum 67

- **Sauðfjárræktin:** Horfum bjartsýn til framtíðar þótt gefi á bátinn í bili 68

- **Skógræktin:** Mikið vantar til að hægt sé að standa við gerða samninga 69

- **Garðyrkjan:** Heilmikill áfangi að taka gæðahandbók í notkun 70

- **Loðdýraræktin:** Lélegt verð á liðnu ári og mikið tap á rekstri 71

- **Svínaræktin:** Nær fjórðungur svínakjöts sem neytt er á Íslandi er erlent 72

- **Ferðaþjónustan:** Ætlum að nýta okkur þau tækifæri sem bjóðast 73

- **Æðarræktin:** Hvert metárið á fætur öðru 74

- **Alifuglaræktin:** Alvarlegt inngríp í yfirfullan íslenskan kjötmarkað 75

Vart hugað líf eftir alvarlegt slys, 76–81

reis á fætur og rekur fjóra veitingastaði

Hallgrímur Friðrik Sigurðarson, veitingamaður á Akureyri,

vill treysta innviði ferðaþjónustunnar

Brennur fyrir staðbundnum matvælum 82–85

Norski matgæðingurinn Hanne Frosta

Kynningarefni 86–102

Tímarit Bændablaðsins 2017

Ritstjóri og ábyrgðarmaður

Hörður Kristjánsson

Blaðamenn

Erla Hjörðís Gunnarsdóttir

Margrét Þóra Þórsdóttir

Sigurður Már Harðarson

Vilmundur Hansen

Auglýsingastjórn og sala kynninga

Ásgerður María Hólmbergsdóttir

Umsjón og rekstur

Tjörvi Bjarnason

Prófarkalestur

Guðrún Björk Kristjánsdóttir

Umbrót

Ingi Magnússon

Hönnun

Döðlur

Prentun

Prentsmiðjan Oddi

Dreifing

Íslandspóstur

Útgefandi

Bændasamtök Íslands

Bændahöllinni við Hagatorg, 107 Reykjavík

Sími: 563-0300

www.bbl.is

Upplag

8.000 eintök

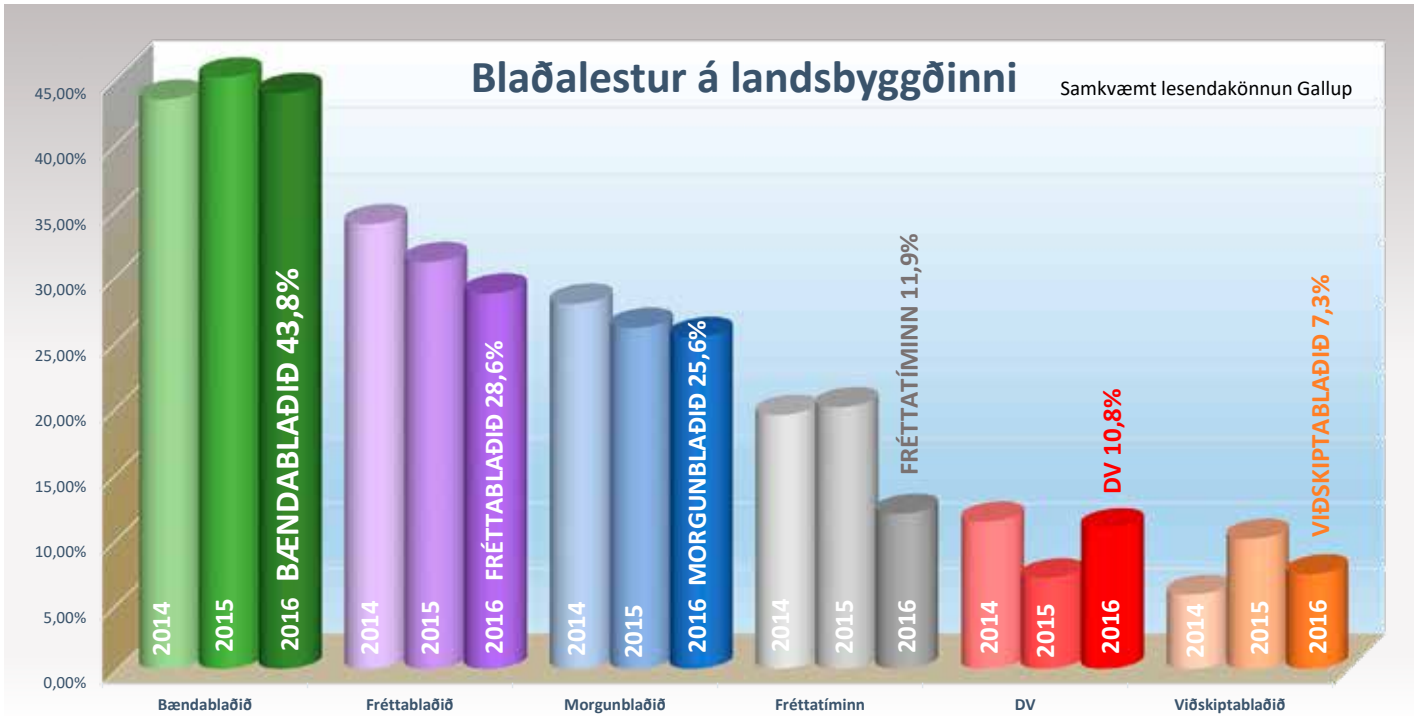
Ljósmynd á forsíðu

Hörður Kristjánsson

Ljósmynd á forsíðu kynningarefnis

Sigurður Már Harðarson

ISSN númer 2298-7209

Stuðningur landsmanna er ómetanlegur

Bændablaðið ber höfuð og herðar yfir aðra prentmiðla utan höfuðborgarsvæðisins með 43,8% lestur. Þannig hefur Bændablaðið haldið sterkri stöðu sinni undanfarin ár. Þá heldur blaðið sjó í lestri á landinu í heild á meðan þróunin hefur verið neikvæð fyrir flesta aðra prentmiðla.

Þetta er afar athyglisvert mitt í umræðu um að prentmiðlar eigi mjög undir högg að sækja á heimsvísu. Samkvæmt lestrarkönnun sem Gallup framkvæmdi 2014 var Bændablaðið þá með 43,2% lestur á landsbyggðinni. Það tók nokkuð stökk 2015 og fór í 45% lestur, en er nú í 43,8% lestri, sem er samt örlítið meiri lestur en 2014.

Líklegast einsdæmi á heimsvísu Þegar lesturinn á Bændablaðinu er skoðaður með tilliti til kynjanna sést að þriðjungur íslenskra karlmannna, eða 29,6% les Bændablaðið að staðaldri. Ef

miðað er við íbúafjölda landsins í lok síðasta árs, þá eru þetta 100.181 einstaklingur. Meira en fjórðungur kvenfólks í landinu les Bændablaðið að staðaldri, eða 26,4% sem gerir um 89.351 konu. Samkvæmt þessum hlutfallstölum eru það því 189.532 Íslendingar sem lesa Bændablaðið að staðaldri auk þeirra sem glugga í það annað slag. Þetta er í raun ótrúleg niðurstaða og líklegast einsdæmi á heimsvísu fyrir sérhæft blað af þessum toga.

Bændablaðið er gefið að jafnaði út í 32.000 eintökum tvisvar í mánuði sem þýðir að um sex einstaklingar að meðaltali lesa hvert einasta eintak blaðsins að staðaldri. Þetta sýnir glögg að Bændablaðið hefur langan líftíma og er meira og minna handfjatlað í hálfan mánuð eftir útkomu á meðan dagblöðin lifa vart meira en í einn dag. Má nærri geta að slíkt hlýtur að hafa gríðarlegt gildi þegar

meta skal virkni fjölmiðla sem auglýsingamiðla.

Karlar á landsbyggðinni eru sérstaklega dyggir lesendur, en 46,3% þeirra lesa Bændablaðið reglulega. Þá lesa 40,7% kvenna á landsbyggðinni Bændablaðið reglulega auk allra þeirra sem kíkja í það annað veifið.

Ómetanlegur stuðningur fólksins í landinu

Það má því segja að þessar kannanir staðfesti glögglega sterka stöðu Bændablaðsins á landsbyggðinni og einstaklega mikinn stöðugleika í lestri. Þessi árangur er síður en svo sjálfsgæður. Þar hefur blaðið notið einstaklega mikillar velvildar og góðra samskipta við fólk um allt land og eru sjómenn og flugmenn þar ekki undanskildir. Án þessa væri Bændablaðið hvorki fugl né fiskur né pappírins virði.

Hörður Kristjánsson

Gæði og ending við bústörfin

Þjarkur samfestingur

Vnr. 9628 120020

Punnur samfestingur með hjáþrúðavösum. Stærðir: 48 - 72

DUNLOP stívél Purof Professional

Vnr. 9655 D460933

Hentug stívél við margskonar aðstæður. Létt með höggdeyfi í sóla. Endast vel og gott að þrifa þau. Græn. Stærðir: 37 - 48

Energy Bull neyslugeymir

Vnr. 581 96351

Lúxus rafgeymir þegar ferðast þarf með rafmagn. Fæst í fjórum stærðum.

COFRA leðurhanskar m/laska

Vnr. 7151 G120 KD00

Leðurhanskar (Powerhide) með laska. Stærðir: 10 - 11

Mobilfluid 426, 20 l

Vnr. 706 472120

Drif- og vökvakerfisóla fyrir traktora og vinnuvélar. Fæst í 20 og 208 l umbúðum.

Mobil Delvac XHP ESP 10W-40 20l

Vnr. 3020 152994

Syntetísk olía fyrir Euro V og VI dísilvélar með sótkornasiur og útblásturshreinsibúnað í flutningabílum og vinnuvélum.

Verlanir N1 um land allt

Akureyri s. 440 1420 • Grindavík s. 426 8290 • Höfn s. 478 1940 • Ísafjörður s. 456 3574

Klettagarðar s. 440 1330 • Ólafsvík s. 436 1581 • Patreksfjörður s. 456 1245

Reyðarfjörður s. 474 1293 • Reykjanesbær s. 421 4980 • Vestmannaeyjar s. 481 1127

Landbúnaðarráðherra ásamt nýborinni nöfnu sinni, Þorgerði Katrínu.

Mynd / Guðmundur Kristján Jónsson.

Ekki stendur til að kollvarpa landbúnaðarkerfinu

Vilmundur Hansen

Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir landbúnaðarráðherra segir að aukin aðkoma ólíkra hagsmunaaðila í endurskipuðum samráðshóp um endurskoðun bívörusamninga muni stuðla að aukinni sátt um samningana. Af hálfu stjórnvalda verður hvatt til þess að vægi almennari stuðnings verði aukið, svo sem til jarðræktar, fjárfestingar, nýsköpunar, umhverfisverndar og nýliðunar, en dregið úr sértækum búgreinastyrkjum.

Þorgerður Katrín tók við sem sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra snemma á þessu ári sem fulltrúi Viðreisnar. Hún settist fyrst á Alþingi fyrir Sjálfstæðisflokkinn 1999 og var alþingismaður til 2013 og þar af menntamálaráðherra 2003 til 2009.

Breytingar í vændum

Hún segir að það séu vissulega ákveðnar breytingar í vændum en að þær þurfi að eiga sér stað í skynsamlegum skrefum og með það að leiðarljósi að tryggja stöðugt rekstrarumhverfi íslensks landbúnaðar til langs tíma.

Hestamenska er vinsælt tómstundagaman og útflutningur á hestum skapar þjóðinni verulegar gjaldeyristekjur. Mynd / Guðrún Hulda Pálsdóttir.

Kvóti fyrir alifuglakjöt var 200 tonn en verður 856 tonn eftir að tollabreytingar taka gildi. Mynd / Bbl.

Útflutningur á íslensku grænmeti er í sjónmáli. Mynd / Bbl.

Breytingar á styrkjakerfi eru til skoðunar hjá stjórnvöldum og einnig stendur yfir endurskoðun á úthlutun tollkvóta en með auknu tollfrelsi mun innflutningur á landbúnaðarvörum stórukast á næstu árum. Samkeppnisumhverfi íslensks landbúnaðar er einnig ofarlega á baugi stjórnvalda, einkum með tilliti til mjólkuriðnaðarins.

Að skapa sátt

Þorgerður Katrín landbúnaðarráðherra segir að nýsamþykktur búvörusamningur hafi verið umdeildur bæði innan þings og utan og að það sé eðlilegt að með nýrri ríkisstjórn fylgi nýjar áherslur. „Ég ákvað að hrófla ekki við aðkomu þeirra sem þegar höfðu verið skipaðir samkvæmt tilnefningu, en víkkaði þess í stað aðkomu hagsmunaaðila. Með því vona ég að okkur hafi tekist að koma á meira jafnvægi milli ólíkra sjónarmiða. Ég vil leyfa mér að trúá því að með samtali þessara mismunandi hagsmuna muni nást niðurstaða um endurskoðun búvörusamninganna sem meiri sátt muni ríkja um meðal þjóðarinnar.

Samningurinn var mjög umdeildur í þjóðfélaginu sem hafði í för með sér hreinskipta umræðu um stöðu landbúnaðar á Íslandi og hvernig honum er hagað. Eina leiðin til að klára slíka umræðu og halda áfram er að byggja brýr, hlusta á það sem verið er að kalla eftir, að gera tilraunir til að sætta ólík sjónarmið.

Búvörusamningurinn gildir í tíu ár og hefur í för með sér meðferð og ráðstöfun á opinberu fé og því er ekki óeðlilegt að fólk hafi skoðun á því hvernig þessu er ráðstafað. Mér fannst mikilvægt að auka vægi neytenda og umhverfissjónarmiða í endurskoðunarnefndinni í samræmi við áherslur nýrrar ríkisstjórnar og ákalli

almennings um breyttar áherslur. Mér finnst liggja í augum uppi að það þurfi að myndast víðtæk sátt í þjóðfélaginu til þess einmitt að við getum unnið saman að því að byggja upp íslenskan landbúnað.

Breytingar á styrkjakerfi

Þorgerður segist hafa talað fyrir breytingum á styrkjakerfinu þannig að dregið verði úr framleiðslutengdum styrkjum, en að frekar verði ýtt undir nýsköpun með beinum styrkjum. „Með þessu er þó alls ekki átt við að draga eigi úr styrkjum til landbúnaðar heldur að þeim verði frekar beint í átt að meira frelsi fyrir bændur til að framleiða það sem neytendur eru að kalla eftir. Við höfum alla burði til að framleiða hreinar, umhverfisvænar hágæða landbúnaðarvörur hér, sem standast fyllilega alþjóðlegan samanburð. Með því að stækka markaðinn sem íslenskir bændur geta selt sínar vörur á getum við bætt kjör bændu umtalsvert.“

Breytt umhverfi tollkvóta

Talsverðar breytingar á umhverfi tollkvóta eru fram undan eftir að stjórnvöld undirrituðu samkomulag við Evrópusambandið um verulega rýmkun innflutningskvóta fyrir landbúnaðarafurðir á síðasta kjörtímabili. Þorgerður hefur sagt að hún telji að fyrirkomulag tollkvótanna eins og þeir eru í dag muni ekki nýtast neytendum sem skyldi eftir að þeir verða auknir.

„Breytt fyrirkomulag á úthlutun tollkvóta er til skoðunar í ráðuneytinu en vinnan við það er á byrjunarstigi. Í samræmi við stefnu stjórnvalda verður leitast við að tryggja einfalt og gagnsætt regluverk með hagsmuni neytenda í fyrirrúmi en jafnframt þarf breytt aðferðafræði að tryggja að sanngirni og jafnræði ríki

á meðal samkeppnisaðila. Ég skil vel áhyggjur bænda af því að aukinn innflutningur veiki rekstrargrundvöll landbúnaðarins en í þeim efnum tel ég að það sé ekkert að óttast. Íslenskur landbúnaður er fyllilega samkeppnishæfur við aðrar þjóðir þegar það kemur að gæðum, ekki síst vegna heilnæmis íslenskra afurða. Hér á landi er lyfjanotkun og önnur efnanotkun til dæmis mun minni en gengur og gerist í nágrannalöndum okkar. Við eigum að nýta okkur þessa sérstöðu til góðs, jafnt innan sem utan landsteinanna, en með auknum innflutningi til landsins fær íslenskur landbúnaður auðvitað tollfrjálst aðgengi að mörkuðum erlendis á mótí. Í því felast gríðarleg tækifæri.“

Breytingar fram undan

Aðspurð hvort hún sjái fyrir sér enn frekara tollfrelsi en nú þegar hefur verið boðað í ráðherratíð sinni og hvort hún telji að búgreinarnar þoli aukna samkeppni, segir Þorgerður að allar breytingar þurfi að eiga sér stað í skynsamlegum áföngum samtímis því að landbúnaðurinn stígi inn í samkeppnisumhverfi með breyttu stuðningskerfi. Ekki standi til að kollvarpa kerfinu.

„Ég tel landbúnaðinn okkar vel geta staðist erlenda samkeppni. Að því sögðu er auðvitað að mörgu að huga, samkeppnisstaða er mismunandi milli greina vegna mismunandi krafna sem gerðar eru til framleiðenda, auk þess sem stuðningur við landbúnað sé ólíkur á milli landa. Í þeim efnum skiptir lykilmáli að neytandinn sé vel upplýstur um vörurnar sem honum standa til boða. Skýrari upprunamerkingar eru til bóta í þeim efnum en neytendur eiga alltaf rétt á upplýsingum um uppruna matvæla og þar er staða okkar sterk.“

Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra ásamt Helgu Guðnýju Kristjánsdóttur, bónda í Botni í Súgandafirði.

Mynd / Guðmundur Kristján Jónsson.

Tekur tíma að aðlagast

Aðspurð segist Þorgerður gera sér grein fyrir því að samkeppnisumhverfi landbúnaðarins fylgi tollabreytingunum og innleiðing nýrra velferðarreglugerða komi mishart niður á ólíkum búgreinum og nefnir í því tilliti svína- og kjúklingabændur.

„Það þarf að skoða vel hvort ríkið geti stutt betur við aðila sem til dæmis þurfa að ráðast í dýrar og umfangsmiklar breytingar á húsakosti til að mæta bættum aðbúnaðarkröfum samhliða því að aðlagast breyttu samkeppnisumhverfi. Slíkar aðgerðir þyrftu þó að vera eins almennar og kostur er og unnar í samráði við hagsmunaaðila og endurskoðunarnefndina.“

Matvælaöryggi í fyrirrúmi

Innflutningur á hráu kjöti hefur verið talsvert til umræðu undanfarin ár vegna sýkingarhættu því fylgjandi. Sérfræðingar í útbreiðslu baktería, til að mynda Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin, hafa gefið út að sýklalyfjaónæmi sé ein stærsta ógn við lýðheilsu jarðarbúa. Þorgerður segir

að málið sé snúið enda standi Íslendingar utan við sameiginlega landbúnaðarstefnu Evrópusambandsins.

„Í málum sem þessum vegast á ólíkir hagsmunir og sjónarmið. Á sama tíma og við viljum tryggja valfrelsi neytandans og ekki ala á óþarfa ótta gagnvart erlendri matvöru verðum við að hafa hugfast að heilbrigðisstaða íslenskra búfjárkynja er mjög góð í samanburði við nágrannalönd okkar. Einangrun íslenskra bústofna frá landnámi veldur því að mótefnastaða þeirra gegn ýmsum sjúkdómum er lág. Í markaðssetningu á íslenskrum landbúnaðarvöru er lögð áhersla á takmarkaða notkun sýklalyfja í íslenskum landbúnaði og sú sérstaða er dýrmæt.“

Stefna íslenskra stjórnvalda í þessum eignum hefur fylgt skoðunum fremstu sérfræðinga í dýrasjúkdómum og lýðheilsu og á því verður engin breyting. Matvælaöryggi verður ávallt í fyrirrúmi.“

Samkeppnislögmál leiðarljós

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar er lögð áhersla á samkeppnislögmál og

samkeppnisumhverfi, einkum með tilliti til landbúnaðar. Aðspurð hvernig þær áherslur snúa að mjólkuriðnaðinum segist Þorgerður vilja sjá ákveðnar breytingar.

„Ég hef þá sýn að íslenskur landbúnaður verði öflug samkeppnisgrein en veruleikinn er líka sá að hann mun engu að síður þurfa á stuðningi að halda. Samkeppni sem slík er mikilvægur hvati til nýsköpunar og nauðsynlegur þáttur í heilbrigðu neytendaumhverfi.“

Ríkisstjórnin setti á dagskrá endurskoðun á undanþágum frá samkeppnislögum. Í ráðuneytinu er verið að skoða sérstaklega 13. gr. búvörulaga vegna verðtilfærslu og 71. gr. búvörulaga um heimildir afurðastöðva til að sameinast, gera með sér samkomulag um verkaskiptingu milli mjólkursamlaga vegna framleiðslu einstakra mjólkurvara og annars konar samstarf. Meðal þess sem er til skoðunar er hvort unnt sé að fara svipaðar leiðir og til dæmis í Noregi þar sem ákveðnar undanþágur og skilyrði eru sett á markaðsráðandi afurðastöðvar varðandi söfnun og sölu hrámjólkur. Þannig verði

Östurinn úr sveitinni

ÍSLENSKUR

GÓÐOSTUR

- BARA GÓÐUR -

Á hverjum degi færir sveitin okkur hreina gleði.
Við erum að tala um náttúrulega hollustu, vináttu
sem vex og dafnar — og Góðost ofan á brauð.

tryggt að öll mjólk verði sótt til bænda og einnig verði tryggt að minni vinnsluáðilar fái það hráefni sem þeir þurfa til sinnar framleiðslu. Undirbúningur frumvarps til breytinga á búvörulögum er hafinn og munu stjórnvöld leitast við að hafa samráð við hagsmunaaðila við þá vinnu.“

Umhverfismálin í forgrunni

Í stjórnarsáttmálanum er einnig kveðið á um ýmis markmið í loftslagsmálum og minni kolefnislosun sögð leiðarljósið í landbúnaðarstefnu stjórnvalda. Þorgerður segir að ýmsar leiðir séu færar í þeim efnum og mikilvægt sé að greina og kortleggja kolefnisfótspor greinarinnar í samstarfi við umhverfisráðuneytið og aðrar stofnanir.

„Með auknu tollfrelsi er ljóst að innflutningur mun aukast með tilheyrandi umhverfisáhrifum. Í því ljósi er einkar mikilvægt að gera allt sem í okkar valdi stendur heima fyrir til að bregðast við loftslagsbreytingum, til dæmis með því að auka fjölbreytni og efla græna nýsköpun innan greinarinnar. Skógrækt, landgræðsla og lokun framræsluskurða er líka ofarlega á blaði ríkisstjórnarinnar og ljóst er að bæta þarf orkugæði víða um land, til dæmis með fleiri smávirkjunum og öflugri dreifingu rafmagns, en alltof víða er skortur á aðgengi að þriggja fasa rafmagni svo dæmi sé nefnt.“

Umhverfisvitund neytenda lykilatriði

Þorgerður segir að ekki megi vanmeta aukna umhverfisvitund almennings þegar kemur að innfluttum matvælum. „Það hefur orðið stórkostleg vitundarvakning í umhverfismálum á síðustu árum og nútímaneytandi horfir nú til mun fleiri þátta en áður þegar kemur að matvæla kaupum. Fólk vill holla og heilnæma vöru en ekki síður vöru sem ber eins lítið kolefnisfótspor og kostur er. Aukin umhverfisvitund neytenda mun sjálfkrafa leiða til stuðnings við íslenskan landbúnað.“

Íslenskir neytendur hafa sýnt mikla trygð við íslenska grænmetisframleiðslu því þeir vita að íslenskt grænmeti er ræktað með endurnýjanlegri orku og hefur ekki ferðast um langan veg á leið sinni í verslanir. Þetta má alls ekki vanmeta í tengslum við samkeppnisumhverfi íslensks landbúnaðar því þarna hefur

Aukin skógrækt er besta leiðin til að auka kolefnisbindingu á Íslandi.

Mynd / Bbl.

hann einstakt forskot samanborið við aðrar þjóðir.

Íslenskir bændur eru einir mestu umhverfissinnar sem um getur enda hafa þeir lifað í harðri baráttu en sátt við náttúruna allt frá landnámi.“

Beint frá býli og ferðapjónustan

Kröfur neytenda og stóraukning ferðamanna um land allt hafa breytt og stækkað innlandan markað fyrir landbúnaðararafirðir svo um munar á síðustu árum. Í því ljósi telur Þorgerður mikilvægt að frelsi bænda til að nýta sér ný tækifæri þurfi að auka til muna.

„Það eru mikil tækifæri í íslenskum og erlendum neytendum sem eru á ferð um landið og vilja eiga bein og milliliðalaus viðskipti við bændur á þeirra heimabæjum. Við þurfum að einfalda regluverkið til að þetta sé hægt og tryggja að bændum sé kleift að taka á móti fólki, kynna fyrir þeim búskapinn og stunda frjáls viðskipti án aðkomu þriðja aðila. Þannig er umhverfið víðast hvar í Evrópu og mikilvægtur þáttur í ferðapjónustu.“

Erlendir ferðamenn hafa löngum heillast af íslenskum landbúnaði, að sjá dýr í haga og bændur að störfum, og í því felast mikilvæg menningarverðmæti sem stjórnvöldum ber að hlúa að, sér í lagi nú þegar ferðapjónustan er orðin ein af okkar grunnatvinnugreinum. Að því sögðu er mikilvægt að við tryggjum eins og kostur

er sjálfbærast rekstur landbúnaðarkerfisins, með eða án aðkomu annarra atvinnugreina.“

Skýrt og stöðugt rekstrarumhverfi

„Landbúnaðurinn er íslensku samfélagi sérlega mikilvægur. Það hefur hann verið frá því að land byggðist og mun vera það áfram. Ég lít á það sem hlutverk stjórnvalda, og þar með mitt hlutverk, að tryggja landbúnaðinum aðstæður til nýsköpunar og framþróunar, til þess að ná enn þá betri árangri.“

Framtíð íslensks landbúnaðar er afskaplega björt en greinin hefur ef til vill búið við óþarflega mikla óvissu á liðnum árum sem brýnt er að útrýma. Í samtölum við bændur heyrir ég skýra kröfu um að landbúnaðinum sé skapað stöðugt og fyrirsjáanlegt rekstrarumhverfi þar sem greinin getur þróast án þess að eiga stórfelldar kerfisbreytingar yfir höfði sér á hverju kjörtímabili.

Þetta eru eðlilegar kröfur en til þess að íslenskur landbúnaður geti dafnað og sótt enn frekar fram er nauðsynlegt að um hann ríki almenn sátt og góður skilningur. Atvinnugreinar þróast óhjákvæmilega í takti við síbreytilegar þarfir samfélagsins. Ég trúir því að íslenskur landbúnaður sé ein af grunnstöðum íslensks samfélags og mun leggja mitt af mörkum til að svo megi verða um ókomna tíð,“ segir Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir landbúnaðarráðherra.

MOTOROLA
SOLUTIONS

RADIO CHANNEL
PARTNER

VERTU Í ÖRUGGU SAMBANDI MEÐ MOTOROLA

TVÆR VANDAÐAR TALSTÖÐVAR Í PAKKA

MOTOROLA T40 PMR

FLOTT Í FRÍÐ OG LEIKINN

KR. 7.980

PMR 446 OPIÐ KERFI
ALLT AÐ 4 KM DRÆGNI
8 RÁSIR
SKANNAR Á MILLI RÁSA
LCD SKJÁR
BELTISKLEMMI
ALKALINE RAFHLÖÐUR (FYLGA EKKI)

MOTOROLA T60 PMR

FYRIR ÚTIVISTINA OG SPORTIÐ

KR.13.400

PMR 446 OPIÐ KERFI
ALLT AÐ 8 KM DRÆGNI
8 RÁSIR OG 121 UNDIRRÁS
SKANNAR Á MILLI RÁSA
5 HRINGITÓNAR
LCD SKJÁR

TENGI FYRIR HANDFRJÁLSAN BÚNAÐ
ROOM MONITOR (BARNAPÍA)
BELTISKLEMMI
ENDURHLAÐANLEG RAFHLAÐA NIMH.
HLEÐSLUSTÖÐ
TEKUR LÍKA ALKALINE RAFHL. (FYLGA EKKI)

MOTOROLA T92 H₂O PMR

FLOTT Í VATNASPORTIÐ

KR.27.000

PMR OPIÐ KERFI
LED VASALJÓS
ALLT AÐ 10 KM DRÆGNI
8 RÁSIR OG 121 UNDIRRÁS
SKANNAR Á MILLI RÁSA
20 HRINGITÓNAR
LCD SKJÁR
VATNSHELD OG FLÝTUR

TENGI FYRIR HANDFRJÁLSAN BÚNAÐ
BELTISKLEMMI
MICRO-USB HLEÐSLUTENGI
USB BÍLHLEÐSLA FYLGIR
ENDURHLAÐANLEG RAFHLAÐA NIMH.
TEKUR LÍKA ALKALINE RAFHL. (FYLGA EKKI)

MOTOROLA T80

EXTREME PMR

FYRIR ÞÁ SEM VILJA FARA LENGRA

KR.23.400

PMR 446 OPIÐ KERFI
LED VASALJÓS
ALLT AÐ 10 KM DRÆGNI
8 RÁSIR OG 121 UNDIRRÁS
SKANNAR Á MILLI RÁSA
LCD SKJÁR
VEÐURÞOLIN

HANDFRJÁLS BÚNAÐUR
10 HRINGITÓNAR OG VÍBRINGUR
ROOM MONITOR (BARNAPÍA)
BELTISKLEMMI OG HÁLSÓL
ENDURHLAÐANLEG RAFHLAÐA NIMH.
HLEÐSLUSTÖÐ
TEKUR LÍKA ALKALINE RAFHL. (FYLGA EKKI)

Oddný Steina með börnunum þremur í fjárhúsinu á Butru.

Mynd / HKr.

Oddný Steina Valsdóttir, sauðfjárbóndi á Butru í Fljótshlíð:

Áhugamanneskja um uppgræðslu lands og sjálfbæra landnýtingu

Hörður Kristjánsson

Oddný Steina Valsdóttir sauðfjárbóndi býr á Butru í Fljótshlíð ásamt Ágústi Jenssyni frá Teigi og eiga þau þrjú börn á leik- og grunnskólaaldri. Hún er mikil áhugamanneskja um uppgræðslu lands auk þess að vera virk í félagsstörfum bænda.

Oddný er fædd og uppalin í Úthlíð í Skaftártungu þar sem systir hennar, Elín Heiða Valsdóttir, býr núna. Oddný er menntaður búfræðingur frá Bændaskólanum á Hvanneyri og tók síðan háskóla-deildina í framhaldi. Oddný og Ágúst búa nú á Butru og eru með 500 vetrarfóðraðar kindur í nýlegu fjárhúsi.

„Svo erum við með nautaeldi, um 70 íslensk naut, en engar mjólkurkúr. Búið

gengur ágætlega þótt það sé vissulega ekkert góðæri á kjötmarkaði þessa stundina.“ Oddný segir að þau kaupi kálfa til áframeldis. Þá sé verið að slátra um 35 gripum á ári þegar þeir hafa náð 22 til 24 mánaða aldri. Hefur gripunum frá Butru verið slátrað hjá SS á Selfossi undanfarin ár.

Oddný telur að til að sauðfjárbú geti staðið undir sér eitt og sér þurfi bú-

Bærinn Butra í Fljótshlíð.

Mynd / HKr.

stofninn líklega að telja a.m.k.700 vetrarfóðraðar kindur. Greiðslumarksstaða, staðsetning og staðhættir spili þó talsverða rullu líka. Með því að vera með blandað bú eins og á Butru náist talsverð samlegðaráhrif af beit og heyöflun.

Í Fljótshlíðinni eins og víðar hefur bændum farið fækkandi, en í sumum tilfellum hefur þó verið um sameiningu jarða að ræða. Oddný segir að sú þróun sé að sumu leyti eðlileg, en alltaf sé erfitt að horfa upp á góðar jarðir fara í eyði. Gleðiefni sé þó að talsverð endurnýjun hafi verið í bændastéttinni á svæðinu á síðustu tíu til fimmtán árum.

Oddný er virk í félagsstarfi bænda og hefur verið fulltrúi á Búnaðarþingi undanfarin ár, fyrstu árin sem fulltrúi Búnaðarsambands Suðurlands og síðasta ár fyrir Landssamtök sauðfjábænda (LS) þar sem hún er nú varaformaður. Var hún endurkjörin í stjórn LS vorið 2016 til tveggja ára. Þá var Böðvar Baldursson á Ysta Hvammi líka endurkjörinn í stjórn. Formaður er sem fyrr Þórarinn Ingi Pétursson á Grund og með þeim í stjórn LS eru Þórhildur Þorsteinsdóttir í Brekku og Atli Már Traustason á Syðri-Hofdölum.

Uppgræðslustörfin

Landgræðsla almennt og sjálfbær landnýting er Oddnýju mjög hugleikin. Hefur hún ásamt bændum í Fljótshlíð verið virk á því sviði. Ekki er heldur langt í uppgæðslusvæði í hennar nágrenni, á helsta gossvæði landsins. Þar þarf stöðugt að takast á við ómælt magn af fínni gjósku og grófari ösku úr eldgosum.

Dýrmætt framlag bænda, Landgræðslu og sveitarfélaga

„Þetta er mjög skemmtilegt viðfangsefni og afar gefandi að sjá landið gróa upp eftir uppgæðsluaðgerðir. Við erum sjálf með uppgæðslu á Aurum hér fyrir neðan (gamall farvegur Markarfljóts). Svo hefur verið í gangi landbótaáætlun hér inni á

Fjölskyldan í góðu tómi í tjaldútilegu. Talið frá vinstri: Valur Ágústsson, Jens Eyvindur Ágústsson Ágúst Jensson, Auður Ágústsdóttir og Oddný Steina Valsdóttir. Mynd / Úr safni OSV

afrétti þar sem við höfum verið að dreifa moði, skít og áburði. Það verkefni er í samvinnu bænda og Landgræðslunnar auk þess sem sveitarfélagið leggur líka sitt af mörkum. Landbótaáætlanirnar eru síðan hluti af gæðastýringu í sauðfjarræktinni; „Bændur græða landið.“ Það er líka í samvinnu við Landgræðsluna.

Það er mjög gaman að sjá hvað bændur eru virkir í uppgæðslustarfi, ekki síst sauðfjábændur. Enda varðar það beint okkar hagsmuni að hlúa að landinu.“

Við þessi störf leggja bændur til vélar, annan tækjabúnað, dýrmætt endurgjaldslaust vinnuafli, húsdýraáburð, úrgangshy

Það er greinilegt að börnin, Valur, Jens Eyvindur og Auður, kunna vel við sig í fjárhúsinu.

Mynd / HKr.

„Þetta er hrúturinn minn,“ sagði Jens Eyvindur.

Mynd / HKr.

Auður Ágústsdóttir, upprennandi búkona.

Mynd / HKr.

og jafnvel tilbúinn áburð. Á móti leggur Landgræðslan fram áburð og fræ og utanumhald. Ljóst er af þessu að framlag bænda er afar þýðingarmikið við uppgræðslu landsins.

Óvægin umræða á skjön við veruleikann

Oddný segir að miklum árangri hafi verið náð í þessum uppgræðsluverkefnum. Því sé svolítið sérkennilegt að heyra stöðugt þá gagnrýni að bændur séu að stuðla að eyðingu gróðurlendis með ofbeit.

„Manni finnst þessi umræða oft mjög ósanngjörn, en auðvitað er ekkert hafið yfir gagnrýni í þessu. Kannski höfum við þó ekki verið að koma því nógu vel til skila hvað við erum að gera og leggjum mikið af mörkum.“

Gríðarleg aflétting beitarálags

Víst er umræðan óvægin og oftar en ekki mjög á skjön við veruleikann. Fyrir utan gríðarlegan árangur sem náðst hefur af uppgræðslu, m.a. fyrir tilstilli bænda, þá hefur fé fækkað verulega á liðnum áratugum og nýtingin breyst. Frá 1982 til 2016 fækkaði fé á Suðurlandi t.d. um nær 100 þúsund vetrarfóðraðar kindur. Eða úr 195.560 fjár í 97.821 kind. Beitarálagið hefur minnkað miklum mun meira en þessum tölum nemur ef tekið er tillit til breyttra búskaparháttanna sem ruddu sér til rúms eftir miðja síðustu öld með aukinni heyöflun og afléttingu vetrarbeitar. Sú breyting hefur vafalítið haft meiri áhrif en fækkun fjár.

„Það hefur að öllum líkindum verið ofbeit á einhverjum tímabilum í gegnum tíðina. Hvernig menn nota hugtakið ofbeit í dag finnst mér þó stundum svolítið sérstakt. Ofbeit er þegar gengið er nærri gróðri með beit. Í umræðunni eru menn hins vegar oft að nota þetta hugtak þar sem það á alls ekkert við. Auðvitað veit maður að þar sem land er ekki algróið fyrir, þá þarf að vanda meira til varðandi beitarstýringu og bændur verða að passa sig.“

Ég tel að bændur séu almennt gætnir á þessu sviði. Að hluta til er þetta innbyggt í fólk á þessu svæði og einnig spilar gæðastýringin í sauðfjárræktinni inn í. Þar hefur náðst árangur, t.d. varðandi það hvenær menn sleppa fé á afrétt sem skiptir gríðarmiklu máli. Einnig er fylgst betur með ástandi landsins sem beitt er á.“

Einkorna áburður: Hin fullkomna pakkalausn

YaraVita fljótandi áburður

Notaðu minni áburð með Yara

Uppgræðsla lands er mikið áhugamál hjá Oddnýju Steinu.

Mynd / Úr safni OSV

Sonurinn Valur lætur til sín taka við uppgræðslustörfin.

Oddnýju er margt til lista lagt. Hér er hún við mótauppslátt á Butru.

Mynd / Úr safni OSV

Umráðuna þarf að byggja á staðreyndum

„Mér finnst skipta miklu máli að við komumst á þann stað að tala um beit og hvernig við nýtum beitarlandið út

frá mælingum og staðreyndum. Að við höfum betri faglegan grunn til að byggja ákvarðanir á varðandi nýtingu beitar. Þannig getum við séð hvenær beitin er innan þeirra marka að teljast sjálfbær.

Gallinn við umráðuna í þjóðfélaginu er að hún er mjög mikið byggð á persónulegum viðhorfum í stað þess að líta á staðreyndir.“

Væri innleiðing á nýsjálenskum ræktunarháttum möguleg?

Nýsjálendingar eru einna best þekktir á heimsvísu fyrir sitt kindakjöt. Þeir búa í fjöllóttu landi líkt og við. Að vísu við betra hitastig, en stýra beit mjög ákveðið. Þar er sauðfé beitt með nýtingu á beitarhólfum sem féð er síðan rekið á milli. Þannig næst um leið meiri framleiðni á hektara.

Hafa íslenskir bændur eitthvað hugað að slíku, verandi með æ fleiri ónýttar bújarðir á láglandi sem farið hafa í eyði?

„Þetta hefur verið rætt. Það kann að vera að auka mætti framleiðslu með þeim hætti, en eins og staðan er í dag þá vantar ekki lambakjöt á markaðinn.

Styrkleiki íslenskrar sauðfjárræktar út á við er þessi ímynd um frelsi skepnanna á afrétti í sínum náttúrulegu aðstæðum. Það er mjög mikið pláss fyrir dýrin sem þýðir að smítalag vegna sjúkdóma er hverfandi lítið. Þess vegna þurfum við t.d. ekki að gefa ormalyf nema einu sinni til tvisvar á ári. Flestir gefa sínu fé slík lyf tvisvar, en þá yfirleitt ekki lömbum. Erlendis þarf víða að nota tilbúinn áburð fyrir sumarbeitina og gefa lömbunum ormalyf á fimm vikna fresti og jafnvel oftast vegna smítalags sem skapast af þéttleika hjarða.“

Frelsið og hreinleikinn í aðalhlutverki

Þess má geta að frelsið er einmitt aðal-einkennið í nýju merki sem bændur hafa verið að innleiða sem eins konar stimpil á íslenska lambakjötið. Þar er lögð áhersla á að lömbin séu alin á villtum gróðri og grasi og njóti mikils frelsis. Í merkinu stendur „Icelandic lamb – Roaming free since 874“. Þá beittu Landssamtök sauðfjárbænda sér fyrir því að lagt var með reglugerð á síðasta ári bann við notkun erfðabreytts fóðurs í sauðfjárrækt á Íslandi.

Beitarskipulag nauðsynlegt

Oddný segir ljóst að beitarskipulag þurfi að vera fyrir hendi þótt hlutirnir séu hafðir eins og hér á landi.

„Auðvitað er það misjafnt eftir svæðum og aðstæðum hvernig bændur haga beitarskipulagi. Ég vil nefna afrétti þar sem menn vilja ekki sjá beit á ákveðin svæði og hafa markvisst verið að lóga fé sem þangað hefur sótt. Þessi aðferð hefur víða virkað mjög vel.

Varðandi nýtingu beitarhólfa og skipti-beit yfir sumarið kallar það á kostnað. Bændur þurfa þá að vera með endalausar girðingar sem fólk vill síðan ekkert sjá allt of mikið af í umhverfinu. Annars held ég að bændur nýti það land á láglendi sem þeir hafa aðgengi að. Það er að jafnaði gert fyrst á vorin og fyrrípart sumars sem og á haustin. Hlutfallslega er miklu færra fé rekið á afrétti í dag en áður þekktist.“

Faglegur upplýsingagrunnur byggður á nýrri landbótaáætlun

„Í nýju landbótaáætlunum er gert ráð fyrir árangursmati, þar sem árangur af uppgræðslu er mældur. Þar eiga að verða til mikilvægar upplýsingar eins og

varðandi það hvenær land verður sjálfbært og hvenær bændur geti hætt að fylgja uppgræðslunni eftir með áburðargjöf eða sérstökum aðgerðum. Inni í þessar áætlanir kemur mat á fjölda fjár sem beita má á ákveðin svæði þannig að beit sé ekki að hamla framförum gróðurs. Þarna eiga að fást upplýsingar sem hægt verður að byggja ákvarðanir um landnýtinguna á. Auðvitað mun það þó taka tíma að fá sterkan faglegan grunn.“

Oddný segir að þegar liggi fyrir margvíslegar tölur hjá Landgræðslunni sem sýni verulegan árangur af uppgræðslu undanfarinna ára. Þá segir hún að þátttaka bænda í uppgræðslu samkvæmt landbótaáætlunum og beitarstýringu samkvæmt gæðastýringu hafi verið mjög góð. Bændur hafi almennt farið eftir þeim skilyrðum sem sett hafa verið fyrir opinberum stuðningi við greinina. Því verði þeir að passa vel upp á landnýtingu ef þeir vilji halda rétti til stuðningsgreiðslna.

Vonar að nýr búvörusamningur verði greininni til góðs
Nú hafa búvörusamningar sem gerðir voru á síðasta ári verið mikið í umræðunni og voru vissulega umdeildir meðal bænda sjálfra. Hvert er þitt mat á útkomunni úr þeim samningum sem hlutu endanlegt samþykki með afgreiðslu fjárlaga nú fyrir jólin?

„Það er auðvitað mjög misjafnt hver áhrifin verða af þessum samningum fyrir einstaka bændur. Enda búa menn við misjafnar aðstæður gagnvart kerfinu og þar er kannski líka að koma í ljós einhver kynslóðamunur. Ég vona þó að samningurinn muni í heild verða greininni til framdráttar.

Það er kannski ekkert auðvelt að ráða nákvæmlega í hver áhrifin verða. Vandinn er að við sjáum það ekki fyrir hvernig spilast muni úr þessu. Þar er margt sem getur haft áhrif á. Stærsta tækifærið sem ég sé í þessu er gagnvart markaðsmálunum. Við erum komin á þann stað að þurfa

WEIDEMANN

WEIDEMANN T4512
Mest seldi skotbómulyftarinn 2016*

* - Samkvæmt innflutningsgögnum Vinnueftirlitsins yfir ný tæki árið 2016, var T4512 mest innflutta gerð skotbómulyftara ársins 2016

Sjálfsmynd úr dráttarvélsætinu við heyskap á Butru.

Mynd / OSV

að fara að taka virkilega fast á þeim og það gerist ekki af sjálfu sér. Í einhverjum atriðum þarf eflaust að hugsa hlutina upp á nýtt, skoða það sem vel hefur verið gert í markaðsstarfi í öðrum greinum, s.s. í sjávarútvegi, líta aðeins út fyrir kassann. Þetta er gríðarlega mikilvægt ef sauðfjárrækt á Íslandi á áfram að gegna sínu mikilvæga hlutverki um land allt.“

Útilokað var að halda óbreyttu kerfi

Var í stöðunni einhver möguleiki á að vera með að mestu óbreytt fyrirkomulag í búvörusamningum?

„Ég held að það hafi ekki verið raunhæft, hvorki gagnvart pólitíkinni né greininni sjálfri. Auðvitað var þó matsatriði hversu hratt ætti að fara í breytingar. Maður hefði viljað sjá þær að einhverju leyti gerast hægar. Að sama skapi vilja margir pólitíkusar ganga lengra og keyra breytingar á kerfinu hraðar í gegn. Á heildina litið vona ég að það hafi þó náðst þokkalega góðir samningar.“

Er afstaðan gagnvart samningunum að einhverju leyti svipuð í sauðfjárræktinni og nautgriparræktinni?

„Manni virðist margt óljósara gagnvart

nautgriparræktinni, hvað varðar mjólkurframleiðsluna. Þótt margt sé óljóst í mjólkinni þá liggur styrkur mjólkuriðnaðarins í heilsteyptum afurðageira. Væntanlega eiga nýir samningar að hjálpa kjötframleiðslunni. Staðan á þeim markaði hefur þó verið erfið og maður veit ekki alveg hvernig það þróast. Þar eru tollamálin og innflutningur á kjöti sem hafa trúlega mest að segja um hvernig úr spilast. Þeir póstar geta haft mjög mikil áhrif á okkar framleiðsluáætlaður, jafnvel þótt lambið hérlendis sé ódýrt og njóti ekki tollverndar sem slíkt. Staða smásalans gagnvart afurðastöðvunum er svo kapítuli út af fyrir sig og hefur líka áhrif. Því þótt við séum öll mikilvæg í virðiskeðjunni, verslunin, afurðastöðin

og bóndinn, þá virðist manni oft að staða verslunarinnar gagnvart afurðastöðinni sé óeðlilega sterk, framleiðendur hafa því miður enga samningsstöðu gagnvart þessum aðilum. Þess vegna er svo mikilvægt að byggja markaðssetningu lambsins á styrkleikum og sérkennum þess. Það er samt svo margt sem gefur okkur tilefni til að vera bjartsýn á framtíð landbúnaðarframleiðslu hér á landi. Hún hlýtur að skipta okkur öll miklu máli, bæði gagnvart umhverfissjónarmiðum og ýmsum mikilvægum samfélagslegum þáttum.“

Sveitirnar eru ferðapjónustunni mikilvægar

Oddný bendir einnig á mikilvægi sveit-

anna og íslensks landbúnaðar fyrir þróun ört vaxandi ferðaþjónustu á Íslandi.

„Sauðfjárræktin er mjög víða algjör kjölfesta í dreifbýli og límið sem skiptir verulegu máli upp á byggðafestu að gera. Maður sér að þróunin í ferðaþjónustunni hefur gengið betur og áreynslulausar fyrir sig af því að það voru til staðar framleiðslueiningar, sauðfjárnú og annar búskapur. Margir hafa verið að færa sig smám saman inn í ferðaþjónustuna. Það hefur gert allt mun auðveldara að í sveitunum var fyrir rekstur og innviðir sem gátu tekið við þessum breyttu aðstæðum.

Þá skiptir það líka öllu máli fyrir ferðaþjónustuna að það sé líf í sveitunum sem gerir ásýnd sveitanna skemmtilegri. Þetta styður hvað annað.“

Ferðamenn vilja fræðast um menninguna og fólkið í landinu

Vísar hún til þess að það sé sama reynsla

hér og erlendis að ferðamenn sækjast ekki bara eftir að horfa á landslag, heldur ekki síður að kynnst mannlífinu á staðnum og þeim mat sem heimamenn geta boðið af eigin framleiðslu. Það eru engin ný sannindi að drifkraftur allrar ferðaþjónustu er forvitni mannsins og áhugi á að sjá og kynnst einhverju nýju og framandi.

Er það þá ekki réttmætt að álykta að bændur á Íslandi eigi verulegan hlut í þeim góða árangri sem náðst hefur í uppbyggingu ferðaþjónustu hér á landi?

„Það er engin spurning. Þeir eiga klárlega þátt í þeirri tekjusköpun sem ferðaþjónustan er að skila inn í þjóðarþúfið. Þar að auki má nefna þátt bænda við að tryggja öryggi ferðamanna. Það er því ótal margt varðandi ferðaþjónustuna sem íslenskir bændur og tilvera byggðar í sveitum hefur áhrif á.“

Hvað sérðu fyrir þér sem helsta vaxtarbrodd í sauðfjárræktinni, fyrir

utan markaðsmálin sem þú nefndir áðan?

„Ég held að ég verði fyrst að nefna ferðaþjónustuna. Þar þurfum við að gera meira til að markaðssetja lambið okkar fyrir ferðamenn og sú vinna er þegar hafin. Lambið er svo rótgróið og samofið sögu byggðar í landinu og okkar menningu. Við eigum því að vera stolt af því án þess að í því sé falinn rembingur eða dramb heldur virðing fyrir því hver við erum og hvaðan við komum. Það hafa flestir Íslendingar þá skoðun, samkvæmt könnunum, að íslenska lambakjötið sé þjóðarrétturinn, en meira þarf til.“

Lambið á líka erindi á hágæðamarkað

„Þá finnst mér líka að íslenska lambið ætti að eiga erindi á hágæðamarkaði bæði hér heima og heiman.

Það er vissulega mikil neysla á lambakjöti á Íslandi, en það er mikil áskorun

polybale

polybale

Fimmlaga hágæða rúlluplast sem hefur sannað sig á Íslenskum markaði í meira en 20 ár.

Skeljungur hf. Borgartúni 26. 105 Reykjavík / Pantaní: 444 3100 www.skeljungur.is/sprettur

að halda þeirri miklu neyslu í harðri samkeppni við aðrar kjötttegundir.“

Oddný nefnir þar ónýtta möguleika í vöruþróun sem geti skipt verulegu máli.

„Gróskan í heimavinnslunni hefur til dæmis verið mjög mikil. Þá hafa stóru afurðastöðvarnar einnig verið að taka við sér í vöruþróun. Einnig þarf að vinna í því að gera lambið aðgengilegra fyrir nútíma neytendur.“

Gætur eru enn vannýtt gæði

Varðandi vöruþróunina þá hafa afurðastöðvar verið duglegar að auka fullnýtingu á innmat og öðru sem til fellur. Gott verð hefur fengist fyrir slíkar afurðir, eins og vambir og garnir, en nú er hátt gengi krónunnar trúlega að riðla því dæmi. Hins vegar hefur nýting á gærum setið svólítið á hakanum og afurðastöðvar hafa verið í vandræðum með að afsetja þær.

Sérðu einhver tækifæri á því sviði?

„Já, menn sjá ýmsa möguleika og það er verið að skoða hvernig megi nýta gæurnar betur til að skapa verðmæti. Víða eru gætur eftirsóttar í húsgagnahönnun og fleira. Íslenska ullin er líka einstök og það ætti að vera hægt að gera meira með það.“

Sútunariðnaðurinn hefur verið í basli um langan tíma hér heima. Þótt við viljum halda framleiðslunni hér innanlands, þá verðum við að horfast í augu við hvað er raunhæft og hvað ekki. Ef ekki reynist mögulegt að hafa sútunina á Íslandi, þá verðum við bara að leita annarra úrræða.“

Auknar kröfur um fullnýtingu Hvað með enn frekari nýtingu á því sem til fellur við sauðfjárrækt? Hafa menn t.d eitthvað skoðað ensímvinnslu úr gor eða öðru sem annars nýtist illa, líkt og verið er að vinna í varðandi ensímvinnslu úr fiskslógi?

„Ég þekki það ekki, en það væri áhugavert að skoða þessa hluti. Það hafa verið að gerast mjög áhugaverðir hlutir í sjávarútveginum og spennandi væri að skoða betur hvort hliðstæð nýsköpun gæti farið af stað í kringum landbúnaðinn. Ég veit þó að menn hafa verið að velta fyrir sér frekari nýtingu á innmat eins og lifur og

Oddný Steina er öflugur liðsmaður Bændasamtaka Íslands. Hér er hún að halda fyrirlestur á fundi samtakanna. Mynd / HKr.

fleiru. Þar eru eflaust ýmsir möguleikar. Vegna umhverfissjónarmiða verða stöðugt meiri kröfur á að nýta allt sem hægt er að nýta af skepnunum.“

Nýting á sauðamjólki á döfni

Það eru líka fleiri þættir sem bændur horfa til varðandi bættu nýtingu og nýjungar í sauðfjárræktinni. Þar nefnir Oddný að bændur hafi verið að fikra sig áfram varðandi sauðamjaltir. Í því skyni settu Landssamtök sauðfjárbænda af stað verkefnið „Sauðamjólki“ í samvinnu við RML og Matís í ársbyrjun 2014. Tilgangur þess var að hvetja til aukinnar sauðamjólkurframleiðslu og stuðla að auknu framboði afurða úr henni.

„Það er þó ekki orðið að neinu marki enn þá, en við hjá LS höfum verið að gera okkar til að auðvelda bændum að prófa þetta. Við erum að ná í gegn breytingu á reglugerð um mjaltir til að þetta verði aðgengilegra. Það yrði mjög gaman ef þetta kæmist á legg.“

Það er fyrst og fremst ostagerð sem bændur hafa í huga varðandi nýtingu á sauðamjólki. Norðmenn og fleiri þjóðir hafa gert talsvert af slíku og sauðamjólki var mikið nýtt á Íslandi allt fram undir 1920 og sums staðar lengur.

Skógrækt er einn þátturinn enn

Oddný nefnir fleiri þætti sem geti unnið með sauðfjárræktinni. Þar bendir hún á skógræktina, nokkuð sem við höfum líka verið að skoða. Þar er horft til margþætts ávinnings eins og kolefnisbindingar, skjólmyndunar, beitarskóga og nytjaskóga til timburvinnslu.

„Það væri mjög skemmtilegt að skoða hvort hægt er að samþætta nytjaskóga og sauðfjárrækt og ná þannig meiri afrakstri út úr landinu. Þarna þarf þó að hugsa til langs tíma.“

Stöðugt algengara er að bændur taki upp skógrækt sem hliðarþúgrein enda sjá menn fyrir sér að sums staðar sé hægt að bæta skilyrði verulega með skógrækt m.a. til sauðfjárræktar. Það eru þó ekki bara jákvæðar hliðar á þessum peningi, því erlendir ferðamenn hafa verið að benda Íslendingum á mikilvægi þess að loka ekki fyrir einstakt og dýrmætt útsýni og víðsýnið með skógrækt. Oddný segir að eins og staðan sé í dag þá velti það að mestu á afstöðu hvers og eins landeiganda hvar trjám er plantað. Við þurfum að hafa það hugfast við alla landnotkun, þ.á m. beitarnot og skógrækt að réttindum fylgir ábyrgð. Ákveðin auðmýkt gagnvart landinu er mikilvæg.

Lífland - fyrir lífið í landinu

Skoðaðu úrvalið í verslunum okkar

- Hestavörur
- Búrekstrarvörur
- Fóður & bætiefni
- Úrval rekstrarvöru
- Gæludýravörur

Í nóvember 1930 voru fluttir til Íslands sjö sauðnautskálfar frá Noregi.

Mynd / pixmio.com

Sorgarsaga innflutnings á sauðnautum til Íslands

Vilmundur Hansen

Tvær tilraunir hafa verið gerðar til að flytja sauðnaut til Íslands. Fyrst 1929 og aftur 1930 auk þess sem landbúnaðarnefnd Alþingis samdi frumvarp til laga árið 1974 um innflutning og eldi sauðnauta. Í frumvarpinu er landbúnaðarráðherra veitt heimild til að leyfa Búnaðarfélagi Íslands að flytja sauðnaut til landsins að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

Sauðnaut eru heimskaudadýr sem finnast í dag á Grænlandi, Noregi, Svíþjóð, Alaska, Kanada og Wrangler-eyju í Síberíu. Þau halda sig í 20 til 30 dýra hjörðum og nærast aðallega á grasi, mosa og skófum.

Hugmyndin um að flytja sauðnaut til Íslands frá Grænlandi mun fyrst hafa komið upp í Kaupmannahöfn skömmu eftir aldamótin 1900. Á þeim tíma var talið að sauðnaut á Norðaustur-Grænlandi væru í útrýmingarhættu og einnig að innflutningurinn kæmi sér vel fyrir Íslendinga.

Meðal þeirra sem tóku þátt í umræðunni voru Þorvaldur Thoroddsen náttúrufræðingur og Vilhjálmur Stefánsson landkönnuður. Báðir töldu að sauðnaut gætu

vel dafnað á Íslandi og að innflutningur á þeim yrði Íslendingum til hagsbóta.

Þrátt fyrir talsverðan áhuga og bréfaskriftir um hugsanlegan innflutning á sauðnautum til Íslands á fyrstu árum þarsíðustu aldar varð ekkert úr þeim áformum.

Innflutningur samþykktur

Áhugamenn fyrir innflutningi á sauðnautum voru ekki af baki dottnir og árið 1929 varð frumvarp landbúnaðarnefndar um innflutning á sauðnautum og loðdýrum að lögum.

Árið 1928 hafði verið stofnað félag sem nefndist Veiðifélagið Eiríkur rauði hf. og var tilgangur þess „að ná lifandi sauð-

nautum í Grænlands-óbygðum og flytja þau hingað til Íslands“.

Sama ár og lögin um innflutning á sauðnautum og loðdýrum voru samþykkt á Alþingi var gerður út leiðangur á vélbátnum Gotta VE til Grænlands til að sækja þangað sauðnautakálfa og flytja til Íslands. Fyrir leiðangrinum, sem taldi ellefu menn, fóru Ársæll Árnason bóksali og Vigfús Sigurðsson, kallaður Grænlandsfari. Skipstjórinn á Gotta VE var Kristján Kristjánsson.

Til leiðangursins var sótt um fjárstyrk og veitti Alþingi 20 þúsund krónur á fjárlögum til hans. Skilyrði fyrir fjárstyrknum var að ríkissjóður eignaðist sauðnautin, tækist að flytja þau lifandi til landsins.

Sauðnautakálfar sóttir til Grænlands

Vélbáturinn Gotta VE lagði úr höfn í Reykjavík 4. júlí 1929 og tók stefnuna á Franz Jósepsland á norðausturströnd Grænlands. Tilgangur ferðarinnar var að handsama kálfa sauðnauta og flytja þá lifandi til Íslands.

Um einum og hálfum mánuði seinna, 26. ágúst, sneri Gotta VE aftur til Reykjavíkur með sjö sauðnautakálfa í lestinni sem voru fóðraðir á heyi í þá níu daga sem heimferðin tók.

Gotta VE lenti í aftakaveðri í tvo sólarhringa á heimleiðinni sem náði tíu vindstigum og mildi þótti að skipið fór ekki niður.

Vantrúaðir Danir

Í skeyti sem barst frá Danmörku segir að leiðangurinn hafi verið stöðvaður af lögreglunni vegna þess að skipið hafi ekki verið nógu vel búíð og skipstjórinn óhæfur.

Í frétt í Morgunblaðinu 1. ágúst 1929, undir hattinum Danskur fréttaburður frá Íslandi, kemur fram að Danir hafa takmarkaða trú á að úr leiðangrinum hafi orðið.

„Eins og menn vita, lagði ‚Gotta‘ á stað hjeðan miðvikudaginn 4. júlí í för sína til Grænlands. Var þá daginn eftir skýrt frá förinni hjeðan hjer í blaðinu. Þrem dögum síðar, hinn 7. júlí kom skeyti frá skipinu um það, að það væri nú komið út úr ísnum, 100 sjómílar norðaustur af Horni.

Sauðnaut í fullri stærð geta náð 2,5 metrum að lengd og verið um 1,4 metrar á hæð um herðakamb.

Mynd / naturephoto.it

Sauðnautskálfar frá Grænlandi á Austurvelli.

Skorri, eitt af sauðnautunum sem var flutt til Íslands frá Noregi.

Var skeyti þetta birt daginn eftir í dagblöðunum. En 11. júlí birtist eftirfarandi skeyti í Kaupmannahafnarblaðinu „B. T.“: Símað frá Reykjavík 10. júlí: íslenski sauðnautaleiðangurinn til Grænlands bannaður af lögreglunni í Reykjavík, sökum þess að skipstjórinn var ófær.

Það vekur undrun hjer, að dönsk blöð og dönsk stjórnvöld að líkindum líka, hafa tekið hinn svonefnda íslenska Grænlandsleiðangur í alvöru. Fyrirætlunin var að íslenskt skip ætti að sigla að austurströnd Grænlands til að veiða sauðnaut, sem síðan átti að ala á Íslandi. En við þessa ferð er nú löngu hætt.

Forystumaður hennar mun hafa verið æfintýragjarn gullsmiður í Reykjavík, og þar eð skip það, sem hann ætlaði á til austurstrandar Grænlands var alls ekki útbúið nje hæft til íshafs fara, hefir lögreglustjóri lagt bann fyrir ferðina.“

Fjöldi fullorðinna dýra drepinn

Eðlislægir varnarhættir sauðnauta felast í því að fullorðin dýr mynda skjaldborg

umhverfis kálfana eða varnarlínu stafi að þeim hættu. Leiðangursmenn þurftu því að drepa fjölda fullorðinna dýra til að komast að kálfunum og handsama þá.

Reyndar voru leiðangursmenn nokkuð veiðiglaðir í ferðinni því auk þess að fella fullorðin sauðnaut skutu þeir ellefu bjarndýr í ferðinni, eitt á mann, sér til matar.

Drápið á fullorðnu sauðnautunum vakti talsverða athygli og var meðal annars tekið til umræðu í danska þinginu á sínum tíma. Enda var það algerlega í andstöðu við annan tilgang flutningsins sauðnautanna til Íslands, sem var að finna dýrum í útrýmingarhættu griðland.

Í Morgunblaðinu 1. nóvember 1929 segir í grein sem ber fyrirsögnina Sauðnautadráp Íslendinga verður að umtalsefni í danska þinginu.

„Hinn 10. október voru fjárlögin til eldhúsdagsumræðu í danska þinginu og bar þá auðvitað margt á góma. Verður það

Sé sauðnautum ógnað stílla þau sér upp í varnarlínu eða mynda skjaldborg umhverfis kálfana. Kálfarnir á Austurvelli mynduðu slíka varnarlínu.
Mynd / Ljósmyndasafn Reykjavíkur

ekki rakið hjer, heldur aðeins minst á eitt atriði sem snertir Íslendinga.

Hans Nielsen skoraði á forsætisráðherra „að gera ráðstafanir til að hindra hið miskunnarlausu sauðnautadráp Íslendinga og Norðmanna í Grænlandi.“

Þessu svaraði Stauning í ræðu hinn 15. október og sagði að danska stjórnin hefði þegar bent íslensku stjórninni á hve alltof geyst sauðnautin í Grænlandi væru drepin og kvað dönsku stjórnina vera að yfirfara að koma á friðunarlægum þar.

Nú er það kunnugt að bæði Norðmenn og Danir hafa drepið sauðnaut í Grænlandi miskunnarlaust um margra ára skeið. En Íslendingar hafa aðeins komið einu sinni til Grænlands í þeim erindum að veiða

sauðnaut. Það var í sumar er „Gotta“ fór vestur þangað.

Nú neitar því enginn, að það var hart að þeir leiðangursmenn skyldu verða að drepa mörg fullorðin naut til að ná í 7 kálfa en dálítið einkennilegt, að nú skuli þetta mál, sauðnautaveiði á Grænlandi, vera gert að umræðuefni í danska þinginu. Það er engu líkara en að Dönum hafi af einhverjum ástæðum verið sjerlega illa við það, að Íslendingar skyldu fara til Grænlands.

Fróðlegt væri að vita hvað danska stjórnin hefir skrifað íslensku stjórninni um þetta mál.“

Sauðnaut á Austurvelli

Sauðnautakálfarnir sjö sem fluttir voru

til landsins með Gotta VE voru í fyrstu hafðir til sýnis á Austurvelli í Reykjavík. Koma þeirra vakti mikla athygli og fjöldi fólks lagði leið sína á Austurvöll til að berja þá augum enda fæstir Íslendingar sem höfðu séð slíkar skepnur áður.

Sauðnaut í fullri stærð geta náð 2,5 metrum að lengd og verið um 1,4 metrar á hæð á herðakamb. Fullorðnir tarfar eru sjaldan undir 200 kíló á þyngd og oft rúm 400 kíló. Feldur sauðnauta er þykkur, með svörtum, gráum og brúnum hárum, sem stundum eru svo síð að þau dragast við jörðina.

Af Austurvelli voru kálfarnir fluttir í Mosfellssveit þar sem Vigfús Grænlandsfari gætti þeirra og urðu þeir honum mjög gæfir. Rúmri viku seinna var farið með kálfana að Gunnarsholti á Rangárvöllum.

Kálfarnir, sem fluttir voru til landsins með Gotta VE, urðu skammlífir því þeir drápust allir haustið 1929 að einni kvígu undanskilinni, sem var kölluð Sigga. Banamein sauðnautakálfanna mun hafa verið bráð pest.

Sjö kálfar frá Noregi

Þrátt fyrir að illa tækist með sauðnautin frá Grænlandi létu áhugamenn um innflutning þeirra það ekki stöðva sig.

Í nóvember 1930 voru fluttir hingað sjö kálfar til viðbótar og komu þeir frá Noregi. Farið með fimm þeirra að Gunnarsholti til Siggu en tvo í Borgarfjörð. Sigga drapst í apríl 1931 og mun það hafa verið vegna sullaveiki.

Norsku sauðnautin í Gunnarsholti drápust öll sumarið 1931 og biðu sauðnautanna í Borgarfirði sömu örlög. Annað þeirra, sem kallaðist Skorri, lenti í sjálfheldu um sumarið og svalt lengi. Skorri náði sér aldrei eftir að hann fannst, magur og illa haldinn, í ágúst og drapst hann í september 1931. Hitt, nautið Flóki, síðasta lífandi sauðnautið á landinu, var eftir dauða Skorra flutt í Gunnarsholt þar sem það drapst skömmu síðar.

Frumvarp um innflutning 1974

Á áttunda áratug síðustu aldar vaknaði áhugi manna aftur á að flytja til landsins sauðnaut til að auka á fjölbreytni dýraríkisins og kanna hvort ræktun þeirra gæti orðið arðvænleg búgrein.

FYRIR 110 ÁRUM VIÐ ÞJÓRSÁRBRÚ

Það voru 565 sunnlenskir bændur sem stofnuðu Sláturfélag Suðurlands 28. janúar 1907 við gömlu hengibrúna yfir Þjórsá. Stofnun félagsins var eitt þeirra framfaraskrefa sem markað hafa tímamót fyrir matvælaframleiðslu í landinu og um leið neytendur.

Nú 110 árum síðar er félagið enn í eigu bænda sem daglega leggja grunninn að úrvals matvælavinnslu félagsins í sveitunum um allt Suður- og Vesturland.

Íslenska sveitin og SS fyrir þig.

Í annarri grein frumvarps landbúnaðarnefndar, númer 584, frá 1974 segir að markmið innflutnings á sauðnautum sé að fá úr því skorið, hvort hérlend náttúruskilyrði henti þessari dýrategund, og auka þannig á fjölbreytni íslensks dýraríkis. Einnig að kanna hvort ræktun sauðnauta geti orðið arðvænleg búgrein hér á landi.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að landbúnaðarnefnd flytji frumvarp þetta að beiðni stjórnar Búnaðarfélags Íslands og að nefndarmenn áskilji sér rétt til að flytja eða fylgja breytingatillögum, sem fram kunna að koma. Eftirfarandi greinargerð fylgdi frumvarpinu.

„Langt er síðan áhugi vaknaði hér á landi fyrir innflutningi sauðnauta. Til eru lög um þetta efni, lög nr. 50/1929. Á grundvelli þeirra voru á árunum 1929 og 1930 gerðar tvær tilraunir til innflutnings, önnur frá Grænlandi, hin frá Noregi. Alls voru þá fluttir inn 14 sauðnautskálfar.

Þessar tilraunir báru þó ekki tilætlaðan árangur, kálfarnir drápuast allir, sá síðasti í október 1931.

Ekki er með öllu ljóst, hvað olli þessum dapurlegu endalokum, en víst er þó, að a.m.k. hluti af kálfahópnum drapst af vel þekktum búfjársjúkdómum, sem unnt hefði verið að koma í veg fyrir með góðri heilsugæslu og eftirliti dýralækna.

Þó að þessi tilraun færi þannig út um þúfur, hefur áhugi á innflutningi sauðnauta haldist og aukist nú hin síðari ár, m.a. vegna vel heppnaðra tilrauna bæði

vestan hafs og austan til að útbreiða sauðnaut til nýrra heimkynna, bæði villt og tamin.

Búnaðarþing 1972 gerði samhljóða samþykkt um þetta efni. Stingur þing- ið upp á, að athugað sé: „Hvort ekki er tímabært og æskilegt að gera nýja tilraun með innflutning sauðnauta í því skyni að mynda hjarðir á hentugum stöðum, t. d. í óbyggðum Vestfjarða.“

Í greinargerð með ályktuninni segir Búnaðarþing m. a.: „Nú hefur aftur vaknað áhugi á þessum dýrum hér á landi, bæði sprottinn af sömu hvötum og fyrr, þ.e. almennum náttúruáhuga og einnig vegna hugsanlegra nytja af tömdum og

Sauðnaut á Austurvelli.

Mynd / Ljósmyndasafn Reykjavíkur

hálf tömdum hjörðum sauðnauta. Afurðir sauðnauta, og þó einkum ullin, eru mjög verðmæt vara, og er sauðnautabúskapur að vera nytsamleg atvinnugrein sums staðar í nyrstu héruðum Norður-Ameríku og nú síðast í Noregi í tilraunaskyni.

Er ástæða til að benda á eyðibýggðir N.-Ísafjarðarsýslu sem álitlegan stað fyrir dálitlar hjarðir sauðnauta. Því þó að þar kunni eitthvað á að skorta, að örugg beit sé fyrir sauðnaut í mjög miklum áfreðum, þá mun vera auðvelt að líta eftir dýrunum, t.d. úr lofti, og sjá þeim fyrir aukafóðri, þegar nauðsyn krefur.“

Auk þess, sem hér kemur fram, er vitað, að margir einstaklingar hafa brennandi áhuga á þessu máli og eru reiðubúnir að bindast samtökum um að hrinda því í framkvæmd í samvinnu við Búnaðarfélag

Íslands að fengnum tilskildum leyfum hjá dönskum og íslenskum stjórnvöldum, sem um það kæmu til með að fjalla.

Vegna breyttra viðhorfa þykir nú rétt að setja ný lög um þetta efni, heimildarlög, sem auðveldi framkvæmd þessa máls, þegar skilyrði eru fyrir hendi og nauðsynleg leyfi liggja fyrir.“

Slæm reynsla og sjúkdómar

Ekkert hefur orðið af innflutningi á sauðnautum til Íslands frá 1930 þrátt fyrir að hugmynd þess efnis hafi komið upp annað slagið og frumvarp frá 1974. Ástæða þess mun meðal annars vera slæm reynsla af innflutningnum og hræðsla við að dýrin geti flutt með sér til landsins sjúkdóma sem reynst gætu búfé skaðlegir og að hér á landi séu sjúkdómar sem innflutt sauðnaut hafa engar varnir gegn.

Fullgilt greiðslumat á þremur mínútum

Nú geta allir fengið nákvæma mynd af greiðslugetu sinni með nokkrum smellum á arionbanki.is.

Kynntu þér þessa spennandi nýjung

 Arion banki
- fyrir framtíðina

Hótelrúmföt og handklæði fyrir ferðapjónustuna

Allt lín fyrir: Hóтелиð • Gistiheimilið
Bændagistinguna • Airbnb Veitingasalinn
Heilsulindína • Þvottahúsið • Sérverslunina

Starfsmannafatnaður fyrir hótél og veitingahús

Eigum allt fyrir:

- Þjóninn
- Kokkinn
- Gestamóttökuna
- Þernuna
- Víkapiltinn
- Hótelstjórnandann

EDDA
HEILDVERSLUN

Talnafróðleikur um landbúnað

Mikil fólksfjöldun í heiminum á næstu áratugum mun kalla á aukna eftirspurn eftir mat. Reiknað er með að jarðbúar verði um **9 milljarðar** árið 2050. Árið 2012 gaf Matvæla- og landbúnaðarstofnun Sameinuðu þjóðanna (FAO) út að matvælaframleiðsla þyrfti að aukast um 70% fram til ársins 2050 vegna aukins mannfjölda. Í ljósi þessarar stöðu verður varðveisla og nýting ræktunarlands sífellt mikilvægari þáttur. Til viðbótar munu loftslagsbreytingar valda verulegum breytingum á nýtingu lands á ákveðnum svæðum.

Á Íslandi er til staðar mikið ræktunarland, gnægð af vatni og mikil verkþekking. Hægt er að auka matvælaframleiðslu á Íslandi töluvert frá því sem nú er. Áhugi á staðbundinni framleiðslu og heilnæmum afurðum fer vaxandi og það skapar tækifæri fyrir bændur. Vaxtarmöguleikar í aukinni landbúnaðarframleiðslu felast meðal annars í ferðapjónustu og auknum útflutningi búvara.

Hvert er framleiðsluvirði landbúnaðarins?

Heildarframleiðsluvirði landbúnaðar árið 2015 var **56.966 milljónir** króna. Framleiðsluverð er það verð sem framleiðandi fær í sinn hlut frá kaupanda en innifelur ekki vörutengda styrki, s.s. beingreiðslur. Greiðslur úr ríkissjóði vegna sauðfjáramleiðslu, mjólkurframleiðslu og garðyrkju námu **11,7 milljörðum** króna árið 2015.

Fjöldi býla og umfang starfseminnar

Tæplega **6.700 lögbýli** voru skráð á Íslandi árið 2015 og þar af er einhver skráður til heimilis á **3.350 býlum**. Bú sem framleiða vörur af ýmsu tagi voru rúmlega 3.150 árið 2015. Á þessum búum eru framleiddar búvörur á borð við mjólk, kjöt, garðyrkjuafurðir, egg og fleira. Auk þessa eru bændur sem stunda ferðapjónustu, skógrækt og landgræðslu, hlunnindanýtingu eða sinna annarri vinnu utan bú. Fleiri lögbýli eru nýtt til landbúnaðar þótt enginn sé þar heimilisfastur. Það sem út af stendur eru eyðibýli eða jarðir sem nýttar eru til sumardvalar eða annarrar starfsemi. Um **3.900 manns** voru starfandi í landbúnaði landinu (þar af 3.600 í aðalstarfi), samkvæmt tölum Hagstofu Íslands, eða **2,1% fólks** á vinnumarkaði.

Um **10 þúsund störf** tengjast landbúnaði með einum eða öðrum hætti, meðal annars á bújörðum, í kjötafurdastöðvum, mjólkurvinnslum, hjá þjónustufyrirtækjum og víðar.

Fjöldi búfjár á Íslandi 2015

Nautgripir, alls	Mjólkurkúr	Kvígur	Geldneyti	Sauðfé	Ær	Geitfé	Gyltur	Varphænsni	Holdahænsni	Minkar	Hross	Kanínur
78.628	27.380	7.141	19.726	480.656	374.863	990	3.550	238.000	51.350	47.691	67.358	336

Kjötneysla

Neysla á kjöti var 83,8 kg á hvern íbúa á Íslandi árið 2015. Neysla á alifuglakjöti var að meðaltali 27,6 kg á íbúa, 21 kg af svínakjöti, 19,5 kg af kindakjöti, 14,1 kg af nautakjöti og 1,6 kg af hrossakjöti.

Útflutningur búvara árið 2016

Afurðir	Tonn	Verðmæti, fob milljónir kr.
Sauðfjárafurðir	6.715,7	2.418,8
Hrossaafurðir	407,9	116,1
Nautgripaafurðir	497,9	93,7
Svínaafurðir	287,8	21,6
Afurðir minka	44,2	745,9
Önnur sláturdýr	0,2	1,2
Mjólkurvörur	3.187,1	977,1
Dúnn	3,4	693,9

Heimild: Hagstofa Íslands

Útflutningur hrossa

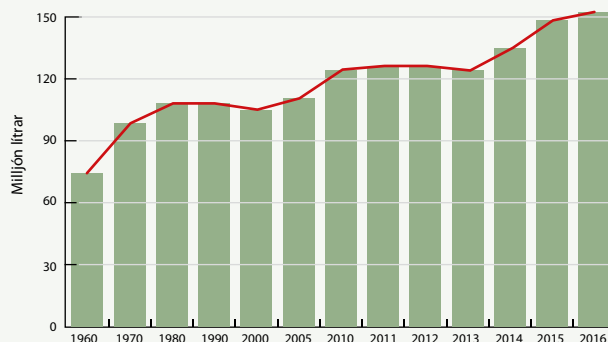
Alls voru flutt út 1.474 hross árið 2016. Flest voru send í flugi til Liege í Belgíu og var þeim dreift þaðan til hinna ýmsu Evrópulanda.

Land	Fjöldi
Þýskaland	626 hross
Norðurlöndin	476 hross
Austurríki	71 hross
Annað	301 hross

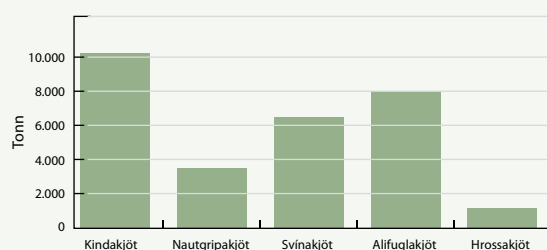
Innvegin mjólk til mjólkursamlaga 1960 - 2016

Ár	Þús. lítrar
1960	73.637
1970	97.550
1980	107.017
1990	107.011
2000	104.025
2005	109.445
2010	123.178
2011	124.462
2012	125.093
2013	122.914
2014	133.514
2015	146.034
2016	150.322

Kjötframleiðsla 2016

	Tonn
Kindakjöt	10.375
Nautgripakjöt	4.386
Svínakjöt	6.089
Alifuglakjöt	9.014
Hrossakjöt	982

Framleiðsla garðávaxta og grænmetis 2015

	Tonn
Kartöflur	9.050
Rófur	1.200
Gulrætur	550
Blómkál	50
Hvítkál	160
Kínakál	75
Tómatar	1.347
Agúrkur	1.826
Paprika	215
Sveppir	550

Innflutningur á mjólkurvörum 2016

	Tonn
Ferskvörur	56,0
Smjör	0,6
Ostur	327,0
Duft	11,0

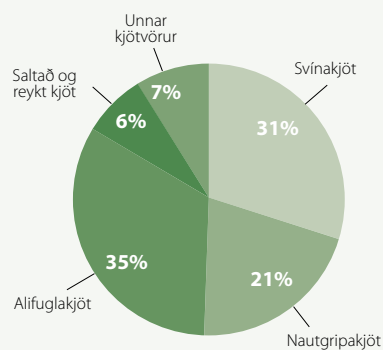

Innflutningur á kjöti 2016*

	Tonn
Nautgripakjöt	673
Svínakjöt	976
Alifuglakjöt	1.106
Saltað og reykt kjöt	175
Unnar kjötvörur	231

* Innflutningur er nær alfarið úrbeinað kjöt.

Heimild: Hagstofa Íslands

Gestum sýnt bygg í tilraun á Korpu.

Ljósmynd / Bændablaðið

Jónatan Hermannsson, tilraunastjóri í jarðrækt á Korpu, lætur af störfum:

Sáttur við ævistarfið og sæll með gjöfult samstarf

– skilar tveimur kornyrkjum af sér að skilnaði

Sigurður Már
Harðarson

Undanfarin ár hefur Jónatan Hermannsson unnið að þróun á tveimur byggrykjum sem útlit er fyrir að muni verða söluvara á næstu misserum. Hann er kominn á aldur hjá Landbúnaðarháskóla Íslands og hefur yfirgefið starfsstöð sína á Korpu, þar sem hann hefur gegnt stöðu tilraunastjóra í jarðrækt og sinnt korntilraunum og kornkynbótum undanfarin 30 ár.

Það þarf vart að kynna manninn fyrir þeim sem lifa og hrærast í íslenskum landbúnaði, enda starfað með mörgum á vettvangi jarðræktar og skapað sér góðan orðstír í sínu fagi. Á þessum tímamótum í lífinu er honum efst í huga þakklæti

fyrir að hafa haft með höndum starf sem gaf honum tækifæri til að vinna með bændum, ráðunautum og öllu því góða fólki sem byggir sveitir landsins. Hann skilur sáttur við sitt ævistarf og á von á því að vinnu hans verði fylgt vel eftir.

Klemens Kristjánsson frumkvöðull íslenskrar kornræktar

Jónatan segir að upphaf kornræktar á Íslandi megi rekja til Klemensar Kristjánssonar, sem hóf tilraunir með kornrækt í Gróðrarstöðinni í Reykjavík 1923. Seinna var hann ráðinn tilraunastjóri við nýstofnaða tilraunastöð á Sámsstöðum í Fljótshlíð og flutti þangað vorið 1927. „Hann bjó við afar gott árferði fyrstu 20 árin og þess vegna gekk kornræktin vel um hans daga. Vandinn var hins vegar að þá voru ekki til vélar sambærilegar við þær sem eru til í dag. Korn var engu að síður ræktað í töluverðum mæli, akrar þá urðu stærstir 500–600 hektarar. Fram yfir 1960 gekk þetta býsna vel, en þá kom harðindatímabil sem hefur verið kallað hafísárin – frá 1965 til 1971 – og þá brást kornrækt alveg og var í raun hætt. Um 15 ára skeið þar á eftir, eða til ársins 1980, var kornrækt einungis stunduð á tveimur stöðum á landinu; tilraunastöðinni á Sámsstöðum og á Þorvaldseyri undir Eyjafjöllum. Þessir staðir misstu aldrei úr ár í ræktun á þessu tímabili.

Síðan hófu Landeyingar félagsræktun á korni árið 1980 – að einhverju leyti vegna áhrifa frá Sámsstöðum meðal annars. Ekki var það samt fyrr en um og eftir 1990 sem fleiri tóku við sér. Kornræktin breiddist þá út um Suðurland og kom Árnassýslan til dæmis inn á árinu 1992. Austurland, sem verið hafði kornræktarland á tímum Klemensar, kom líka inn um 1990 og eins Norðurland; Eyjafjörður fyrst og síðar Skagafjörður 1993, Húnavatnssýsla og Þingeyjarsýslur skömmu síðar. Borgarfjörður kom í hópinn 1994–1995, Dalirnir þar á eftir. En nú er það ekki svo að það sé alls staðar hægt að rækta korn með góðu móti. Sumar sveitir eru afar góðar og öruggar, eins og innsveitir í Eyjafirði og Skagafirði, þar er ekki hætta á þessum stórrigningum á haustin sem tefja uppskeru sunnanlands. Að vísu hefur korn einu sinni brugðist í Eyjafirði, það var í frostinu sem gerði 30. ágúst 2015.“

Merkilegt samfélag á RALA

„Lengi hefur auðvitað legið fyrir að ég myndi ljúka störfum hér. Dagatalið er opinbert gagn og þar var hægt að sjá með góðum fyrirvara hvenær sá dagur rynni upp að ég hætti. Ég lauk formlega störfum um áramótin, en ég fæ vinnuáðstöðu hér á Keldnaholti svolítið lengur til að

Rætt um kornið úti í tilraun á Korpu.

Mynd / Áskell Þórisson

gera eitt og annað. Hér hóf ég reyndar störf hjá Rannsóknastofnun landbúnaðarins (RALA) 1. febrúar 1979, fyrir 38 árum. Eftir framhaldsnám á Hvanneyri hafði ég starfað tvisvar sinnum um hálfis árs skeið hjá Búnaðarsambandi Austurlands á Egilsstöðum og hálfan vetur var ég kennari á Hvanneyri.

Síðan liðu einhver ár við eitt og annað áður en ég kom hingað á RALA. Ég get ekki sleppt tækifærinu til að minnst á það merkilega samfélag sem ég féll inn í þar, einhvers konar háskólasamfélag er nafnið sem lýsir því best,“ segir Jónatan.

Kornrækt áhugaverður hluti landbúnaðar

„Já, já, það var meira og minna tilviljun að ég skyldi leggja fyrir mig kornrækt,“ segir Jónatan um áhugann á korninu. „En auðvitað er ræktun – og ekki síst kornrækt – alltaf áhugaverð fyrir marga þá

sem hafa áhuga á landbúnaði. Sérstaklega vakti það áhuga minn að rækta eitthvað sem var tiltölulega nýtt og hafði ekki náð því að verða hefðbundið.

Kornið var eitthvað sem ég hafði ekki alist upp við og því spennandi vettvangur. Sama viðhorf fann ég hjá bændum um allt land. Það var ákaflega gaman að tala um kornrækt, af því hún var ný og í henni voru áskoranir. Svo spillti það ekki fyrir að margar skemmtilegar vélar eru notaðar í kringum slíka ræktun – og þær geta verið hvetjandi.“

Tók að sér munaðarlaust kornverkefni

Jónatan var sem fyrr segir fyrst almennur starfsmaður RALA áður en hann tók við sem umsjónarmaður með jarðræktartilraunum og kornrækt. „Ég hafði verið aðstoðarmaður sérfræðinga hér á RALA í ein sex til sjö ár og unnið við tilraunir

Ax sem búið er að gelda. Fræflar hafa verið fjarlægðir.

Mynd / JH

Loftmynd af Korpu, húsum og landi. Landið er alls 18 hektarar, en innan girðingar og nýtilegir eru 12–14 hektarar. Á myndinni sjást vel tilraunaspildur og tilraunareitir.

Mynd / Landmælingar Íslands.

aðstaða til hverra þeirra tilrauna sem sérfræðingar vildu gera. Þar með fylgdi jarðvinnsla hvers konar og þátttaka í rannsóknarverkefnum annarra.

Um þetta leyti varð kornverkefnið á vissan hátt munaðarlaust þegar Þorsteinn Tómasson gerðist forstjóri RALA og Árni Bragason sneri til annarra starfa. Þar með kom það inn á borð til mín, mér til óskiptar ánægju.

Eftir það mátti segja að starfssvið mitt skiptist í tvennt í nokkuð jafnstóra helminga. Annar helmingurinn var Korpa með öllu því sem henni fylgdi, hinn helmingurinn var verkefnið *Kornrækt og kornkynbætur* eins og það var nefnt í verkefnaskrá Rala,“ segir Jónatan um forsöguna.

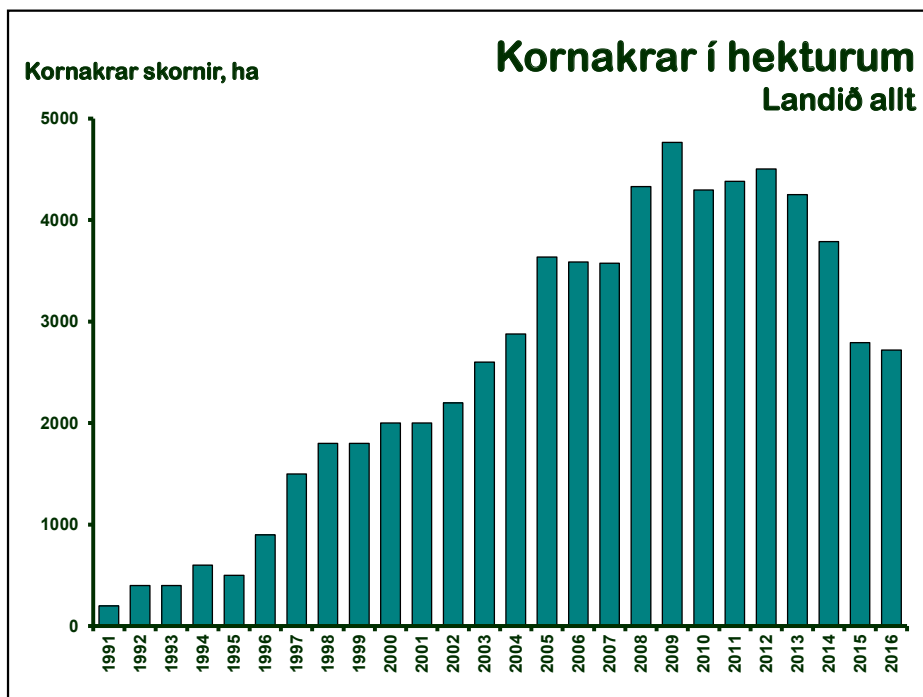
Prófanir á íslensku landi og erlendum efniviði

Kornverkefnið snerist þá og síðan um kynbætur á korni við íslenskar aðstæður, að sögn Jónatans, en líka um prófanir á þeim efniviði sem hægt var að fá erlendis frá. „Auk þess – og kannski ekki síst – fólst verkefnið í prófunum á landinu; hvernig landið hentaði til kornræktar og þar var hugað að mismunandi jarðvegi, mismunandi stöðum og mismunandi veðurfari. Fyrir lá að reyna að átta sig á hvaða áhrif allir þessir þættir hefðu á möguleikann til að uppskera þroskað korn. En einnig þurfti að hjálpa mönnum, koma þeim af stað en það var stór hluti verkefnisins á tíunda áratugnum. Einstaklega ánægjulegt hefur verið að eiga þessa samvinnu, ekki bara við bændur um allt land heldur ráðunauta líka og aðra sem að þessu hafa komið.“

Þegar ég kom að þessu verkefni ríkti mikil bjartsýni og þá var mikill uppgangur í kornrækt og það gerði alla samvinnu sérstaklega skemmtilega. Framfarir voru hraðar á þessum fyrstu tuttugu árum, frá 1990 til 2010. Eftir það hefur heldur slegið í bakseglin og dregið úr kornræktinni, sérstaklega á síðustu árum þegar veðráttan hefur verið erfið. Haustin hafa verið ólík þeim sem meðaltalið gerir ráð fyrir. En þetta á eftir að lagast aftur og kornræktin mun taka kipp á ný. Við erum í öldudal núna en við eigum eftir að skjótaskast hratt upp á við aftur.“

Kynbætur á byggi

Bygg er aðalkorntegundin á norðurljóðum. Jónatan segir aðalástæðuna að það

Þróun kornræktar frá 1991 og til þessa dags. Á myndinni sést flatarmál skorinna akra að hausti.

meðal annars á Korpu. Þar voru gerðar tilraunir með gras, grænmeti og áburð – í raun allt það sem fengist var við á jarðræktarsviði þessarar stofnunar. Allur verklegi hlutinn fór fram á Korpu þá, eins og nú. Vistfræði túngrasa var rannsökuð; hvernig mismunandi tegundir standa sig í mismunandi blöndu af túngrös, hvaða ytri þættir hafa áhrif á stöðu einstakra tegunda í tiltekinni blöndu. Áburðartilraunir voru gerðar af öllu mögulegu tagi og belgjurtatilraunir í stórum stíl. Stofna-

prófanir á ýmsum tegundum; grænmeti, kartöflum, grænfóðri og auðvitað fyrst og fremst á túngrös, og smára. Upptalningin verður aldrei tæmandi, svo fjölbreytt voru verkefni.

Ásgrímur Jónsson var um þær mundir tilraunastjóri á Korpu. Hann lést vorið 1986 og tók ég þá við stöðu hans, enda flestum hnútum kunnugur þar á stað. Hlutverkið var fyrst og fremst að sjá um staðinn og sjá til þess að ævinlega væri fyrir hendi

sé svo fljótsprottið. „Við höfum að vísu líka hafra sem geta náð þroska hér á landi, en þeir þurfa ívið lengra sumar en byggjð. Þeir þola hins vegar meiri bleytu og meiri þurrk, en uppskera af þeim er ekkert minni en af bygginu. Vetrarhveiti og vetrarrúg – þegar sáð er að hausti – er hægt að rækta hér á landi, en ekki er öruggt að það lifi veturinn. Rúgurinn er samt líklegastur til að gera það og hann skilar korni en þarf samt lengra sumar en byggjð,“ segir Jónatan um möguleika annarra korntegunda.

Öryggi í kornrækt er meira í dag en var í upphafi, auk þess sem uppskerumagn hefur aukist. Þetta er meðal annars tilraunastarfinu á Korpu að þakka. „Núna er reiknað með að meðaluppskera á hvern hektara á landinu sé rúm þrjú tonn af korni með 85 prósent þurrefni. Við getum vel við það unað, því það er sambærilegt því sem er í Þrændalögum í Noregi

til dæmis og í Norður-Svíþjóð,“ segir Jónatan til marks um framfarirnar sem hafa orðið.

„Að einhverju leyti er hægt að segja að við höfum náð markmiðum okkar í kynbótastarfinu. Það er gaman að geta sagt frá því að við erum að skila frá okkur tveimur yrkjum sem við erum ánægð með og ég er bjartsýnn með þessar nýjustu afurðir. Vonandi verður það staðfest á næstu árum að þau sé jafngóð og ég ber væntingar til.

Fram að þessu höfum við sett á markað fjögur byggryki. Þau hafa öll reynst mjög vel til að byrja með, en síðan hefur gengi þeirra dalað. Ég hef enga skýringu á því.

Kynbætur á byggj stefna að því – eins og allar aðrar kynbætur – að sameina sem flesta kosti í einum einstaklingi. Við getum tekið sem dæmi að hér á landi

þurfum við á strásterku byggj að halda og líka fljótþroska. Þessa eiginleika þurftum við í upphafi að sækja á tvo mismunandi staði – fljótan þroska í byggjð sem ræktað er í nyrstu kornhéruðum Skandinavíu, en strástyrkinn suður á Skán eða til Danmerkur. Íslensku yrkin Skúmur og Lómur sóttu til dæmis helming í Norður-Þrændalög í Noregi, fjórðung í Norður-Finlandi og fjórðung suður á Sjáland í Danmörku. Frá síðastnefnda staðnum kom lágur vöxtur og sterkt strá.“

Víxlun byggis er handavinna

„Byggjð er sjálffrjónvga þannig að hver fræva frjónvgast af fræflum úr sama blómi. Því er hver planta arfhrein og afkvæmin eins og móðurplantan. Til þess að fá fram breytileika þarf að víxla saman ólíkum plöntum svo að við eigum möguleika á því að velja úr afkvæmunum,“ útskýrir Jónatan þegar hann er beðinn um að lýsa kynbótaferlinu.

Sprettur ÁBURÐUR

Origin **Enhanced-N**
+ NutriSphere-N*

Sprettur⁺OEN Nýr valkostur

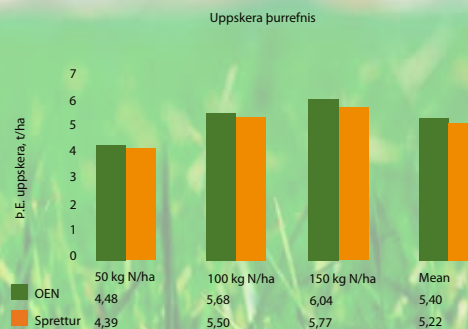
Allt að 13% ódýrari

Tegundir í boði:

- **Sprettur⁺OEN 42+S+Se**
-Köfnunarefni með Selen
- **Sprettur⁺OEN 38-8**
-Með húsdýraáburði eða á milli slátta
- **Sprettur⁺OEN 25-12-12**
-Alhliða túnáburður
- **Sprettur⁺OEN 20-18-15**
-Flagáburður

Lækkaðu áburðarkostnaðinn með Spretti⁺OEN!

Meðal uppskera - Korpa & Möðruvellir, 2015 & 2016

Korpa að vetrarlagi.

Mynd / JH

Korntilraun á Korpu í kvöldsól seint í ágúst. Byggyrkin eru mishávaxin og misfljót til þroska, um það ber liturinn vitni.

Mynd / JH

Bygg í smáum reitum á Korpu, breytileikinn er kominn úr einni víxlun milli ólíkra foreldra. Tilraunin er námsverkefni og mun gefa mikilsverðar niðurstöður um erfðir einstakra eiginleika í byggi.

Mynd / JH

„Víxlun byggs er handavinna og mætti kannski lýsa henni í fáum orðum. Við tökum ax sem gæti orðið móðir og gerum það þegar kynfæri blómsins eru fullmótuð en ekki fullþroskuð. Þá opnum við hvert blóm fyrir sig og tínum úr því fræflana þrjá, græna og óþroskaða, en gætum þess að frævan verði ekki fyrir skemmdum. Þegar frævan er svo þroskuð orðin – eftir 3–7 daga, fer eftir hita í gróðurhúsinu – og búin að breiða úr fræninu, þá þarf að finna gula og þroskaða fræfla af æskilegri föðurplöntu og bera þá á móðurfrævuna, helst hrista þar úr þeim frjóð.

Ef vel er að öllu staðið, þá fáum við úr því fræ, sáum því og eignumst þá plöntu sem er arfblendin í öllum þeim erfðavísasætum sem foreldrana greindi á um. Sú planta frjóvgar sjálf hvert blóm eins og eðli byggsins stendur til. Arfblendnum erfðavísasætum fækkar þá um helming og svo gerist í hverri kynslóð þar á eftir. Þessar plöntur eru ræktaðar í gróðurhúsi, einar sex kynslóðir, og eftir það er fullvíst að arfblendin erfðavísasæti heyrir sögunni til. Þá höfum við í höndum safn af arfhreinum einstaklingum sem eru millistig milli foreldranna en hver öðrum ólíkur eins og dæmigerður systkinahópur.

Þá er öllu sáð út og úrvalið tekur við. Fyrst eru valdar stakar plöntur eða öllu heldur stök öx, næsta ár er þeim svo sáð út í raðir og valið milli þeirra, venjulega er það strangt úrval, í mesta lagi 5–10% komast á næsta stig. Það stig fer fram eftir fjölgun og þá eru kynbótalínurnar bornar saman í 10 fermetra reitum í samkeppni við erlend byggafbrigði.

Við höfum verið með fasta tilraunareiti á fjórum stöðum á landinu; á Korpu, á Þorvaldseyri undir Eyjafjöllum, Möðruvöllum í Hörgárdal og í Skagafirði – einhvers staðar í nágrenni Vindheima. Á þessum stöðum höfum við prófað allan efniviðinn sem við höfum unnið með; allar línur frá okkur og erlendu yrkin sem við höfum talið mögulegt að nota hér á Íslandi. Aðalmálið hefur alltaf verið að finna það sem best hentar fyrir íslenska kornrækt, hvort sem við höfum búið það til eða hægt hefur verið að finna það erlendis.“

Skegla, Kría, Lómur og Skúmur
Kynbótastarfið á Korpu hefur þegar skilað fjórum nýjum byggyrkjum; Skegla, Kríu, Lómi og Skúmi. „Þau reyndust öll

mjög vel til að byrja með en síðan döludu þau öll, eins og fyrr segir. Kría er reyndar enn í fullri notkun. Skegla var ekki lengi í notkun. Hún var mjög fljótþroska og það svo að það kom niður á uppskerunni, hætti of snemma að bæta í axið. Þess vegna var Kría, sem er afkvæmi hennar, miðuð við aðeins seinni þroska og ætlað að nýta sumarið betur. Þær eru báðar tvíraða. Lómur og Skúmur eru sexraða og mjög lágvaxnir. Þeir voru gríðarlega góðir til að byrja með en af einhverjum óútskýrðum orsökum hafa þeir dalað verulega og eru varla í notkun lengur. Hugsanlega hefur þetta haft með gæði sáðvörunnar að gera, en ekki hefur verið hægt að staðfesta það. Saga Lóms og Skúms er á enda komin,” segir Jónatan og sýtir gengi þeirra ekki of mikið, því nú sé hann með í höndum yrki númer fimm og sex sem séu mun betri en áður hafi komið fram á Korpu.

„Það sem stendur upp úr varðandi kynbótastarfið er í raun það sem ég hef áður nefnt, samstarfið við bændur og ráðunauta í þeirri uppsveiflu sem varð upp úr 1990,“ segir Jónatan spurður um hvað hann sé ánægðastur með frá þeirri tilraunastarfsemi. „Eins og ég nefndi líka áðan þá er niðursveifla núna og hefur verið frá harðindunum 2012. Helst hefur það verið út af veðurfarslegum afbrigðum. Sérstaklega á ég þar við harðindin norðanlands 2013 og 2015 og svo rigningarnar sunnanlands á haustin, hvorugt er í samræmi við meðaltalið. Þetta á ekki að vera svona, þannig að ég reikna með að þetta sé skammvinnnt frávik.“

Möguleikar kornræktar gríðarlega miklir á Íslandi

Jónatan telur að í kornrækt á Íslandi séu miklir möguleikar sem enn hafa ekki verið nýttir. „Við notum núna hér á Íslandi um 85 þúsund tonn af kjarnfóðri, þar af eru um 75 prósent korn eða um 60 þúsund tonn. Afgangurinn er próteinfóður af einhverju tagi. Nú þarf að vísu að flytja inn maís og hveiti fyrir fugla; kjúklinga, hænur og kalkúna, því þeir melta ekki byggið til hlítar. Svín, nautgripir og sauðfé nýta byggið aftur á móti vel. Því væri hægt að nýta hér um 40 þúsund tonn af byggi að minnsta kosti og talan er miðuð við þurrt bygg, þótt það sé ekki síður nýtilegt blautt og súrsað. Þegar hvað best hefur árað hefur uppskeran verið 15 til 16 þúsund tonn á landinu öllu – síðustu tvö

Myndin er tekin snemma morguns á Korpu, rétt í þann mund er sólin kemur upp yfir Úlfarsfellið. Við blasir hæðarmunur og breytilegur vöxtur hinna ýmsu byggyrkja.

Mynd / JH

Korntilraun á Korpu séð langt að ofan úr brekkum.

Mynd / JH

Korntilraun skorin í kvöldsól á Hoffelli í Nesjum í Hornafirði.

Mynd / JH

Korn í Skagafirði í blámóðu og kvöldsól.

Mynd / JH

Korn í Skagafirði er ekki bara á flatanum heldur líka á stöllum uppi um allar brekkur.

Mynd / JH

Skagfirskt korn í nærmynd, þétt eins og akurinn sé troðfullur af korni.

Mynd / JH

ár reyndar mun minna – þannig að hægt væri að þrefalda eða fjórfalda það magn og hafa samt markað fyrir byggið allt innanlands. Ég er bjartsýnn á að þetta gerist í nálægri framtíð. Okkur vantar nú herslumuninn, þröskuld til að komast yfir. Lykilatriðið í því er að hægt verði að koma á verslun með korn í landinu, þannig að þeir sem ekki rækta korn geti keypt það og hinir sem rækta korn umfram eigin þarfir geti selt það.

Fyrir liggja að vísu dæmi um slíka verslun hér á landi. Magnús heitinn Finnbogason á Lágafelli í Austur-Landeyjum var langt á undan sinni samtíð þegar hann hafði forgöngu um félagslega starfsemi af því tagi á árunum á milli 1980 og 1990. Í byrjun kornræktar í Landeyjum stofnuðu bændur þar fyrrtækið Akrafóður, þar sem hægt var að leggja inn korn, fá það þurrkað og annaðhvort taka það heim eða selja í fóðurblöndu. Ræktunin og magnið var þá ekki komið á það stig að sú verslun gæti gengið, en hugmyndin var mjög góð og framúrstefnuleg á þeim tíma.“

Kornrækt hagkvæm fyrir hálminn

„Eitt svínabú er rekið á heimaræktuðu korni eingöngu eða nánast alveg. Það gera svínabændurnir í Laxárdal í Skeiða- og Gnúpverjahreppi. En ekki bara það heldur skera þeir líka upp próteinfóður með því að rækta repju til fræs. Repjufræið merja þeir eða valsa og gefa svínunum ópressað. Þannig fá svínin bæði feitina og líka próteinið úr repjunni. Þetta er mikil og góð fyrirmynd.

En arðurinn af kornræktinni er ekki bara kornið sjálft. Kornið er hægt að kaupa frá útlöndum, en ekki hálminn. Hann verða menn að fá úr innlendri kornrækt. Stundum hafa menn sagt sem svo að ekki borgi sig að rækta korn, en það borgi sig að rækta hálm.

Af því að við erum að tala um hag af kornræktinni mætti líka nefna túnrækt í því sambandi. Við gerðum hér líkan fyrir mörgum árum um sáðskipti á landinu. Þá reiknuðum við með því að tún ætti ekki að verða eldra en sex ára. Þar lágu að baki góðar greiningar frá Guðna Þorvaldssyni á því hversu sáðgresi gengur ört úr sér. Þannig kemur túnræktin vel heim við kornræktina, sem beinlínis hvetur til þess að túnin séu tekin upp með þessum hætti. Þarna erum við komin

Korn undir snjóugum fjöllum á Möðruvöllum í Hörgárdal í september 2005. Mynd / JH

með einn kostinn enn við kornræktina; bætt tún í sáðskiptum, hálmurinn og svo sjálft kornið – sem eins konar aukaafurð. Þá höfum við enn ekkert minnst á þá möguleika sem felast í ræktun korns til manneldis.

Kornræktin dreifist nokkuð vítt um landið. Um helmingur kornakra er þó á Suðurlandi. Lengi var þriðjungur á Norðurlandi en hefur dregist heldur saman, afgangurinn skiptist á milli Austur- og Vesturlands.

Kornið skorið í tilraun á Möðruvöllum í Hörgárdal. Í fótunni er uppskera af 7 fermetra reit.

Mynd / JH

Samdráttur síðustu ára hefur síst komið fram á Suðurlandi, þrátt fyrir sérlega óhagstætt haustveður nú mörg ár í röð.“

Um helmingur ræktarlands ónýttur

Jónatan hefur fengist við rannsóknir á stærð ræktarlands Íslands og mati á

BÆNDUR!

SPARIÐ ÁBURÐARNOTKUN OG NÁIÐ BETRI NÝTINGU MEÐ TRIMBLE.
GPS LEIÐSÖGUTÆKI LANDBÚNAÐARINS

Korntilraun á Þorvaldseyri.

Mynd / Ólafur Eggertsson

Óðinn Þórarinsson afhendir Jónatan gjöf Veðurstofu Íslands, en hann hefur tekið veðrið óslitið á Korpu í meira en 30 ár.
Mynd / smh

þeim möguleikum sem landið býður enn upp á. Það liggur því beint við að spyrja um hvaða landsvæði eigi mest inni að þessu leyti. „Ísland er svo vel lagað, að stærð þess er 10 milljón hektarar – en það er ágætis tala til að reikna út prósentur. Einn fjórði hluti þess er fyrir neðan 200 metra hæðarlínu. En þar af eru ekki meira en 600 þúsund hektarar sem bera þann jarðveg, sem hægt er að hugsa sér sem ræktunarland.

Ef við skoðum þetta aðeins betur þá kemur í ljós að þetta er ekki alveg svona einfalt. Ráðunautar skoðuðu þetta árið

2010 fyrir Vestur-, Norður- og Austurland og niðurstaða þeirra var sú að þarna væri ekki hægt að auka ræktun verulega – kannski ekki meira en um 30–40%.

Miðað við mínar tölur þá eru alls um 120 þúsund hektarar í ræktun á landinu eins og er. Þó ekki sé hægt að auka ræktun mikið á Vestur-, Norður- og Austurlandi, þá er mikið ónotað land á Suðurlandi. Rangárvallasýslan er þar kannski í sérflokki. Við höfum gengið út frá því að almennilegt ræktunarland teljist það land sem hægt er að plægja án þess að rekast í grjót. Þar þurfi að vera þriggja

hektara spildur hið minnsta og ef um er að ræða votlendi þurfi að vera hægt að ræsa það fram án vandkvæða. Við höfum talið sanda og mela með í ræktunarlandi, annað en foksanda og áraura sem liggja undir árflóðum. Ef við setjum þennan mælikvarða á Suðurland, þá getur verið að þar sé annað eins land ónotað og er í notkun núna. Kannski er hægt að tala um að raunhæft sé að nýta til ræktunar um 300 þúsund hektara á landinu öllu, eða um 3% af heildarflatarmáli lands. Það fer samt dálítið eftir því hve mikið af söndum, melum og ógrónu landi hægt er að telja með.“

Verjum ræktarlandið

„Það á að geyma þetta ræktunarland sem við eigum, ekki skipta því upp í sumarhúsalóðir til dæmis,“ segir Jónatan um þá spurningu hvað gera eigi við þetta ónýtt land. „Jarðir fóru í eyði hér áður fyrir, í harðindum og þegar fólki fækkaði. En alltaf var það svo að hægt var að taka þær í byggð aftur. Núna fara jarðir í eyði af því að ekki er þörf á öllu þessu jarðnæði til framleiðslu eins og er. En ef jarðirnar eru teknar og bútaðar niður þá er sú hætta fyrir hendi að þær verði aldrei aftur bújarðir. Ég er sérlega ánægður með það starf sem hefur verið unnið í Hrunamannahreppi – og vafalaust í fleiri sveitarfélögum. Þá er landið allt metið eftir því hvernig það hentar til ræktunar; flokkað í fjóra flokka og misverðmæta, besti flokkurinn er afbragðs ræktunarland. Þannig hefur sveitarstjórnin í hendi sér rök fyrir því hvernig skipuleggja á nýtingu á landi. Þetta finnst mér gott fordæmi. Nú eru sveitarstjórnirnar með skipulagsvaldið og það getur enginn tekið fram fyrir hendurnar á þeim. Þannig geta þær ákveðið að sumarhús skuli byggja á því landi sem það á við, en ekki að leggja besta ræktunarlandið undir þau.

Ég reikna með að við munum reyna að verja einhverju af þessu ónotaða ræktunarlandi til að rækta allt það sem við getum verið sjálfum okkur nógu um. Við munum ekki flytja út korn, en við eigum ónýttan möguleika í því að auka hlutdeild okkar í því korni sem við notum á Íslandi á kostnað þess sem við flytjum inn. Við getum jafnvel fjórfaldað hana frá því sem hún er núna og ég tel að það muni gerast; að við munum framleiða allt það korn sem við þurfum hér á landi. Svo höfum við líka hálminn – hann klikkar ekki!“

dlg

Sláturfélag Suðurlands kynnir!

Ærblanda SS - Óerfðabreytt kjarnfóður framleitt af DLG fyrir íslenska sauðféð

- Orkurík kjarnfóðurblanda með 17,2% hrápróteini
- Inniheldur fjölbreytt hráefni með góðan lystugleika
- Inniheldur tormelt prótein fyrir hámarks ullarvöxt
- Gott jafnvægi í steinefnum og snefilefnum
- Rík af kalsíum, fosfór og magnesíum

- 15 kg pokar / 750 kg sekkir

Vitlick Soft Sheep - Bætiefnafata

- Steinefna- og snefilefnaríkt og hentugt með vetrarfóðrun
- Inniheldur A-vítamín, D-vítamín og E-vítamín
- Án kopars
- Hátt seleninnihald
- Inniheldur hvítlauk

- 15 kg fata

Salto fár - Saltsteinn fyrir kindur

- Inniheldur stein og snefilefni
- Ekkert koparinnihald
- Inniheldur selen
- Inniheldur náttúrulegt bergsalt
- Má notast við lífræna ræktun

-10 kg steinn

Vitfoss

Hafið samband við sölumenn Sláturfélags Suðurlands um land allt.

Einar Freyr Elínarson, formaður Samtaka ungra bænda, segir að bændur eigi að vera ófeimnir við að kynna vaxandi mikilvægi landbúnaðarins fyrir ferðaþjónustuna. Mynd / HKr.

Einar Freyr Elínarson, formaður Samtaka ungra bænda:

„Landbúnaðurinn er bakland ferðaþjónustunnar“

Hörður Kristjánsson

Einar Freyr Elínarson, formaður Samtaka ungra bænda, býr á Loðmundarstöðum í vestanverðum Mýrdalshreppi, þar sem er nú þyrping nokkurra húsa, ásamt Söru Lind Kristinsdóttur og dóttur þeirra, Grétu Björk. Hann hefur, eins og fleiri ungir bændur, tekið drjúgan þátt í uppbyggingu ferðaþjónustu í sveitum landsins, en er jafnframt með um 330 vetrarfóðraðar ær á bænum Sólheimahjáleigu þar sem hann er með rekstur í sambýli við móður sína og stjúpföður, Elínu Einarsdóttur og Jónas Marinósson.

Einar Freyr telur að nýir búvörusamningar, sem voru hluti fjárlaga sem samþykkt voru fyrir jól, eigi að geta orðið til góðs fyrir landbúnaðinn.

„Þar má nefna nýliðunarstuðning sem á að geta nýst öllu því unga fólki sem hug

hefur á að koma inn í landbúnað. Hann verður óháður búgreinum ólíkt því sem verið hefur þar sem styrkir hafa miðast að mestu við sauðfjárrækt og nautgriparrækt. Það hafa verið ákveðnir annmarkar á kerfinu. Maður hefur t.d. heyrt af því að fólk á sjötugsaldri hafi verið að fá

Sólheimahjáleiga er skammt vestan við Pétursey og Vík í Mýrdal. Stutt er í marga aðra vinsæla áningarstaði ferðamanna eins og á Sólheimasandi og við Mýrdalsjökul.

nýliðunarstuðning samkvæmt reglum sem hafa gilt. Í mínum huga á slíkur stuðningur að miðast við ungt fólk.

Ég held að breyting á þessu kerfi sé góð og besta byggðarstefnan sem við getum tileinkað okkur er að laða ungt fólk út á land. Ég er því nokkuð bjartsýnn fyrir hönd ungs fólks í landbúnaði. Þá eigum við að vera ófeimin við að kynna vaxandi mikilvægi landbúnaðarins fyrir ferðaþjónustuna. Einnig að landbúnaðurinn sé ekki einungis mikilvægur fyrir landsbyggðina heldur ekki síður fyrir höfuðborgina. Þar er fjöldi fyrirtækja sem hefur stærstan hluta sinna tekna úr landbúnaði.“

Straumur ferðamanna um Suðurland hefur aukist gríðarlega á síðustu misserum. Þannig er vetrarumferðin í kringum Vík í Mýrdal meiri nú en sumarumferðin var fyrir fjórum árum. Sólheimahjáleiga liggur vel við Þjóðveg 1 og er í nálægð við þekktar náttúruperlur. Það er því kjörið tækifæri fyrir bændur að nýta sér þá stöðu. Ljóst er að umhverfið hefur breyst verulega því ekki er langt síðan framtíð byggðar í Vík var ekki talin sérlega björt. Nú er slegist þar um lóðir undir hótél, íbúðarhús og ýmsa þjónustu. Þá segir Einar Freyr að vegna aukinna umsvifa í ferðaþjónustu sé fólk á landsbyggðinni hætt að vera í stöðugri varnarbaráttu. Þess í stað sé víða sóknarhugur í fólk.

Gjörbreytt staða

„Maður hefði varla trúað fyrir tíu árum að maður gæti byggt sér íbúðarhús á þessum stað og ekkert mál væri að fá lán í banka til þess. Það verður fróðlegt að sjá breytinguna á næstu árum, ekki

Sólheimahjáleiga.

Myndir / EFE

Gamli bærinn á Sólheimahjáleigu.

síst hvernig bæjarmyndin í Vík á eftir að breytast,“ segir Einar Freyr.

„Við höfum snúið okkur að ferðaþjónustunni í miklu meira mæli en við gerðum ráð fyrir. Ég kvarta þó ekki, því það er ekki síður gaman að starfa við ferðaþjónustuna en hefðbundinn búskap. Þetta er afskaplega gott hvað með öðru.“

Ekki bara dans á rósum

„Auknum ferðamannastraumi fylgja líka ýmsar áskoranir. Það dugar ekki bara að sitja og telja peningana. Maður er líka hræddur um að menn missi sig í stressinu og fari að verðleggja sig allt of hátt. Ekki síst ef tillit er tekið til þess hvað krónan hefur verið að styrkjast mikið,“ segir Einar Freyr.

Hann segir að víða um land hafi orðið sú þróun að þeir bændur sem helli sér út í ferðaþjónustu hætti smám saman hefðbundnum búskap. Innan Hey Iceland

(áður Ferðaþjónusta bænda), sem Sólheimahjáleiga er aðili að, fækki býlum óðum sem eru jafnframt starfandi í hefðbundnum búskap. Slíkt sé mjög miður því ferðamennirnir séu ekki síst komnir til að upplifa sveitamenninguna og íslenskan búskap. „Það upplifum við í Sólheimahjáleigu.“

Erfiðara að samtvinna hefðbundinn búskap og ferðaþjónustu

„Ég vil þó vera alveg heiðarlegur með það að það er heilmikill kapall að samtvinna ferðaþjónustuna og búskapinn. Það þýðir m.a. að maður verður að bæta við starfsmönnum. Fyrir nokkrum árum gat maður verið áhyggjulaus við að sinna sauðburði eingöngu meðan á honum stóð. Ferðamennirnir komu ekkert fyrir en hann var búinn og voru farnir í september þegar smalamennskur hófust.

Það sem er mjög jákvætt við aukin umsvif í ferðaþjónustunni er að núna hefur maður næga vinnu yfir veturinn við að

„Þótt ráðamenn tali fallega um landbúnaðinn eru gjörðir þeirra ekki alltaf í samræmi við það, m.a. varðandi tollaniðurfellingar. Þegar menn fara út í slíkt, þá verða menn líka að vera heiðarlegir með að upplýsa fólk um hvaða afleiðingar slíkt getur haft fyrir byggð í landinu og hvernig eigi þá að bregðast við.“
Mynd / HKr.

sinna ferðafólki. Ferðapjónustan er orðin heilsárs atvinnuvegur á þessu svæði. Við höfum leyft okkur að draga seglin örlítið saman á veturna hingað til en líklega er þetta í síðasta skiptið sem það er í boði. Nokkrar ferðaskrifstofur hafa beðið um pláss fyrir fasta hópa í hverri viku allan næsta vetur, sem þýðir einfaldlega að ráða þarf starfsfólk.

Hafa svefnpláss fyrir 45 gesti

„Við getum nú verið með 45 manns í gistingu í 20 herberjum í tveimur húsum. Þar af eru 11 herbergi í húsi hér fyrir neðan og síðan 9 í „Gamla bænum“ sem við köllum svo. Þar er um að ræða gamla íbúðarhús langömmu og langafa. Það hafði verið nýtt að hluta undir bændagistingu í rúma þrjá áratugi.

Svo rifum við fjósið 2014 og byggðum nýtt gistihús við hlið gamla bæjarins en reyndum samt að halda í stíl gömlu bæjarraðarinnar. Þá vorum við komin með 9 herbergi samtals í Gamla bænum.“

Mitt á milli þessara íveruhúsa er íbúðarhús sem búið er að taka að nokkru leyti undir þjónustubyggingu með viðbyggðum matsal þar sem boðið er upp á morgunmat. Sá salur er nú að verða of lítill þegar öll gistingin er nýtt. Einar Freyr segir að hugmyndir hafi verið uppi um að gera breytingar á uppsetningunni á bæjartorfunni með mögulegri byggingu á nýjum matsal við annað gistihúsið. Þau áform haldist þó í hendur við það sjónarmið að vera ekki að þenja starfseminu

of mikið út. „Stærðin hentar okkur vel þannig að við getum tvinnuð búskap og ferðapjónustu saman.“

Vilja halda sveitasjarmanum

„Við viljum líka halda sveitasjarmanum, enda leggjum við mikið upp úr persónulegum samskiptum við gestina. Hér í móttökunni er til dæmis alltaf einhver úr fjölskyldunni og staðkunnugur hér á svæðinu. Slíkt hefur mjög mikið að segja til að geta svarað spurningum gestanna. Mörgum okkar gesta finnst dálítið merkilegt að eigendurnir taki á móti þeim í eigin persónu.“

Gott umtal á netmiðlum

Einar Freyr segir að á bókunarvefnum, booking.com, þar sem þau markaðs-

Herbergin sem leigð eru til gistingar á Sólheimahjáleigu eru öll mjög snyrtileg.

setja sína starfsemi að hluta, sé um-sagnarkerfi og þar komi vel fram hvaða viðmót gestirnir fá. Þar fá Einar Freyr og fjölskylda afar góða umsögn gesta víðs vegar að úr heiminum, eða 9,1 af 10 mögulegum. Staðarhöldurum er þar mik-ið hælt og gestum finnst þeir vera mjög velkomnir. Þá er allri aðstöðu líka hælt, verðlagning sé sanngjörn og umhverfið fallett. „Við erum jafnframt með vottun Vakans, sem er samræmt gæðavottun-arkerfi í ferðapjónustu á Íslandi,“ segir Einar.

Yfir sumartímann höfum við verið 7–8 starfandi við þetta. Fjölskyldan í bland; þ.e. ég, litlu bræður mínir, Snorri og Jói, móðir mín og stjúpfaðir og kærasta mín Sara Lind Kristinsdóttir. Þá höfum við verið með allt að fjóra erlenda starfs-menn að auki yfir háannatíma.“

Af hverju erlent starfsfólk?

„Það er afskaplega erfitt að fá Ís-lendinga til starfa í hefðbundna vinnu á gistiheimili. Það er hins vegar lítið mál að fá erlent starfsfólk. Það sækja margir Pólverjar um vinnu hjá okkur og sífellt fleiri frá Tékklandi, Portúgal og Frakk-landi. Yfir sumarið fáum við jafnvel tvær til þrjár umsóknir erlendis frá á dag frá fólki sem er að leita sér að vinnu. Þá er mest spurt um sumarmánuðina.

Við höfum líka verið mjög heppin með starfsfólk og haldist vel á því. Sumir koma aftur og aftur. Sem dæmi þá erum við að fá hingað í mars portúgalskan mann sem hefur verið hjá okkur síðustu tvö ár. Þetta er mjög ánægjulegt og ótrúlega gott að vera ekki með mjög mikla starfsmannaveltu.“

Segir það þá ekki eitthvað um reksturinn að fólk skuli vera viljugt til að koma aftur?

„Jú, við erum mjög ánægð með það.

Hinn heimsfrægi tónlistarmaður Justin Bieber rennir sér á þaki flugvélaflaks á Sólheimasandi sem nú er orðið mjög vinsælt að skoða af ferðamönnum.

Við höfum reynt að búa vel að okkar starfsfólki og lagt áherslu á að það upplifi dvölina hjá okkur ánægjulega. Við höfum búið þeim hlýlegt heim-ili í íbúðarhúsi sem tilheyrir einni af jörðunum okkar, þau hafa bíl til afnota og við aðstöðum þau eftir föngum að upplifi það sem þau langar helst til hér í nágrenninu. Það hefur gengið vel að halda fólki ánægðu.“

Einar Freyr segir að þótt starfsfólkið haldi tryggð við staðinn, þá sé ekki endilega þar með sagt að æskilegt sé að sama fólki sé þar allt árið um kring. Bæði sé um að ræða tiltölulega einhæf störf sem jafnframt eru slít-andi til lengdar. Því sé ágætt hjá því fólki að hverfa tímabundið í eitthvað annað.

Vettvangur fræga fólksins

Þetta svæði hefur notið heimsathygli á vefmiðlum undanfarin misseri, eftir að frægir tónlistarmenn og kvik-myndastjörnur fóru að nota gamlan DC-3 flugvélaflak sem er á óskiptri landareign bændanna á Sólheimasandi sem sviðsmynd í tónlistarmyndböndum og kvikmyndum. Nægir þar að nefna Kanadamanninn Justin Bieber og indversku Bollywood-stjörnuna Shah Rukh Khan.

Í kjölfar þessarar landkynningar hafa erlendir ferðamenn streymt tugþús-undum saman niður á Sólheimasand og um leið skapað stórhættu fyrir umferð um þjóðveginn þar fyrir ofan. Þar hafa orðið alvarleg slys og m.a. eitt banaslys á síðasta ári.

Einar Freyr segir að vegakerfið þar um slóðir sé orðið sérstakt vandamál. Lítið sem ekkert hafi verið gert í viðhaldi vega á undanförunum árum, hvað þá að gerðar væru lagfæringar til að efla umferðaröryggi t.d. með gerð bílastæða og útskota þar sem ferðamenn geta stöðvað bifreiðar sínar án þess að skapa stórhættu um leið. Skortur á salernisað-stöðu fyrir ferðamenn meðfram þjóð-veginum sé svo annar kapítuli sem sé orðinn Íslendingum til vansa.

„Við höfum verið að reyna að benda á þetta og enn eitt slysið var nýverið við Reynisfjörufleggjarann. Þar var ferða-maður að koma upp úr Reynisfjöru og ók beint yfir þjóðveginn og út af honum. Þar skorti merkingar sem sýnir að um „T“ vegamót sé að ræða og vegurinn endi þar. Ferðamenn eru ekki eins vanir að lesa í umhverfið og við og treysta því á vegamerkingarnar, sem eru jafnvel ekki til staðar.“

Einar Freyr segir að þegar á heildina sé lítið muni ferðapjónustan verða til góðs fyrir landið í heild. Hún kaupir vinnu í sveitum og þéttbýliskjörnum um allt land og aukin vinna leiði til þess að ungt fólk vilji freka búa á þeim svæðum. Þótt oft og tíðum sé ekki um hálaunastörf að ræða þá styrki þessi grein um leið sveitarfélögin og annan rekstur sem sé fær um að skila hærri launum.

Hvað heldur þú um framtíð búrekstrar í sveitum landsins?

„Ég er mjög bjartsýnn að eðlisfari. Afi sagði mér að honum hefði sem ung-

um manni aldrei dottið það í hug að fólk gæti grætt peninga á jökli. Það hefði þótt afar langsótt þá, þó eftirspurnin eftir því að komast í snertingu við jökulinn þygi sjálfsögð í dag. Núna dettur fáum í hug að hægt sé að græða á hefðbundnum búskap einum og sér, en það getur alveg eins breyst eins og jöklarnir hafa sannað. Það fer mikið eftir því hvernig okkur tekst til að skipuleggja þessa starfsemi. Það getur til dæmis oltið á því hvernig okkur tekst að ná auknum virðisauka af slíkum rekstri til búanna sjálfra. Þar má nefna „Slow Food“-hugsjónina sem er stöðugt að verða veigameiri. Aukin lífræn ræktun er af sama meiddi. Við eigum hiklaust að leyfa okkur að keyra inn á þá sérstöðu sem búskapur á Íslandi býr yfir. Um leið eigum við að leyfa okkur að vera svolítið markaðsþenkjandi. Ég held að við gerum okkur flest grein fyrir því að íslenskur landbúnaður er ekkert að fara að brauðfæða þriðja heiminn. Sóknarfæri okkar eru alls ekki í stórframleiðslu, heldur eigum við að stefna á dýra markaði, líka þegar horft er til útflutnings.

Þótt ráðamenn tali fallega um landbúnaðinn eru gjörðir þeirra ekki alltaf í samræmi við það, m.a. varðandi tollaniðurfellingar. Þegar menn fara út í slíkt, þá verða menn líka að vera heiðarlegir með að upplýsa fólk um hvaða afleiðingar slíkt getur haft fyrir byggð í landinu og hvernig eigi þá að bregðast við.“

Mikilvægi bænda eykst með auknum ferðamannastraumi

Einar Freyr segir alveg ljóst að ef byggð í sveitunum hnignar þá sé um leið verið að kippa stöðum undan ferðapjónustunni.

„Það er fráleitt að opna algjörlega á innflutning á þeim forsendum að verið sé að liðka fyrir innflutningi á ódýrum matvælum án nokkurra skilyrða. Ef slíkt gengur fram án nokkurra mótvægisráðstafana, þá flæma menn í burt helstu vörslumenn landsins. Slíkt er út í hött þegar ferðapjónustan er að verða okkar stærsta atvinnugrein.

Kannski hafa bændur verið of ragir við að flagga þeim sjónarmiðum að bændur séu lykill að heilbrigðum vexti ferðapjónustunnar. Hætt er við að áhugi ferðamanna, sem vilja upplifa menningu

landsins, dvíni mjög þegar ekkert fólk verður þar lengur að finna.“

Stuðningur við bændur skilar sér margfalt til baka

„Það er frekar mikil skammsýni ef fólk heldur að ferðapjónustan borgi ekki margfalt til baka með sínum gjöldum þann stuðning sem landbúnaðurinn er að fá. Veltuaukningin af móttöku ferðamanna fyrir þjóðfélagið er gríðarleg. Fólk verður líka að átta sig á því að þessir ferðamenn eru trúlega fæstir að leggja leið sína til Íslands til þess eins að skoða miðbæ Reykjavíkur.

Við bændur skynjum vel hvað það eru ríkir hagsmunir fyrir okkur að hafa sterka höfuðborg. Því er dapurt að sjá hversu margir skuli ekki gera sér grein fyrir hversu ríkir hagsmunir eru fólgnir í því fyrir þjóðfélagið í heild að landsbyggðin sé líka sterk.“

Landsbyggðin er tekjupóstur fyrir höfuðborgarsvæðið

Í þessu sambandi má benda á að höfuðborgin nýtur þess í ríku mæli að vera með skráð fyrirtæki í ferðapjónustu sem hafi nær allar sínar tekjur af starfsemi sem fram fer að mestu á landsbyggðinni. Þar má t.d. nefna rútu- og fjallabílafyrirtæki, ferðaskrifstofur, þryllþjónustu og útsýnisflug. Ekki má heldur gleyma fjölda fyrirtækja sem þjónusta bændur með fóður og tækjabúnað og fær þaðan tekjur. Þessi fyrirtæki borga síðan öll sín aðstöðugjöld til höfuðborgarsvæðisins.

Einar Freyr nefnir líka fjársveldi í samgöngumálum. Það sé eins og höfuðborgarbúar líti á það sem sérstaka ölmusu við landsbyggðina að byggðir séu upp vegir og boruð jarðgöng. Samt vilji þetta sama fólk hafa þetta allt til staðar þegar það þarf að hreyfa sig á milli landshluta.

Hann segir að ofan á skort á viðhaldi verði menn að fara að horfast í augu við skaðann sem það veldur. Á rúmu ári voru t.d. fjögur dauðföll í nágrenni við Vík sem rekja má til slæmra aðstæðna á vegum og vanbúnaðar á ferðamannastöðum. Fyrir utan manntjón og fjárhagslegt tjón fyrir alla viðkomandi, þá sé andlegt álag fyrir íbúana vegna þessa mikið. Fjárveitingavaldið verði að fara að taka

ábyrgð á þessu, ófært sé að velta allri þeirri ábyrgð yfir á íbúa á viðkomandi svæðum.

Byggð í sveitum er lykillinn að öflugri ferðapjónustu

Bendir Einar Freyr á að stuðningur við landbúnað snúist ekki eingöngu um verð á kjöti og mjólk. Þar hangi miklu meira á spýttunni. Án stuðnings væri t.d. engin byggð á stórum hluta landsins og þar með enginn grunnur fyrir stórum hluta tekjuöflunar í ferðapjónustu.

Án landbúnaðar og byggðar í sveitum væri ekkert samfélag til að mynda nauðsynlegan bakgrunn svo hægt sé að halda uppi þjónustu við ferðamenn og aðra. Landbúnaðurinn sé því sú nauðsynlega samfélagslega stoð. Hann sé bakland mannaflaparfar fyrir verktafstarfsemi, gisti- og veitingapjónustu og kannski ekki síst til að halda uppi öryggisþjónustu við ferðamenn. Þar getur reynsla og staðþekking heimamanna oft skipt sköpum þegar bjarga þarf mannlífum við erfiðar aðstæður. Útgerð ferðapjónustufyrirtækja á höfuðborgarsvæðinu yrði einnig afar erfið og mjög kostnaðarsöm ef hún gæti ekki reitt sig á stuðning heimamanna á landsbyggðinni. Þannig má því segja að búseta fólks á landsbyggðinni sé að spara ferðapjónustunni í landinu gríðarlega fjármuni. Hún geri um leið miklum fjölda fólks kleift að ferðast til staða sem annars væri fjárhagslega nær ómögulegt að bjóða upp á.

Bætt aðstaða kostar sitt og einhver þarf að borga

Einar Freyr segir að ýmislegt sé á döfinni hjá bændum á svæðinu til að bæta aðstöðu fyrir ferðamenn. Þar má nefna bílastæði við Sólheimajökul. Þar hafi menn verið að skoða gjaldtöku á bílastæðum til að mæta miklum kostnaði. Þar geti þó verið við ramman reip að draga, þar sem jafnvel umfangsmikil fyrirtæki, sem hafa stærstan hag af bættri aðstöðu, hafi verið treg til að greiða fyrir slíkt þar sem á það hefur reynt. Slík afstaða sé mjög undarleg ef horft er á dæmið frá sjónarhóli landsbyggðarfólksins.

„Ekki hef ég verið að kvarta yfir því að þurfa að borga bílastæðagjald þegar ég legg bílnum mínum í Reykjavík,“ segir Einar Freyr.

GIANT

LÍÐLÉTTINGAR

GIANT D337T

Kubota turbo 33 hö / 24 kW

Ökuhraði allt að 25 km

Hátt og lágt drif

Sjálfvirk driflæsing á báðum öxlum

Stöðugur

1450 kg lyftigeta

Fjöldinn allur af aukahlutum

GIANT líðléttingar eru einir af söluhæðstu líðléttingum í Evrópu.

Hollensk gæðaframleiðsla síðan 1996 með sífellt slækkandi vörurvali.

Í dag eru framleiddar 36 mismunandi útgáfur og seldar í 40 löndum.

VÉLAVAL

VARMAHLÍÐ

☎ 453 88 88 📧 velavalis 🌐 velavalvelavalis

STORTH

Interclamp

spinder

GIANT

SUEVIA

Josera

ASHELS

LANDSTÓLPÍ

Við fjármögnum
atvinnutæki

Suðurlandsbraut 14 > sími 440 4400 > www.ergo.is > ergo@ergo.is

ergo

Sæmundur Sveinsson, doktor í plöntuerfðafræði og sérfræðingur í kornkynbótum við Landbúnaðarháskóla Íslands.

Mynd / Vilmundur Hansen.

Kynbætur og erfðabreyttar lífverur:

Fólk ætti að hræðast margt annað en erfðatækni

– segir Sæmundur Sveinsson, sérfræðingur í kornkynbótum við Landbúnaðarháskóla Íslands

Vilmundur Hansen

Tilgangurinn með nýtingu erfðatækni í landbúnaði er margþættur. Þar á meðal eru rannsóknir til að kanna virkni gena og að auka uppskeru, bæta gæði matvæla og eða þol plantna gegn sjúkdómum, skordýrum eða umhverfisþáttum.

„Í dag eru erfðabreytingar flokkaðar þannig að ef tekið er gen eða erfðaeefni úr einni lífveru og flutt yfir í aðra óskylda lífveru, þá flokkast síðarnefnda lífveran sem erfðabreytt,“ segir Sæmundur Sveinsson, doktor í þróun plöntuerfðamengja og sérfræðingur í kornkynbótum við Landbúnaðarháskóla Íslands.

„Dæmi er um að flutt hafi verið gen milli óskyldra plöntutegunda eða úr bakteríum yfir í plöntur með góðum árangri. Mest er samt um að gen séu flutt milli skyldra plöntutegunda og þá með hefðbundnum kynbótum en slíkur flutningur erfðaefnis flokkast ekki sem erfðabreytingar.“

Tilgangur erfðatækni er margþættur

Tilgangurinn með erfðatækni í landbúnaði er margþættur. Tæknin nýtist í grunnrannsóknum til að kanna eiginleika ákveðinna gena. Með því að flytja gen milli lífvera má kanna virkni þeirra eftir flutninginn. Þetta er einnig hægt að gera með því að slökkva á genum og sjá hvaða áhrif það hefur á tiltekna lífveru. Enn fremur er tæknin nýtt til þess að skilgreina erfðamörk í nytjaplöntum sem nýtast til þess að auka afköst í plöntukynbótum.

Tæknin nýtist einnig til að auka uppskeru, bæta gæði matvæla eða þol plantna

gegn sjúkdómum, skordýrum eða öðrum umhverfispáttum sem geta haft áhrif á vöxt þeirra.

Sæmundur segir að rannsóknir á því að flytja gen inn í plöntur hafi farið á flug á níunda áratug síðustu aldar en að lengra sé síðan menn fóru að eiga við erfðaefni á annan máta með kynbótum og handahófskenndum stökkbreytingum með geislum og efnem sem valda stökkbreytingum.

„Tilraunir með að geisla fræ voru mikið stundaðar og mjög mikilvægar við jurta-kynbætur milli 1950 og 1960 en minna notaðar í dag, enda ónákvæm aðferð og mikið um handahófskenndar stökkbreytingar sem ekki skila árangri. Stökkbreytingar framkallaðar með efnem eru aftur á móti talsvert notaðar enn í dag.

Það er áhugaverður tvískinnungur að plöntur sem meðhöndlaðar hafa verið með þessari tækni flokkast ekki sem erfðabreyttar lífverur.“

Jarðvegsbakteriur flytja gen milli plantna

„Stórt framfaraspor í plöntuerfðatækni var stigið á seinni hluta níunda áratugar síðustu aldar þegar kom í ljós að hægt var að nota jarðvegsbakteríu sem kallast *Agrobacterium* til að flytja gen á milli plantna. Það sem gerist við flutninginn er að bakterían flytur sín gen inn í plönturnar. Bakteríugenin framleiða hormón eins og auxín og cytokínín sem valda ofvexti eða æxli á ákveðnum svæðum í plöntunum þar sem bakteríurnar lifa. Þetta er hægt að nýta til að flytja erfðaefni milli plantna með því að setja þau gen sem áhugavert er að rannsaka úr einni lífveru inn í bakteríuna og flytja svo genin inn í plöntu með hjálp bakteríunnar,“ segir Sæmundur.

Erfðatækni og matvælaframleiðsla

„Erfðatækni er mikið notuð við rannsóknir í dag, við matvælaframleiðslu með plöntum og lítillega við ræktun á eldislaxi. Tilgangurinn með notkun tækninnar við matvælaframleiðslu með plöntum er margþættur en aðallega til að auka þol þeirra gagnvart sjúkdómum og skordýrum og til að auka uppskeru.

Í dag eru svo að koma á markað plöntu-yrki með ýmiss konar aðra eiginleika eins og þol gegn þurrki og betri afurðagæði.

Byggöx í akri á tilraunastöð Landbúnaðarháskóla Íslands á Korpu í Reykjavík.

Mynd / Landbúnaðarháskóli Íslands.

Einnig hefur tæknin gert mönnum kleift að koma fram með plöntu-yrki sem þola illgresiseitrið glyphosat, sem er virka efnið í Roundup, og fleiri gerðum af plöntueitri.

Sæmundur segir að samkvæmt þeim upplýsingum sem hann hafi sé glyphosat með skaðminna illgresiseitri á markaði í dag.

„Að sjálfsögðu verður alltaf að fara varlega þegar nota á eitrefni í landbúnaði og kanna virkni þeirra vel. Andstæðingar glyphosats vitna oft til þess að með aukinni ræktun á glyphosat-þolnum plöntum hafi notkun á efninu aukist en það gleymist iðulega að segja frá því að á sama tíma hefur notkun á öðrum mun skaðmeiri efnem dregist verulega saman.“

Annað sem bent hefur verið á í sambandi við notkun á glyphosat er að svo virðist sem ýmsar illgresistegundir hafi myndað ónæmi við glyphosat og það eitt og sér dugi víða ekki lengur til að halda illgresi niðri. Slíkt hefur svo leitt til þess að menn hafi þurft að úða akra með ýmiss konar blöndum af plöntueitri og séu því komnir á byrjunarreit að nýju.

Sæmundur segir að slíkt hafi gerst og að alltaf sé hætt á að gen úr glyphosat-þolnum plöntum víxlist yfir í skyldar tegundir og þær myndi þannig þol gegn efninu. „Svo er alltaf ákveðinn hluti af plöntum sem getur haft náttúrulegt þol gagnvart eitri vegna breytileika í

erfðamengi þeirra. Það er aftur á móti ekki þannig að einstaka plöntur myndi af sjálfsdáðum þol gegn glyphosati.

Það getur því verið samband milli glyphosat-þolinnar plantna og að aðrar plöntur myndi þol gegn efninu en það þarf ekki að vera eina ástæða þess.“

Gyllt hrísgrjón

Gyllt hrísgrjón (golden rice) eru afurð manngerðra erfðabreytinga þar sem tvö gen úr óskyldum plöntutegundum voru flutt inn í hrísyrki, annað úr maís og hitt úr páskalilju. Hrísyrkið framleiðir grjón sem innhalda mikið magn af beta-karótíni en það efni er forveri A-vítamíns. Markmiðið með gylltu hrísgrjónunum var að fækka tilfellum af A-vítamínskorti í þróunarlöndum, þar sem þetta átti að vera hagstæð leið fyrir fátækt fólk til að fá nauðsynleg næringarefni í mataræði sitt. A-vítamínskortur er ein algengasta orsök blindu hjá börnum í þróunarlöndunum.

Þrátt fyrir mikla möguleika til að hjálpa fólk í fátækustu löndum heims með þessari aðferð þá hefur notkun hrísyrkisins mætt mikilli andstöðu fyrir þær einu sakir að vera erfðabreytt. Greenpeace-samtökin hafa verið sérstaklega andsnúin yrkinu og barist gegn ræktun þess.

Byggyrkið Mari

Sæmundur segir að mörg byggyrki, sem ræktuð eru á norðlægum slóðum, hafi verið kynbætt með erfðabætti sem gerir því kleift að þroska korn við stutt sumur.

„Þessi erfðapáttur var upprunalega fenginn úr sænska byggirkinu Mari en það yrki var búið til með hjálp röntgengeisla. Þessir geislar ollu fjölda handahófskenndra stökkbreytinga í erfðamengi Mari. Einn þessara erfðapátta gerði því kleift að þroska korn við tiltölulega stutt og svöl sumur. Erfðabreytileiki, sem tilkominn hefur verið með hjálp handahófskenndra stökkbreytinga, hefur verið gríðarlega þýðingarmikill í plöntukynbótum. Þrátt fyrir að hér sé um að ræða manngerða stökkbreytingu í erfðamengi lífveru þá er hún ekki flokkuð sem erfðabreytt lífvera.“

Tvær andstæðar fylkingar

Viðhorf fólks til erfðabreyttra lífvera og notkunar þeirra í landbúnaði og matvælaframleiðslu skiptist nánast í tvær andstæðar fylkingar, með eða á móti. Þeir sem eru hlyntir tækninni segja hana stórt framfaraspor í kynbótum, en þeir sem eru á móti segja afleiðingar tækninnar ekki hafa verið rannsakaðar til hlítar og að hún geti verið skaðleg.

Sæmundur segir að í sínum huga sé margt í heiminum sem fólk ætti fremur að hræðast en erfðatækni.

„Ég hef ekki enn séð neinar óyggjandi vísindalegar staðreyndir sem sýna fram á að erfðabreytt matvæli séu á einhvern hátt óhollari en óerfðabreytt.“

Afstaða fólks í þessu máli byggir oft á persónulegum skoðunum en ekki vísindalegum staðreyndum. Umræðan er því oft tilfinningaþrungin en ekki byggð á staðreyndum og það er vandamál þegar rætt er um þessa hluti. Staðreyndin er sú að málið er mun flóknara en svo að erfðabreytt matvæli séu endilega óhollari eða óumhverfisvænni en óerfðabreytt.

Víða í Evrópu er mikil andstaða gegn ræktun á erfðabreyttum lífverum og ég tel að sú andstaða byggir oft á persónulegum skoðunum fólks frekar en vísindalegum rökum eða staðreyndum.

Menn hafa búið til nýjar tegundir plantna með kynbótum öldum saman og eins og í öðrum greinum hefur tækninni farið fram. Rúghveiti, sem er blendingur milli rúgs og hveitis, var búið til með hefðbundnum kynbótum í kringum 1980

Gyllt hrísgrjón eru afurð manngerðra erfðabreytinga þar sem tvö gen úr óskýldum plöntutegundum voru flutt inn í hrísyrki, annað úr maís og hitt úr páskallilju. Mynd / Wikipedia creative commons.

og er í dag ræktað á rúmum fjórum milljón hekturum.

Annað sem andstæðingar ræktunar á erfðabreyttum lífverum hafa áhyggjur af er einkaréttur kynbótafyrirtækja á genum og að ræktendur verði að borga fyrirtækjunum eins konar höfundarrétt til að fá að rækta yrki sem innihalda ákveðin gen. Sæmundur segir að víða þurfi bændur að greiða svokallað yrkisréttargjald, jafnvel þótt menn safni sínu útsæði sjálfir. Það á þó helst við um þá bændur sem stunda stórfellda ræktun. Í ræktun sumra tegunda, t.d. maís, kaupir bændur útsæði á hverju ári og borgi þannig fyrir það nýtingarréttinn.

„Það er aftur á móti rétt að hugsunin um að fá risafyrirtæki hafi einkarétt á stórum hluta fræja til matvælaframleiðslu hræðir mjög marga.“

Ræktun á erfðabreyttum lífverum umhverfisvæn

„Séu áhrif ræktunar á erfðabreyttum lífverum skoðuð út frá umhverfissjónarmiðum bendir flest til að þau séu jákvæð. Til að mynda getur aukin uppskera dregið úr landnotkun. Notkun á mörgum verulega hættulegum eitrefnum hefur dregist saman með aukinni ræktun nytjaplantna sem þola skordýrabít. Víða í heiminum hafa menn komist upp með að sleppa því að plægja árlega, til dæmis í soja-ræktun, með því að nota glyphosat-þolin yrki, en sé jarðvegur plægður mikið getur það

valdið uppblæstri og jafnvel jarðvegsþreytu og því að jarðvegurinn falli saman og verði ónothæfur til ræktunar.

Helsta vandamálið við ræktun á erfðabreyttum matvælum og sem þarf að passa vel er að plöntur eru fremur lauslátar lífverur og ekkert feimnar við það að skiptast á genum við skylda einstaklinga. Eiginleikar eins og þol gegn illgresiseitri getur því hæglega borist milli skyldra tegunda og orðið til illgresi sem getur orðið vandamál í ræktun.

Erfðatæknin er fyrir löngu búin að sanna ágæti sitt og ég sé enga ástæðu fyrir því að við ættum að hætta að nota hana til matvælaframleiðslu.“

Engin erfðabreytt matvæli framleidd á Íslandi

Að sögn Sæmundar eru ekki neinar lífverur sem hefur verið breytt með flutningi á genum milli þeirra í ræktun við matvælaframleiðslu á Íslandi.

Orf líftækni notar aftur á móti erfðabreytt bygg við sína framleiðslu á eggjahvítuefnum en sú ræktun fer öll fram í gróðurhúsum. Orf líftækni stundar ekki matvælaframleiðslu.

„Við erum ekki að glíma við mikið skordýra- né illgresisálag í ræktun sem ekki er hægt að vinna bug á með annars konar aðferðum. Þannig að það eru engin erfðabreytt matvæli framleidd á Íslandi í dag.“

24

Sinnir
draumastarfi
í svettinni og
hugsar um börn
og kindur

28

Framtíð
skógræktar

32

Bygga, bjór
og víska

Bændablaðið

1. bláblað 2016 • Fimmtudagur 14. janúar • Blað nr. 458 • 22. árg. • Upplag 32.000

BÆNDABLAÐIÐ ER MEST LESNA BLAÐIÐ Á LANDSBYGGÐINNI

BÆNDABLAÐIÐ MÆLIST
MEÐ **43,8%** LESTUR
Á LANDSBYGGÐINNI
OG **21,7%** LESTUR Á
HÖFUÐBORGARSVÆÐINU.
29,6% LANDSMANNA
LESA BÆNDABLAÐIÐ.

BÆNDABLAÐIÐ ER GEFIÐ ÚT Í 32 ÞÚSUND EINTÖKUM Á TVEGGJA VIKNA FRESTI

HVAR AUGLÝSIR ÞÚ?

LESTUR PRENTMIÐLA Á LANDSBYGGÐINNI

HEIMILD: PRENTMIÐLAKÖNNUN, GALLP. KÖNNUNARTÍMI OKT.-DES. 2016

Bændablaðið

Bændahöllinni við Hagatorg

Sími 563 0300 / Netfang bbl@bondi.is / bbl.is

Kynbætur og erfðabreyttar lífverur:

„Við verðum að nota þessa tækni“

– segir Árni Bragason, landgræðslustjóri og sérfræðingur í jurtaerfðafræði

Vilmundur Hansen

Umræðan um kynbætur með aðstoð erfðatækni er hitamál. Sumir segja reynsluna af tækninni of takmarkaða og að það verði að fara varlega í að leyfa hana. Aðrir segja að andstaða við tæknina byggji á misskilningi og vanþekkingu.

Árni Bragason, landgræðslustjóri og sérfræðingur í jurtaerfðafræði og plöntu- lífeðlisfræði, starfaði sem forstjóri fyrir NorGen eða samnorræna genabankann.

„Í starfi mínu hjá NordGen komu kynbætur, erfðatækni og erfðabreyttar lífverur oft til tals enda hlutverk stofnunarinnar meðal annars að fást við slíkt.“

Hvað eru erfðabreytingar?

„Maðurinn hefur alltaf haft áhrif á erfðir á einn eða annan hátt. Skýrasta dæmið og nærtækast í okkar daglega lífi eru væntanlega hundar, enda búið að breyta hundinum gríðarlega mikið. Það er búið að velja út alls konar vanskapninga til áframræktunar og í sumum tilfellum skelfilegt að sjá útkomuna. Þessum vansköpuðu dýrum er svo haldið saman og úr verður undirtegund sem í sumum tilfellum samanstendur af einstaklingum sem eiga erfitt með að anda og geta ekki lifað án umönnunar manna. Í sumum tilfellum, að mínu mati, ætti að banna þessa ræktun þar sem hún er í raun ekkert annað en dýraníð.“

Svipað val á sér stað í jurtakynbótum þegar plöntur með ákveðin útlitseinkenni eru valin til áframræktunar eins og gert er í skrautblóma- og matjurtarækt.

Við jurtakynbætur með erfðatækni er einnig víxlað saman erfðavísu plantna af sömu tegund og í sumum tilfellum erfðavísu ólíkra tegunda til að ná fram ákveðnum einkennum, hvort sem þau eru útlitsleg, aukin uppskera eða þol gegn sjúkdómum og skordýraplágum.

Árni Bragason, landgræðslustjóri og sérfræðingur í jurtaerfðafræði.

Þegar talað eru um erfðabreyttar lífverur er því átt við lífverur sem eru aldar eða ræktaðar vegna stökkbreytinga eða erfðabreytinga sem hafa gert þær á einhvern hátt öðruvísi hvort sem það hefur átt sér stað í náttúrunni eða með vísindalegum aðferðum.“

Stökkbreytt og erfðabreytt

Þrátt fyrir að í dag séu bakteríur oft notaðar til að ferja gen milli plantna og koma því inn í erfðaefni þeirra þá eru hefðbundnar kynbætur með víxlunum langmest notaðar enn í dag við jurtakynbætur.

Stökkbreyting er hvers kyns arfgeng breyting á röð gena í erfðaefni lífveru, hvort sem hún er komin til vegna geisl-

unar, efnabreytingar, veira, stökkla eða vegna villna við afritun þess.

Erfðabreyttar lífverur eru lífverur þar sem menn hafa flutt erfðafnið milli lífvera á annan hátt en gerist í náttúrunni við þörun og eða við náttúrulega endurröðun.

Gallinn við geislun er að það er ekki nokkur leið að gera sér grein fyrir útkomunni fyrirfram og það þarf að rækta upp plöntur af öllum fræjunum sem meðhöndluð hafa verið til að skoða útkomuna. Útkoman er oftast drasl því aðferðin er ekkert annað en happa og glappa og veldur dauðlegum skaða á erfðafni og efnaferlum í fræinu. Við megum þó ekki gleyma því að það hefur komið ýmislegt gott út úr þannig rannsóknum og meðal annars yrkið Mari sem er fljótvaðið og með stutt strá og undirstaðan í byggkynbótum og bygggræktun á Íslandi í dag.

„Nýja tæknin, sem er reyndar orðin hátt í fjörutíu ára gömul, felst í því að nota til dæmis bakteríur til að flytja gen milli plantna og það er sú tækni sem margir eru enn hræddir við. Löggjöfin í Evrópu í kringum tæknina, sem Ísland hefur tekið upp, er orðin þrjátíu ára gömul og sett þegar lítið var vitað um möguleika og kosti tækninnar og því löngu úrelt. Stjórnvöld í Evrópu hafa verið, og eru enn, mjög íhaldssöm þegar kemur að breytingum á löggjöfinni og að mínu viti er hluti vandans hræðsla og vanþekking á tækninni.“

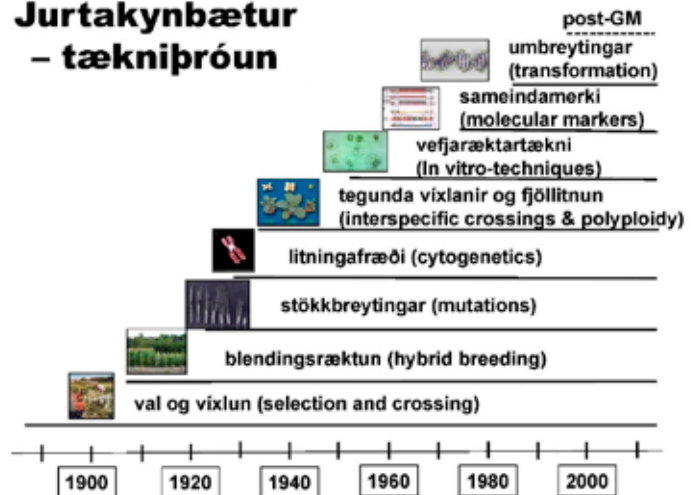
Árni segir að þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir og ásetning hagsmunaaðila hafi ekki enn verið hægt að sýna fram á skaða vegna erfðabreyttra lífvera með vísindalegum rökum.

Roundup-þolnar lífverur

Stórhliði umræðunnar um erfðabreyttar lífverur snýst um það sem kallað er Roundupready eða Roundup-þolnar lífverur. Með því er átt við yrki af plöntum eins og maís eða soja sem eru ónæm fyrir illgresiseitri glyfosat sem er virka efnið í Round-Up og fleiri plöntueitrum. Ónæmið gerir að verkum að hægt er að halda illgresi niðri með því að úða glyfosati yfir maís- eða sojaakra án þess að drepa nytjajurtirnar.

Andstæðingar þess að rækta glyfosat-þolnar plöntur segja að notkun á illgresiseitri í landbúnaði hafi aukist í kjölfar

Jurtakynbætur – tækniþróun

Jurtakynbætur og tækniþróun. Myndin sýnir að aðferðir til kynbóta hafa þróast og breyst á þeim meira en 100 árum sem kynbætur hafa verið stundaðar sem sérstök grein. Mynd / Roland von Bothmer

Tómatayrkið Ann Jellet er upphaflega þróað af svissneska fyrirtækinu Syngenta og til bæði rautt og appelsínugult. Mynd / Vilmundur Hansen.

ræktunar á þeim þar sem plöntur sem eitrið á að drepa hafi myndað aukið þol gegn því.

Árni segir að þetta sé rétt og að andstaða gegn notkun eiturefna sé skiljanleg en að með þessu sé fólk að blanda saman tveimur ólíkum málum og að leggjast gegn tækni þegar það er í raun að leggjast gegn notkun á eiturefni.

„Að mínu mati verður að útskýra þetta mun betur fyrir fólki en gert hefur verið til þessa. Þegar við borðum eitthvað úr dýra- og plönturíkinu í sömu máltíð erum við að setja í okkur mjög óskyldar lífverur og erfðafnissúpan sem við innbyrðum er mun fjölbreyttari en til dæmis í erfðabreyttu soja eða maís.“

Munur á erfðabreyttu soja og óerfðabreyttu er mjög lítil og mikið minni en öll genasúpan sem við neytum á hverjum degi í fæðu. Og þetta á fólk oft erfitt með að skilja.“

Gen flutt milli tegunda

Annað sem er gagnrýnt í tengslum við erfðabreytingar á lífverum er að stundum eru gen flutt milli óskyldra tegunda og úr

verður lífvera sem ekki gæti orðið til við náttúrulegar aðstæður.

„Til að lífvera, hvort sem hún er erfðabreytt eða ekki, lifi þarf hún að vera þannig samansett að allt fari saman. Ef gerð er breyting á þessu grundvallaratriði lífeðlisfræðinnar, eins og stundum vill verða við kynbætur eða stökkbreytingar, drepst viðkomandi einstaklingur. Í sumum tilfellum, eins og með sum hundakyn, er hægt að halda einstaklingum lifandi með hjálp manna en um leið og hætt er að hugsa um hundana drepast þeir. Sama gildir með flestar erfðabreyttar plöntur og þær deyja út á tveimur til þremur árum eftir að afskiptum manna af þeim er hætt.“

Valdi breytingin sem gerð er því að viðkomandi einstaklingur fái eitthvað jákvætt og fram yfir aðra í samkeppninni eru allar líkur á því, að minnsta kosti fræðilega, að sú breyting hefði geta átt sér stað við náttúrulega aðstæður.“

Fimm fyrirtæki atkvæðamest í kynbótum

Í dag eru fimm fyrirtæki atkvæðamest á sviði kynbóta í heiminum. Eitt af þessum fyrirtækjum heitir Monsanto og oft

Kynbætur gegnum aldirnar hafa leitt til þess að kólfur maísplöntunnar hefur stækkað.

Mynd / Wikipedia creative commons.

notað sem samnefnari um allt slæmt sem tengist kynbótum og rannsóknum á erfðatækni. „Þrátt allt illt umtal um fyrirtækið sýnir það samfélagslega ábyrgð á ýmsum sviðum og styrkir víða góð málefni. Í umræðunni einblína menn á glyphosat-þolnu yrkin og svo að fyrirtækið skuli eiga „höfundarétt“ á fræjum. Sé fyrirtækið aftur á móti greint ofan í kjölinn sést að það er að gera heilmargt gott.

Monsanto er til dæmis mjög framarlega í hefðbundnum kynbótum og þær líklega stærsti hlutinn af kynbótastarfsemi þess.“

Tækni til að brauðfæða heiminn

Árni bindur miklar vonir við erfðatæknina og að notkun á henni verði heimilud í Evrópu í auknum mæli. „Mannkyninu er að fjölga og ef við ætlum að brauðfæða heiminn í framtíðinni verðum við að notfæra okkur þessa tækni. Gera má ráð fyrir að á næstu fimmtíu árum þurfi að auka matvælaframleiðslu í heiminum um 70%

og til að geta það verðum við einfaldlega að nota allt það góða sem erfðatæknin hefur upp á að bjóða. Með erfðatækni er hægt að stytta allt kynbótaferlið, auka uppskeru og þol gegn sjúkdómum, og ná árangri mun hraðar en með hefðbundnum kynbótum.

Erfðatækni getur einnig nýst vel á sviði lífrænnar ræktunar og hrein firra að banna tæknina í tengslum við hana. Að mínu mati er það reyndar fyrst og fremst þar sem erfðatæknin gæti komið fljótt að verulegu gagni.“

Árni segir að þrátt fyrir að ræktun á erfðabreyttum matvælum hafi ekki skilað þeim árangri sem bundin var við hana í fyrstu sé árangurinn samt mikill. „Menn dreymdi stóra drauma í árdaga tækninnar. Upp úr 1980 sáu menn fyrir sér nýja landbúnaðarbyltingu og ofuruppskerur og hægt yrði að brauðfæða heiminn innan nokkurra ára. Menn sáu fyrir sér fjölært hveiti sem gæfi uppskeru ár eftir ár eða

að hægt væri að víxla saman melgresi og hveiti og búa þannig til harðgert hveiti.

Vissulega hafa draumarnir ekki ræst en vonin sem bundin var við tæknina var einfaldlega óraunhæf eins og oft vill verða með nýja tækni. Þegar öllu er á botninn hvolft er það lífveran sjálf sem stjórnar ferðinni.“

Evrópa missir af lestinni

„Afstaða stjórnvalda í Evrópu og bann á ræktun á erfðabreyttum lífverum hefur orðið þess valdandi að kynbótafyrirtæki í Bandaríkjunum og Asíu standa kollegum sínum í Evrópu mun framar. Bandarísku og asísku fyrirtækin mega selja erfðabreytt fræ og hagnast vel á því. Undanfarin ár hafa því stór bandarísk kynbótafyrirtæki keypt fjölda evrópskra fræ- og kynbótafyrirtækja og þannig náð undirtökunum á fræmarkið í heiminum.

Slíkt er í sjálfu sér ekki gott og leiðir til þess að örfá fyrirtæki einoka markaðinn. Menn eru að rækta fáar sortir og hætta jafnvel að rækta ákveðin yrki sem verða fyrir vikið ekki lengur fánleg og slíkt er alls ekki gott fyrir fæðuöryggi heimsins.

Undirstöðufæðutegundum í heiminum er alltaf að fækka og reyndin sú að þrjár plöntutegundir, hrísgrjón, hveiti og maís, standa undir 60% af öllum þeim hitaeinungum sem mannkynið neytir í dag. Og það sem meira er, yrkjunum í ræktun af þessum þremur tegundum er einnig að fækka og erfðagrunnurinn sem fæðuframléiðslan heimsins byggir á að þrengjast.“

Lítill áhugi á jaðarsvæðum

Að sögn Árna hefur þessi þróun mála í Evrópu leitt til þess að fyrirtækjum, sem stunda kynbætur og erfðarannsóknir, hefur fækkað í álfunni.

„Fræmarkaður í heiminum er markaðsvæddur og fyrirtækin sem starfa á þeim markaði hafa lítinn áhuga á að stunda rannsóknir eða kynbætur sem einungis nýtast á jarðsvæðum eins og víða eru í Skandinavíu eða á Íslandi. Við verðum því að standa undir þeim kynbótum sjálf ef við ætlum að viðhalda öflugum landbúnaði á norðurslóðum og þar mun erfðatæknin koma að verulegum notum,“ segir Árni Bragason, landgræðslustjóri og sérfræðingur í jurtaerfðafræði og plöntulífedlisfræði, að lokum.

Við treystum á íslenskan landbúnað

Íslenskur landbúnaður er mikilvægur fyrir fæðuframleiðslu þjóðarinnar og atvinnulíf í landinu öllu.

Yfirlitsmynd af Tanzanice-farm, sem tekin var fyrir fimm árum, en hér má sjá hluta ræktunarsvæðisins og húsnæði þeirra hjóna og fyrir ferðapjónustuna.

Myndir /AEÓ

Íslensku ævintýra- bændurnir í Tansaníu

Erla Gunnarsdóttir

Það er óhætt að segja að hjónin Anna Elísabet Ólafsdóttir og Viðar Viðarsson fari ótroðnar slóðir í lífinu en eftir ferðalag til Tansaníu eiga þau nú, rúmlega tíu árum síðar, 15 ekrur lands, rækta matvæli og stunda ferðapjónustu í norðurhluta landsins. Þau fara eftir hugmyndafræði „permaculture“, það er, að nýta allar auðlindir með sjálfbærum hætti við ræktun matvæla, meðal annars maís, bauna, sólblómafræja, lauka og hvítlauks.

Afríkuævintýri þeirra hjóna hófst árið 2005 þegar þau fóru í þriggja vikna ferðalag með syni sína þrjá til Tansaníu. Þar heilluðust þau samstundis að landi og þjóð og ekki varð aftur snúið.

„Við höfum búið í nokkrum löndum auk Íslands og ferðast til margra landa, enda eru ferðalög sameiginlegt áhugamál okkar hjóna. Það er erfitt að lýsa því hversu snortin ég varð af landi og þjóð í ferðinni

til Tansaníu. Litskrúðinn í samfélaginu er stórkostlegur, masai-fólk með sín litskrúðugu klæði og konurnar í marglitum efnum sem þær vefja utan um sig. Ég dáðist að gleðinni sem var svo víða, dáðist að því hvað hið fátæka fólk í þessu vanþróaða landi gat brosað og hlegið og sýnt æðruleysi í erfiðum aðstæðum. Á sama tíma var erfitt að horfa á lítil, falleg börn sem þurfa að alast upp við örbirgð og fá ekki sömu tækifæri og til dæmis börnin á Íslandi," útskýrir Anna Elísabet.

Afmælispeningar til uppbyggingarstarfs

Viðar er verk- og viðskiptafræðingur með meistaragráðu í verkfræði frá Þýskalandi og meistaragráðu í viðskiptafræði frá Bretlandi. Anna er með doktorspróf í lýðheilsu frá Bretlandi en líka með MBA-gráðu og meistaragráðu í næringarfræði frá Noregi. Bæði hafa þau komið víða við á vinnumarkaði og hafa alltaf verið opin fyrir nýjungum og tækifærum.

„Þegar kom að því að halda heim á leið aftur eftir þriggja vikna dvöl í Tansaníu sagði ég við sjálfa mig: „Ég get ekki bara farið héðan, þakkað fyrir mig og sagt að ég voni að fólknið komist sem fyrst út úr þessari erfiðu fátækt.“ Ég losnaði ekki við hugsanir um fólknið, landið og hið stórkostlega dýralíf sem þarna er, ég held að ég geti fullyrt að ég hugsu um Tansaníu á hverjum einasta degi og hafi gert það síðastliðin 11 ár,“ segir Anna Elísabet og bætir við:

„Þegar við komum aftur til Íslands fórum við fljótlega að ræða um það hvernig við gætum lagt eitthvað af mörkum til að draga úr fátækt í þessum heimshluta. Við gerðum okkur fulla grein fyrir því að við gætum ekki bjargað heiminum en að við gætum lagt eitthvað af mörkum. Við byggðum upp gott samband við heimamenn í þorpinu Bashay í Norður-Tansaníu í okkar fyrstu ferð og þegar kom að því að halda upp á stórafmæli Viðars ákváðum við að í tilefni afmælisins myndum við leggja fram peningagjöf til að styðja við þorpið.“

„Ég sagði vinum og vandamönnum að afmælisgjafir væru afþakkaðar en ef menn vildu gleðja mig þá myndi ég þiggja peningagjöf í sjóð sem við ætluðum að nota í Tansaníu. Menn brugðust vel við

Anna Elísabet heldur á nýfæddum syni bóndans, Martin, sem vann hjá þeim í nokkur ár.

Viðar með Elías litla, sem er sonur Elísabetar, sem vann hjá þeim hjónum. Hún eignaðist tvíbura sem hún skírði Elías og Önnu í höfuðið á bústýrinni íslensku en þau hjónin hafa stutt vel við bakið á móður tvíburanna, sem er einstæð þriggja barna móðir.

og við gátum sent væna peningagjöf til þorpsins. Áður en við gerðum það var þó búið að ákveða, í samráði við heimamenn, hvernig ætti að ráðstafa fénu. Það var notað til að dreifa hreinu vatni um þorpið, við lögðum til efniskostnað en heimamenn gáfu vinnu sína við að grafa

skurði. Þetta var verulega skemmtilegt samstarfsverkefni," útskýrir Viðar og bætir við að þau hjónin hafi gert hið sama þegar Anna hélt upp á sitt stórafmæli. „Þá safnaðist enn meira fé og við gátum, að beiðni heimamanna, byggt leikskóla.“

Anna Elísabet í baunauppskeru með Martin og Abeli.

Keyptu 15 ekrur lands

Nú var ekki aftur snúið hjá þeim hjónum því íbúum þorpsins fannst þeir hafa himin höndum tekið við rausnarskap Íslendinganna og buðu til frekara samstarfs.

„Í framhaldi af vatnsveituverkefninu fóru þorpsleiðtogarnir að spyrja hvort við vildum ekki flytja til þeirra, eignast land og vera meira með þeim. Þeir sögðu að við hefðum mikla þekkingu sem þeir vildu gjarnan fá að njóta. Við þurftum eðlilega að hugsa þetta vel en niðurstaðan varð að við myndum slá til. Ég gengst alveg við því að ég hálf þvingaði fram þessa niðurstöðu, eiginmaður minn og synirnir þrír voru ekki jafn skotnir í Tansaníu og ég þótt öllum þætti mjög vænt um landið,“ útskýrir Anna Elísabet og segir jafnframt:

„Úr varð að við keyptum um 15 ekrur um mitt ár 2008. Við ætluðum að byggja fallett hús en þegar gengi krónunnar hríðféll í lok árs 2008 þá var allt slíkt sett í bið. Við sinntum þó alltaf landinu vel og ég var í Tansaníu allt að fjórum sinnum á ári, plantaði þúsundum af trjám, boraði eftir vatni og byggði hús, en mun einfaldara en það sem til hafði staðið.“

Ræktun matvæla og ferðapjónusta

„Við fórum að rækta maís, baunir og sól-bómafræ en við þurftum í raun að borga

Systir Önnu Elísabetar og mágur, Hulda og Stefán, hér með bushmönnum sem lifa mjög frumstætt og veiða til dæmis með spjótum, boga og örvum.

með þessari framleiðslu því uppskera var léleg og verð lágt. Nú erum við hins vegar farin að rækta verðmætari afurðir, svo sem lauk og hvítlauk og alls kyns grænmeti sem við setjum á heimamarkað. Við ætlum að halda áfram að þróa ræktunina hjá okkur en við notum hugmyndafræði „permaculture“ í uppbyggingunni, hugmyndafræði sem gengur út á að nýta allar auðlindir með sjálfbærum hætti. Við erum líka að skoða grundvöllinn fyrir því að vera með dýr og erum fyrst og fremst að skoða að hafa svín,“ segir Anna Elísabet og bætir við:

„Eftir að við byggðum húsið (fyrra húsið okkar, sem er nú heimili bústjórans) fóru okkur að berast fyrirspurnir frá ferðamönnum hvort hægt væri að fá gistingu og dvelja smátíma á bóndabænum. Þetta leiddi til þess að við byggðum annað hús með 6 herbergjum og nú bjóðum við ferðamönnum upp á bændagistingu en þeir hafa gefið okkur mjög góð meðmæli. Við reukum líka litla ferðaskrifstofu og hjálpum ferðamönnum sem vilja ferðast á eigin vegum að skipuleggja ferðirnar fyrir þá, finna réttu aðilana til að þjónusta þá og ganga frá ferðum þeirra

Myndin er komin til ára sinna en á henni er yngsti sonur þeirra hjóna, Bjarki, sem í dag er flugmaður og -kennari, með Lazaro, fyrrverandi starfsmanni Tanzanice í sól-blómafræjauppskeru.

frá A-Ö. Við fáum ferðamenn víðs vegar að úr heiminum, til dæmis frá Bandaríkjunum, Kanada, Hollandi, Indlandi, Frakklandi, Þýskalandi og stundum Íslandi. Það er mjög skemmtilegt frá því að segja að íslensk hjón voru á ferð um Norður-Tansaníu, en annar aðillinn var í einhverju tímabundnu verkefni í landinu. Þau sáu skiltið Tanzanice Farm við veginn og hrópuðu á bílstjóran að stoppa og keyra að þessum bæ. Það varð mikil gleði þegar þau komu heim að bænum, því jafnvel þótt að við Viðar höfum ekki verið þarna þá var Restituta, tansaníska „dóttir“ okkar, á staðnum en hún hefur þrisvar sinnum verið á Íslandi í samtals rúmum ár og segir stöku orð og setningar á íslensku. Þeim var því fagnað með „góðan daginn“ og „velkomin“.

Flókið og dýrt ferli

Til þess að eignast landskikann þurftu þau hjónin að stofna fyrirtæki í Tansaníu sem á landið. Sem fyrirtækjaeigendur eru þau með landvistarleyfi í Tansaníu og geta verið þar eins og þau þurfa en þau eru ekki með fasta búsetu á bænum.

„Þetta verkefni hefur oft verið fjárhagslega þungt og við því ekki getað leyft okkur að vera bara í þessu verkefni. Við höfum bæði haft önnur störf sem við höfum þurft að sinna. Á þessu varð þó breyting á þessu ári þegar ég ákvað

Hér má sjá sýnishorn af ræktuninni, dropavökvun undirbúin, lauk- og salatæktun.

að einbeita sér alfarið að búrekstrinum í Tansaníu og reyna að gera hann að minnsta kosti sjálfbæran,“ útskýrir Viðar og segir jafnframt:

„Það er flókið og dýrt að vera útlendingur með rekstur í Tansaníu. Það er ekki eins einfalt að stofna fyrirtæki þar eins og hér á landi þannig að við höfum þurft að fara yfir margar hindranir. Þegar ólíkir menningarheimar mætast þá verða oft til vandamál og það getur stundum verið erfitt að skilja af hverju menn segi eða geri eitt og annað. Það sem er þó viðvarandi vandi er að heimamenn reyna gjarnan að selja okkur vinnu og efni á mun hærra verði en þeir selja löndum sínum. Það tíðkast að menn þrútti um verðið en við erum ekki vön því og það getur oft reynst erfitt. Ég sendi því oft starfsmenn okkar á staðinn þegar það þarf að kaupa eitthvað, læt þá semja um verðið en kem svo og skoða og geng frá kaupunum. Nú eru hins vegar flestir í Karatu, okkar stærsta nærliggjandi bæ, farnir að þekkja okkar starfsmenn og reyna að fá þá til að borga hærra verð og skilja jafnvel ekkert í því af hverju þeir eru ekki til í að leggja þeim lið í að reyna að fá okkur til að borga hærra verð.“

Miklar tilfinningar gagnvart staðnum

Leið þeirra hjóna í Tansaníu hefur ekki alltaf verið greið og viðurkenna þau að verkefnið hafi oft á tíðum reynt verulega á. Fyrir nokkrum árum íhuguðu þau að selja og fara frá öllu saman en hættu við á ögurstundu svo þá var bara að bretta upp ermar og hefja enn frekara uppbyggingarstarf.

„Við stóðum á tímamótum fyrir um tveimur árum með bóndabæinn. Viðar var talsmaður þess að selja en ég dró mjög lappirnar, full af tilfinningum gagnvart þessum fallega stað sem við höfum byggt upp á mörgum árum. Við ákváðum þó að setja landið á sölu en það gerðist ekki mikið enda svo sem ekki auðvelt að auglýsa það til sölu. Það kom þó að því að Þjóðverjar sýndu bænum mikinn áhuga og þegar styttist í að við fengjum tilboð frá þeim þá gugguðum við og hættum við. Nú er Viðar búinn að taka reksturinn að sér í fullu starfi og er mikið í Tansaníu. Við erum að endurnýja gistihúsið og gera það þægilegra fyrir ferðamenn. Þá erum við líka að skoða nýjungar í ræktunarmálum og höfum nú fjárfest í dropavökvunar-

Masai-fólk býr í sama héraði og íslensku hjónin og er Masaiþorp í Ngorongoro, sem er í um 12 kílómetra fjarlægð frá þeim.

Við opnun leikskólans sem þau hjónin fjármöggnuðu, sá vinstra megin heitir Jsutin, sem er skólustjóri grunnskólans í Bashay, og sá hægra megin er Charles, sem er kennari og starfar með skólafirrvöldum í héraðinu.

Anna Elísabet hefur í samstarfi við fleiri stofnað félagasamtökin Women Power sem hafa hlotið styrk til að halda námskeið fyrir konur í þorpinu þar sem þau búa. Háskólinn á Bifröst hefur tekið þátt í verkefninu líkt og Tanzanice Farm. Markmið námskeiðsins er að aðstoða konur við að finna viðskiptatækifæri til að hjálpa þeim að auka innkomu sína og barna sinna.

kerfi þannig að við nýtum vatnið vel og plönturnar fá jafnari raka til að vaxa og dafna," segir Anna Elísabet og bætir við:

„Hagvöxtur í Tansaníu hefur verið nokkuð góður síðastliðin ár og við sjáum framfarir í kringum okkur. Nýr forseti var kosinn í lok árs 2015 sem hefur tekið nokkuð fast á spillingarmálum. Vonandi heldur hann því áfram en eitt af því sem hann er að vinna í er að draga úr neðanjarðarhagkerfinu þannig að ríkið verði ekki af öllum þeim sköttum og gjöldum sem það verður af. Viðar er reyndar að leggja honum lið með því að markaðssetja íslenskan hugbúnað í Austur-Afríku en um er að ræða afgreiðslukerfalausn fyrir verslanir og veitingastaði frá Hugbúnaði hf. En það tekur tíma að fá menn til að taka upp nýjungar og þekkingin er ekki alltaf til staðar en þetta eru allt skref í rétta átt. Viðar hefur reyndar stofnað annað fyrirtæki í Tansaníu en hann leiddi vinnu fyrir Creditinfo sem stofnaði fyrirtækið Creditinfo Tansanía í byrjun árs 2013. Þá fékk Viðar launalaust leyfi frá vinnu sinni á Íslandi og dvaldi í Tansaníu. Þá vorum við reyndar mest í Dar es Salaam þar sem ég hafði líka vinnu á rannsóknastofnun á sviði heilbrigðismála.“

Ýmsar hugmyndir á teikniborðinu

„Tansanía er auðugt land og á mikla framtíð fyrir sér ef vel tekst til við að bæta stjórnarhætti og að efla og bæta menntun fólksins í landinu. Við höfum áhuga á að halda áfram að taka þátt í uppbyggingunni í Tansaníu, hvetja til nýjunga og skapa ný viðskiptatækifæri. Við erum með ýmsar hugmyndir á teikniborðinu sem meðal annars lúta að því að stórbæta nýtinguna á landinu okkar og rækta verðmætari afurðir. Til dæmis erum við að bæta nýtingu á regnvatni þannig að hægt sé að hafa stöðugri aðgang að vatni yfir lengri tíma,“ segir Viðar. Anna bætir við að þeim þyki mjög vænt um umhverfi sitt og líði vel þegar þau eru að sýsla við plönturnar sínar, klappa þeim og sjá hvernig þær vaxa og dafna og framleiði smátt og smátt meira. „Vonandi verðum við áfram hraust og getum notið þess að vera á þessum yndislega stað á okkar efri árum, boðið gesti velkomna til að koma og dvelja hjá okkur, kynnast yndislegu fólki og stórkostlegri náttúru og dýralífi.“

Við sjáum tækifæri í íslenskum landbúnaði

Nútímalandbúnaður er fjölbreyttur og skapar verðmæti fyrir þjóðina. Með aukinni menntun, fjárfestingu og dugnaði mun landbúnaðurinn vaxa og dafna.

Fjallalamb er á riðufrú svæði – þar sem aldrei hefur komið riða – og er stofnræktarsvæði fyrir landið. Að sögn Björns Víkings er Fjallalamb með mestu vöðvafyllingu sauðfjársláturhúsa á Íslandi, meðal annars vegna þess að bændur á hans svæði hafa aldrei þurft að fella sinn stofn vegna riðu. Mynd / smh

Upprunamerkingar Fjallalambs vísa neytandanum beint heim á bæ:

Beintenging neytanda við sauðfjár- bóndann

– Fjallalamb vill komast í samstarf við veitingahús um verkefnið

Sigurður Már
Harðarson

Fjallalamb á Kópaskeri hefur talsverða sérstöðu meðal kjötafurðastöðva á Íslandi. Það er eina afurðastöðin sem eingöngu slátrar og vinnur úr íslenskum sauðfjárafurðum. Eins hefur lambakjötið nokkra sérstöðu meðal íslenskra kjötafurða í margvíslegu tilliti.

Það má því teljast við hæfi að Fjallalamb hafi tekið forystu og frumkvæði í því að færa merkingar á sauðfjárafurðum til samtímans og koma á laggirnar verkefni sem felst í því að gera neytendum kleift að rekja uppruna sauðfjárafurðanna beint til upprunans – heim á bæ.

Á undanförunum árum og misserum hefur verið nokkuð vaxandi krafa um bættari merkingar landbúnaðarafurða; bæði með hertum reglum á ýmsum sviðum en einnig heyrst meira frá neytendum sem vilja vita hvaðan afurðirnar eru upprunnar sem þeir hyggjast neyta. Það er því áhugavert að

skoða svolítið nánar þetta upprunaverkefni Fjallalamb; hvað felst í því í dag og hvað er hægt að gera meira í þeim dúr. Er til dæmis mögulegt að upprunamerkja unnar kjötvörur?

Slátra árlega 30 þúsund fjár

Björn Víkingur Björnsson er framkvæmdastjóri fyrirtækisins. Hann segir að Fjallalamb hafi verið stofnað árið 1990 og sé í meirihlutaeign bænda á svæðinu og félögum tengdum þeim. Einnig eigi sveitarfélagið Norðurþing og Byggðastofnun hlut. „Fjallalamb er sláturhús og kjötvinnsla. Við slátrum hér um 30 þúsund fjár árlega í september og október og á þeim tíma vinna um 70 manns í húsinu. Utan þess er kjötvinnsla í gangi og vinna þá hér að meðaltali um 18 manns. Markmið okkar er að skila til neytenda hreinni náttúruafurð með sem minnstum aukaefnum,“ segir Björn Víkingur og jatar því að staða Fjallalamb á íslenskum markaði sé mjög sterk. „Þetta markmið hefur gefið okkur eitt sterkasta vöru- og gæðamerki á íslenskum smásölumarkaði í dag.“

Við vinnum úr öllu hráefni sauðkindarinnar sem við fáum inn í húsið. Slátur, grillkjöt, hangikjöt, kæfu og svo fleira,“ segir hann.

Þeir bændur sem leggja afurðir sínar inn til Fjallalamb eru á riðufríu svæði – þar sem aldrei hefur komið riða – og er stofnræktarsvæði fyrir landið. Björn Víkingur segir að Fjallalamb sé með mestu vöðvafyllingu sauðfjársláturhúsa á Íslandi, meðal annars vegna þess að bændur á hans svæði hafi aldrei þurft að fella sinn stofn vegna riðu. Því hafi þeir forskot í kynbótum.

Sauðfjárafurðir raktar heim á bæ

Björn Víkingur segir að upprunamerkingaverkefnið megi rekja aftur til ársins 2007. „Við fórum fyrst á markað árið 2007 með upprunamerktar afurðir. Þá kynntum við upprunamerkinguna í Fjarðarkaupum. Gáfum neytendum kost á að slá inn númer bóndans á lambalærinu og sjá mynd af býlinu. Ég tel að markaðurinn hafi ekki verið tilbúinn undir þetta þá. Við urðum vör við að neytendur voru ekki mjög trúáðir á þetta. Fyrstu viðbrögð þeirra sem við sýndum þetta voru oft þannig að við hlytum að vera að skálda þetta upp, fólk hreinlega trúði ekki að þetta væri hægt.“

Björn Víkingur Bjarnason, framkvæmdastjóri Fjallalamb á Kópaskeri.

Mynd / Fjallalamb

Síðasta sumar tókum við svo skrefið til fulls og komum með vörur með QR-kóða sem kaupendur geta skannað með snjallsímum sínum og fengið þá upp mynd af bænum. Við stigum einnig stórt skref með vefinn okkar, fjallalamb.is. Aðlöguðum hann snjallsímum og settum inn ítarlegri upplýsingar um hvern bónda með myndasafni frá hverju býli – og einnig er hægt að senda fyrirspurn beint til framleiðenda.“

Beintenging neytanda og bónda

„Allir innleggjendur Fjallalamb eru í þessu verkefni,“ segir Björn Víkingur. „Krónumbúðirnar voru tilbúnar að taka þetta inn og þær henta mjög vel fyrir

svona vöru. Við ætlum okkur seinna meir að dreifa þessu víðar.“

Rekjanleikinn skilar því að þegar hægt er að rekja svona með auðveldum hætti þá er framleiðandinn kominn í raun í beintengingu við neytandann. Ef framleiðandi sendir vafasaman grip á sláturhús þá á hann það á hættu að neytandinn hafa beint samband við hann. Neðst á heimasíðu hvers bónda er form sem hægt er að fylla út og það fer í tölvupósti beint til framleiðanda. Það er ákveðið aðhald gagnvart framleiðandanum ef neytandinn getur haft svona beint samband við hann.

Hvað neytendur varðar þá ætti að vera

gulltryggt að um góða vöru sé að ræða, annars myndum við ekki eyrnamerkja þessa vöru ákveðnum bónda og býli.

Upprunakerfið hér innanhúss í Fjallalambi er það gott að við getum nánast rakið kæfudós til skrokks. Þannig að ef eitthvað kemur upp á þá getum við mjög auðveldlega kippt einum framleiðanda úr sölu.“

Björn Víkingur segir að mikilvægt sé að eins konar samtal eigi sér stað milli neytenda og bænda; hvort heldur þegar eitthvað er að afurðunum eða þegar ánægja er með þær. „Neytandi á þann kost að kaupa afurðirnar frá tilteknum bónda ef hann er ánægður með þær og sömuleiðis getur bóndinn brugðist við óánægju viðskiptavinarins og gert bragarbót á vörum sínum. Mér finnst líka mikið atriði að segja neytendum frá því ef bóndi er að hugsa um sitt land, varðveita það og græða það upp. Þess vegna segi ég frá því á heimasíðu hvers bónda ef hann tekur þátt í þess háttar verkefnum.“

Þróun á öðrum vörutegundum og fyrir aðra markaði

En hvernig sér hann þetta verkefni þróast – væri hægt að yfirfæra það á aðrar vörur og á aðra markaði til dæmis? „Ég sé þetta svo þróast í fleiri vörutegundir. Það er mikil vöru- og verklagsþróun í gangi hjá okkur varðandi það að koma þessari upprunamerkingu á fleiri vörur en það er alveg ljóst að eftir því sem varan er meira unnin þá er flækjustigið með upprunatenginguna hærra. Öll okkar vinna miðar að því að minnka þetta flækjustigi án þess að það komi niður á örygginu í upprunamerkingunni. Mín persónulega skoðun er sú að ef þú ætlar ekki að gera þetta rétt og með 100% öryggi þá skaltu frekar fara í eitthvað annað. Þannig að það er mikið í húfi því að fólk þarf að geta treyst þessu kerfi algjörlega. En þetta er allt í þróun hjá okkur en ég get ekki sagt til um hvaða vörur eða hvenær þær verða settar á markað. Minn draumur er að geta sett upprunamerkinguna á til dæmis hangikjöt og grillkjöt.

Ég efast um að þetta sé til staðar úti í hinum stóra heimi; að vörur í smásölu séu merktar eins og við erum að merkja upprunamerktu afurðirnar okkar. Aðilar eins og Beint frá býli eru að gera það en innleggjendur Fjallalamb eru um 50

Hér má sjá hvernig upprunamerkingakerfið virkar með myndrænum leiðbeiningum. Þær vörur sem eru rekjanlegar til bænda eru með þessum miða sem sjá má hér. Til að geta lesið merkinguna inn á snjalltækið þarf það að vera með smáforritið QR & BarcodeScanner uppsett. Þegar búið er að setja forritið upp þá er það opnað og merkið neðst í hægra horninu lesið inn. Þá ferð þú beint inn á heimasíðu viðkomandi bónda á vefsvæði Fjallalamb. Þar getur þú fengið upplýsingar um jörð og ábúendur. Fyrir þá sem eiga ekki snjallsíma þá skal lesa framleiðendanúmerið og smella á upprunamerkingu á vef Fjallalamb (www.fjallalamb.is) og finna þar sama númer. QR-kóðinn sem sést í dæminu hér í skýringarmyndinni vísar til bæjarins Sveinungsvík í Þistilfirði.

talsins og ég tel að það sé einsdæmi að ná svona upprunamerkingu út í smásölu með þetta mikið magn af kjöti.

Mig langar að finna góðan markað erlendis fyrir þessar vörur. Þar er líka mun stærri markaður sem vill kaupa slíkar vörur. Við erum reyndar komin af stað með slík verkefni og þau skýrast vonandi í mars. Þessi mál þurfa öll að fara réttar leiðir í kerfinu okkar. Einn stór þáttur í þessu ferli er að enskuvæða heimasíðuna sem er komið á fullt.“

Vonast eftir samstarfi við veitingahúsin

En það eru ekki bara erlendir markaðir sem Björn Víking dreymir um. „Við myndum gjarnan vilja komast í samstarf við veitingahúsin. Þarna vantar mig bara samstarfsaðila úr veitingabransanum sem hefur mikinn áhuga á þessu. Við erum í raun tilbúin í þetta í dag. Þetta þarf að vera veitingastaður sem er að

nota flestar afurðir af lambi. Til dæmis myndi ekki ganga ef þessi aðili vildi bara file eða lundir. Þetta þarf að vera aðili sem er að nota allan skrokkinn. Ég sé til dæmis fyrir mér í spjaldtölvumenningunni okkar að hægt væri að láta eina slíka á borðið þar sem viðskiptavinir gætu lesið sér til um jörð og ábúendur á meðan beðið er eftir réttinum. Þá er þetta komið. Þá erum við komin með upplifunina að hluta sem við leitum öll eftir, áður en kjötið er snætt.

Við þurfum alveg endilega að koma þeim upplýsingum til allra ferðamanna hver þessi afurð er, á hvernig landi hún lifir yfir sumarið. Um leið og við segjum frá því að lambið gengur villt á heiðum landsins frá júní til september þá erum við um leið að undirstrika það að lömbunum sé ekki gefið fúkkalyf. Og þau ganga á þannig landi að þyngdaraukningin er 350–400 grömm á dag. Það segir nú ýmislegt um gróðurinn á heiðunum,“ segir Björn Víkingur.

Hafrafellstunga í Öxarfirði.

Hafrafellstunga, Öxarfirði.

Ábúendur:

Karl S. Björnsson, Bjarki Fannar Karlsson og Eyrún Ösp Skúladóttir.

Á lista yfir úrvalsbú á landsvísu samkvæmt RML framleiðsluárið 2015.

Bændur í Hafrafellstungu eru þátttakendur í:

- Bændur græða landið.
- Uppgræðslu á vegum Landabóttasjóðs.
- Gæðastýrðri sauðfjárrækt.
- Karl og fjölskylda hans hafa stundað búskap í Hafrafellstungu frá 1963 og þau Bjarki og Eyrún eru búin að taka við búinu.

Eyrún Ösp Skúladóttir býr á Hafrafellstungu ásamt manni sínum, Bjarka Fannari Karlssyni. Á vefsvæði viðkomandi bæjar má sjá margvíslegt myndefni.

 Upplýsingar um framleiðslu 2016. Information about farm product 2016			
Innlögð lömb/product pcs.	979	Stk/Pcs.	
Pungt í kg/kg.	16.011	Kg.	
Meðalþungi/average weight.	16.2	kg.	

Upplýsingar um framleiðslu Hafrafellstungu á síðasta ári fylgja upplýsingunum af vef Fjallalamb.

Karl og fjölskylda hans hafa stundað búskap í Hafrafellstungu frá 1963 og þau Bjarki og Eyrún eru búin að taka við búinu.

Hús jarðarinnar standa við litla bergvatnsá, Tunguá, sem fellur í Smjörhólsá.

Þær sameinast Gilsbakkaá og heita eftir það Brunná. Allar þessar ár mynda tungu sem líklegt er að bærinn dragi nafn sitt af. Jörðin er landnámsjörð. Á henni var hálfkirkja mjög lengi. Það sanna best þau fjölmörgu ítök sem kirkjan átti og jörðinni fylgdu en eru nú öll undan henni gengin. Land jarðarinnar er víðáttumikið og þar eru afréttarlönd góð. Fyrir á öldum hefur hraun runnið frá gosstöðvum nyrst á Hólssandi til norðurs vestan Hafrafellsins og er jarðvegur grunnur þar sem bærinn stendur. Gjár og hraundrangar eru víða og gerir það ræktun túna erfiða.

Hafrafellið setur svip á umhverfi bæjarins og víðsýni er ekki mikið nema til norðvesturs.

Þar sést vel til hafsins og Sandsbæja bæði austan og vestan Jökulsár.

Raforkupörf heimilisins er leyst með heimilisrafstöð.

Holt í Þistilfirði.

Holt, Þistilfirði.

Ábúendur:

Sigurður Þór Guðmundsson og Hildur Stefánsdóttir.

Bændur í Holti eru þátttakendur í:

- Bændur græða landið.
- Skógræktarverkefni.
- Gæðastýrðri sauðfjárrækt.

Fjölskyldan á Holti í Þistilfirði.

Sigurður og Hildur hófu búskap í Holti 2008.

Árið 1913 byggðu þau Kristján Þórarinnsson frá Laxárdal og kona hans, Ingiríður Árnadóttir, frá Gunnarsstöðum, nýbýli í Gunnarsstaðalandi og nefndu Holt. Landið sem býlið fékk í sinn hlut var Gunnarsstaðaásinn vestan megin af ásbrún að Laxá.

Einnig áttu þau 1/3 úr Laxárdal. Ásinn er um 100 m yfir sjó en landið vestan megin dalsins verulega lægra. Í miðri áshlíðinni andspænis Laxárdal efst í túninu standa bæjarhús á ísaldarmel 400–500 m frá Laxá og útihús nokkru nær ánni. Túnið nær langt til að ánni og norður með henni á móts við Stekk.

Í áshlíðinni skiptist á mýrarhöll, móholt og mýrardrög. Melhyggur liggur þvert yfir dalinn þar sem nú er þjóðvegur. Norðan vegarins að sjónum er smáþýft hrísmóasvæði, 150–200 ha. Er þar búið að rækta víðáttumikil tún frá Holti og Laxárdal.

Sunnan við veginn vestan megin við Laxá er lítið og grunnt stöðuvatn sem heitir Hundsvatn. Er þar hólmi í vatninu gerður af manna höndum. Nokkrar æðar verptu í hólmanum þar til minkurinn kom og gjöreyðilagði varpið.

 Upplýsingar um framleiðslu 2016. Information about farm product 2016			
Innlögð lömb/product pcs.	536	Stk/Pcs.	
Pungt í kg/kg.	9.879	Kg.	
Meðalþungi/average weight.	16.6	kg.	

Upplýsingar um framleiðslu Holts á síðasta ári fylgja upplýsingunum af vef Fjallalamb.

Horft heim að Elliðahvammi þar sem Þorsteinn er með sinn rekstur.

Myndir / Óskar Andri Víðisson

Þorsteinn Sigmundsson, formaður Félags eggjaframleiðenda

Keyrum á umframgetu búanna til að svara aukinni eftirspurn

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Framleiðslan hjá okkur var mjög mikil og salan góð, þannig að liðið ár var okkur eggjaframleiðendum afar hagstætt,“ segir Þorsteinn Sigmundsson, formaður Félags eggjaframleiðenda. Sala á eggjum hefur vaxið ár frá ári og aldrei verið meiri en árið 2016. Eggjabændur hafa því ástæður til að leika við hvurn sinn fingur, enda blasir ekki við önnur mynd en sú að framhald verði á góðu gengi; að sala haldi áfram að aukast.

Gaf aðeins á bátinn

Þorsteinn nefnir að vissulega hafi aðeins gefið á bátinn í byrjun síðastliðins árs vegna erfiðleika sem upp komu í tengslum við innflutning á frjóefni og eins hafi sú mikla og hvassa umræða sem upp kom undir lok ársins vegna aðbúnaðar hjá einum framleiðanda orðið eggjaframleiðendum mikið áfall. „Við stóðum hvoru tveggja af okkur og horfum með bjartsýni fram á veg, staðráðin í að gera okkar besta til að viðhalda því góða orðspori sem af íslenskum eggjum fer,“ segir hann. „Í kjölfar þessa eina og slæma tilviks gerði MAST úttekt hjá öllum eggjaframleiðendum og var niðurstaðan sú að búin eru í góðu lagi, vel sé hvarvetna hugað að dýravelferð.“

Innbyggð umframgeta á búunum

Eggjaframleiðendur hafa heldur betur þurft að hafa sig alla við, markaðurinn hefur farið sístækkandi hin síðari ár, en með lagni og útsjónarsemi hefur tekist að anna vaxandi eftirspurn. „Það er innbyggð umframgeta í okkar búum, við höfum náð að keyra á hana þegar þörf er á líkt og var á liðnu ári,“ segir Þorsteinn.

Þannig hafa bændur undanfarin misseri nýtt bú sín eins og kostur er og keyrt þau á fullum afköstum í því skyni að ná sem mestri framleiðslu. Þorsteinn segir að stofninn hér á landi sé mjög góður, fuglar heilbrigðir og hraustir og það fóður sem notað er næringarríkt og gott. Útkoman verði góð vara sem landsmönnum líkar mæta vel.

Æ fleiri ferðamenn og stækkandi markaður

Söluaukningu eggjaframleiðenda má m.a. rekja til þess að landsmenn hafa í meira mæli en áður snúið sér að neyslu hollustuvara í kjölfar breyttra viðhorfa til heilunnar og þeirra áhrifa sem fæðan hefur í að viðhalda góðri heilsu. Ánægjulegt sé að sjá að ungt fólk hafi í auknum mæli tekið egg inn á sinn matseðil. Til viðbótar aukinni neyslu landsmanna á eggjum komi sá gríðarlegi fjöldi erlendra ferðamanna sem sækir landið heim og stækki markaðinn verulega. Í nánustu framtíð sé ekki annað í kortunum en að áfram verði mikill fjöldi ferðalanga á ferð um landið bláa.

Þorsteinn Sæmundsson, formaður Félags eggjaframleiðenda.

„Í okkar rekstri munar verulega um þennan hóp, markaðurinn hefur stækkað umtalsvert og við erum á fullu í að undirbúa okkur fyrir aukna framleiðslu á nýhöfnu ári. Útlitið er gott, við sjáum ekki annað en eftirspurn muni halda áfram að aukast og erum undir það búinir að svara kallinu.“

Sveinn Steinarsson, formaður Félags hrossabænda

Verður að vera taktur milli framboðs og eftirspurnar

Margrét Þóra
Þórsdóttir

„Það á við um okkur hrossabændur, líkt og aðra sem stunda búskap eða aðra framleiðslu, að taktur þarf að vera á milli framboðs og eftirspurnar, þannig að verð og afkoma endirspogli kostnað og geri okkur þannig kleift að halda áfram,“ segir Sveinn Steinarsson, formaður Félags hrossabænda. Sala á hrossum hefur aukist, það staðfesta útflutningstölur, aukningin nemur um 7–8% á ári síðustu tvö ár. Þrátt fyrir öflugt ræktunarstarf undanfarin ár hefur afkoma verið fremur döpur.

Framfarir verði hraðari

Sveinn segir að leið að betri afkomu í greininni sé að gera enn betur í ræktunarstarfinu í þá veru m.a. að greina enn betur á milli hrossa í dómastarfinu og þá einkum gagnvart geðslagi, eðlisgæðum. „Þessi ábyrgð hvílir á dómastarfinu og á það verðum við að treysta.“ Mikilvægt sé að hestar hafi gott ganglag og heppilegt byggingarlag svo að ekki taki mörg ár og mikla leiðréttingarvinnu að búa til hreingengan sjálfberandi töltandi hest, hest af því tagi sem flestir þeir sem eru í hestamennsku kjósi sér. Eftirspurn sé eftir slíkum hestum. Vinna er að fara af stað í fagráði í hrossarækt við endurskoðun á ræktunarmarkmiðum með það að leiðarljósi að bæta mat á hrossum, svo framfarir verði hraðari.

„Það er of mikið um að hestar þurfi mikla tamningu og uppbyggingu hjá fagfólki til að verða markaðsvara, en það er kostnaðarsamt ferli sem mjög margir hestar standa ekki undir. Vítaskuld á ég ekki við að fagmennska sé slæm heldur að dæmið gengur ekki upp fjárhagslega,“ segir Sveinn.

Skóða tekjuöflunarleiðir

Hann nefnir að miklar umræður hafi farið fram á vegum félagsins um búnaðargjaldið sem lagt var niður um sl. áramót með tilheyrandi breytingu á tekjum Félags hrossabænda. Stjórn hefur skoðað leiðir til tekjuöflunar eftir að innheimtu gjaldsins var hætt og málið m.a. rætt á aðalfundi á liðnu hausti. Forsendur lágu þá ekki allar fyrir og var því ákveðið að nýta tímann milli aðalfunda til að bregðast við breyttum aðstæðum. Stjórn er nú að setja upp sviðsmyndir sem félögum

Sveinn Steinarsson, formaður Félags hrossabænda.

verða kynntar síðar á árinu og ákvarðanir teknar á aðalfundi næsta haust.

Markaðsverkefni gengur vel

Félag hrossabænda tekur þátt í markaðsverkefninu Horses of Iceland sem Íslandsstofa stýrir. Það hefur staðið yfir í rúmlega eitt ár og gengur vel. Sveinn segir það hafa styrkt alla markaðsvinnu félagsins og sé mikilvægt skref sem forystufélög á sviði hrossaræktar og hestamennsku og einstaklingar tóku þegar farið var af stað með verkefnið „af mikilum metnaði og í raun má segja að

fordæmalaus samstaða sé um markaðsvinnu á íslenska hestinum. Þetta er leiðin til að ná árangri að mínu mati og margra annarra og þess munum við sjá merki þegar fram líða stundir,“ segir Sveinn.

Áskoranir sem hrossabændur standa frammi fyrir eru margar, en Sveinn segir verkefnið lifandi og skemmtileg, hver árstíð hafi sín einkenni. „Og nú stýttist í vorið, einn skemmtilegasta tíma ársins, þegar gróður vaknar og folöldin fæðast,“ segir Sveinn.

Sif Matthíasdóttir, formaður Geitfjárræktarfélags Íslands

Gleðiefni að geitur hafa ratað inn í búvörusamninga

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Það eru mörg verkefni sem við þurfum að vinna að á þessu ári og þeim næstu og það er von mín að við náum sem mestum árangri,“ segir Sif Matthíasdóttir, formaður Geitfjárræktarfélags Íslands. „Ég vona að okkur miði fram á veg og komum mörgum af þeim góðu verkefnum sem við erum að fást við í farveg.“

Sif Matthíasdóttir, formaður Geitfjárræktarfélags Íslands.

Sif segir það mikinn áfanga að geitur hafi nú ratað inn í búvörusamninga, „það er mikið gleðiefni,“ segir hún. Markmið félagsins sé m.a. það að bjarga íslensku geitinni úr útrýmingarhættu og að kenna almenningi að meta afurðir hennar. „Ég vona svo sannarlega að það að við erum nú komin inn í búvörusamningana verði styrk stoð í þeirri baráttu.“

Skýrsluhald í Heiðrónu

Skýrsluhald vegna geitfjárræktar er nú rafrænt, fært er inn í forritið Heiðrónu, sem byggir á forritinu Fjávís en hefur verið lagað að þörfum geitfjárræktar. Heiðrún var tekin í notkun síðla árs 2016 og hefur reynst geitabændum vel eftir smávægilega byrjunarörðugleika. „Við gerum okkur vonir um að geitaeigendur verði duglegir að nýta sér Heiðrónu og ég sé vel fyrir mér að þær upplýsingar sem þar safnast saman geti stutt við rannsóknir á geitastofninum,“ segir Sif. Hún hvetur því eigendur geita til að nota forritið og skila inn skýrslum, hvort sem þeir eiga litlar hjarðir eða stórar. Slíkt muni er fram líða stundir verða stofninum til framdráttar.

Mikilvægt að hægt verði að vinna geitafiðu hér á landi

Sif segir stjórn félagsins nú vera með í undirbúningi kynningu á geitinni, markaðssetningu og vörubrúun á afurðum hennar. Einnig sé til þess vilji innan stjórnar þess að vinna hörðum höndum að því að afla fjár til að koma upp verksmiðju til að vinna geitafiðu í samvinnu við sérfræðinga í sauðfjárrækt. Á liðnu ári var haldið námskeið í kembangum á geitum að frumkvæði Önnu Maríu Flygenring og Önnu Maríu Lindar, hið fyrsta sinnar

Geitur eru laufætur og vilja helst bíta upp fyrir sig, andstætt sauðkindinni. Þá eru þær hópdýr en kindur vilja gjarnan vera út af fyrir sig þegar þeim er sleppt út á vorin. Mynd / HKr.

tegundar hér á landi. Var það vel sótt og almenn ánægja ríkjandi. „Það er mjög mikilvægt að hægt verði að vinna geitafiðu, þel geitarinnar, hér heima, en fram til þessa hefur þurft að senda hana til vinnslu í Noregi eða Skotlandi,“ segir Sif.

Í undirbúningi að halda námskeið

Landbúnaðarháskólinn á Hvanneyri hyggst á ný setja upp námskeið í geitfjár-

rækt, en alllangt er um liðið frá því slík námskeið voru síðast haldin og margir nýir komnir inn í greinina síðan. „Margir halda að sauðkindur og geitur séu líkar skepnur, en raunin er sú að þær eru afar ólíkar. Geitur eru laufætur og vilja helst bíta upp fyrir sig, andstætt sauðkindinni, þá eru þær hópdýr en kindur vilja gjarnan vera út af fyrir sig þegar þeim er sleppt út á vorin,“ segir Sif.

Arnar Árnason, formaður Landssambands kúabænda

Okkar styrkleiki felst í gæðunum

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Stórmerkilegt ár er nú að baki og á því voru hvað okkur varðar tveir hápunktar,“ segir Arnar Árnason, formaður Landssambands kúabænda. Vísar hann annars vegar í þá staðreynd að mjólkurframleiðsla hér á landi hefur aldrei verið meiri en í fyrra og hins vegar leit nýr búvörusamningur dagsins ljós. „Almennt var liðið ár mjög gott, kúabændur framleiddu sem mest þeir gátu og fengu nánast fullt verð fyrir allar sínar afurðir.“

Neysla á mjólkurvörum hefur vaxið hröðum skrefum hin síðari ár. Erlendir ferðamenn eiga sinn þátt í stækkandi markaði, en landinn hefur heldur ekki látið sitt eftir liggja. Nokkur breyting hefur orðið á neysluvenjum, áður var meiri eftirspurn eftir próteini, en dæmið hefur snúist við og nú sækist markaðurinn í æ ríkari mæli eftir fitu. Arnar nefnir í því sambandi vinsældir lágkolvetnakúra sem krefjast fituríkrar fæðu og þá eru ferðalangar sólgirnir í smjör. „Þetta stendur að sumu leyti upp úr þegar horft er til baka, þessi mikla framleiðsla og breyting á neysluvenjum,“ segir Arnar.

Laga sig að breyttum veruleika

Nýir menn tóku við stjórnartumum hjá LK á liðnu ári, formaður og framkvæmdastjóri, sama ár og gerður var nýr búvörusamningur. „Það fór mikill tími í úrvinnslu fyrir gildistöku samningsins, það má orða það svo að hann hafi nánast bara verið uppkast þegar hann barst inn á okkar borð. Það var heilmikil vinna eftir sem við fórum í og lukum við,“ segir hann.

Arnar segir að fram undan sé fyrir kúabændur að laga sig að breyttum veruleika. Greiðslumark hafi til að mynda ekki verið virkt undanfarin tvö ár og bændur höfðu því möguleika á að framleiða eins mikla mjólk og þeir gátu. Veruleikinn sem við blasi nú er sá að greiðslumark hafi í raun tekið gildi á ný, Auðhumla lofi nú einungis verði fyrir umfram mjólk einn mánuð í senn. Það sé nokkur breyting frá því sem var þegar fullu afurðastöðvaverði var lofað út árið 2016, sem reyndar hafi að hluta til verið dregið til baka.

„Það er einbeittur vilji bænda að framleiða það magn sem þarf inn á markaðinn, nú þurfum við að finna þetta jafnvægi; að ekki verði skortur og að heldur verði ekki allt flæðandi í umfram mjólk sem ekki fæst greitt fyrir.“

Landbúnaður er pólitík. Við vitum fullvel að við keppum ekki við erlendan markað þegar kemur að verði og magni, það er ógjörningur. Þegar hins vegar kemur að gæðum er leikurinn okkur auðveldur,“ segir Arnar.

Arnar Árnason, formaður Landssambands kúabænda. Myndir / HKr.

Fjárfestingarþörf upp á 15 til 20 milljarða

Arnar segir kúabændur í óða önn að takast á við nýja aðbúnaðarreglugerð. Eitt af þeim verkefnum sem við blasa er að eftir 18 ár verður bannað að hafa kúr bundnar í fjósi. Nú eru um 600 fjós í notkun í landinu, þar af er um helmingur básafjós sem leggja þarf niður á þessu tímabili. „Mín spá er sú að í stað þeirra 300 fjósa sem þarf að afsetja verði byggð um það bil 100 ný í þeirra stað. Fjárfestingarþörf in í greininni til framtíðar litið er því um

Eitt af þeim verkefnum sem við blasa er að eftir 18 ár verður bannað að hafa kúr bundnar í fjósi. Nú eru um 600 fjós í notkun í landinu, þar af er um helmingur básafjós sem leggja þarf niður á þessu tímabili.

15 til 20 milljarðar króna að lágmarki. Þetta er verkefni sem við munum fást við á næstu árum,“ segir hann.

Arnar segir bjartsýni ríkja í búgreininni, en eins og oft áður sé það pólitíkin sem skapi mesta óvissu. „Landbúnaður er pólitík. Við vitum fullvel að við keppum ekki við erlendan markað þegar kemur að verði og magni, það er ógjörningur. Þegar hins vegar kemur að gæðum er leikurinn okkur auðveldur. Það er okkar styrkleiki og þar liggja okkar sóknarfæri,“ segir Arnar.

Þórarinn Ingi Pétursson, formaður Landssamtaka sauðfjárbænda

Horfum bjartsýn til framtíðar þótt gefi á bátinn í bili

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Við erum stolt af því að vera fyrsta búgreinin hér á landi sem bannar notkun á erfðabreyttu fóðri, það er heilmikill og jákvæður áfangi,“ segir Þórarinn Ingi Pétursson, formaður Landssamtaka sauðfjárbænda. Fram undan eru fleiri áfangar sem sauðfjárbændur stefna að og til hagsbóta verður fyrir greinina, m.a. það stóra skref að kolefnisjafna búskapinn. Undirbúningur vegna þess er hafinn.

Þórarinn Ingi Pétursson, formaður Landssamtaka sauðfjárbænda. Mynd / TB

Þórarinn segir að liðið ár hafi einkenst af gerð nýrra búvörusamninga, að ljúka þeim og fá þá samþykkt í hópi bænda og á Alþingi. Hann neitar því ekki að átök hafi verið meðal sauðfjárbænda og sýndist sitt hverjum um ágæti hins nýja samnings. Leikar fóru svo að um 60% bænda samþykktu samninginn, um 35% voru honum mótfallin. Eftir nokkurt taugastríð var samningurinn samþykktur á Alþingi á liðnu hausti.

Jákvæður sölukippur á liðnu ári

„Það er okkur mjög mikilvægt í því starfsumhverfi sem við störfum í að fá samning til 10 ára,“ segir Þórarinn. Verðlækkun á afurðum síðastliðið haust setti mark sitt á líf sauðfjárbænda á liðnu ári og segir Þórarinn það hafa verið þeim áfall. Bændur hafi tekið á sig mikið tekjutap. Í kjölfarið hafi bændur orðið einbeittari í að ná tökum á markaðsmálunum.

Tekið er á markaðsmálum í nýjum búvörusamningi og hafa bændur blásið til sóknar á þeim vettvangi. Sala á dillakjöti innanlands hefur minnkað hin síðari ár, en tók hins vegar jákvæðan kipp upp á við á liðnu ári og var ríflega 5% meiri árið 2016 en árið á undan. Þar hafi samverkandi þættir stuðlað að góðum árangri, vöruþróun hafi aukist, verðið sé hagstætt og markvisst kynningarstarf gagnvart erlendum ferðamönnum í samvinnu við veitingahús hafi skilað sér.

Erfitt í útlöndum

Sala á erlenda markaði gekk afar illa á liðnu ári, þeir voru svo gott sem lokað-

ir. Hliðarafurðir seldust ekki. Þar komi m.a. við sögu viðskiptadeilur og styrking íslensku krónunnar, utanaðkomandi þættir sem sauðfjárbændur ráða ekki við. „Markaðsmálin verða okkar stóra verkefni næstu misseri, bæði hér heima

og erlendis. Við munum ekki miða verð á okkar afurðum við heimsmarkaðsverð, það er galið, heldur einblína á gæðin og söguna. Tækifærin eru fyrir hendi og við skoðum nú gaumgæfilega hverjar eru bestu leiðirnar til að ná okkar markmiðum,“ segir Þórarinn.

Áhugi fyrir að kolefnisjafna sauðfjárbúskap

Á vegum samtakanna hefur verið unnið að stefnumótun og nýrri framtíðarsýn fyrir sauðfjárrækt á Íslandi og verður hún kynnt á aðalfundi í lok mars. Meðal þess sem til skoðunar er meðal sauðfjárbænda er að kolefnisjafna greinina, það er að sögn Þórarins mjög stórt skref en jákvætt. Lausleg áætlun sem fyrir liggur gerir ráð fyrir að bændur þyrftu að gróðursetja tré í um 30 þús. ha. lands auk fleiri aðgerða. „Okkar stærstu verkefni til framtíðar er að huga að umhverfismálum og þar er af nógu að taka. Við gerum ráð fyrir að vinna við þau fari á fullan skrið með vorinu fáist tillögur samþykktar á aðalfundi,“ segir Þórarinn.

Gert er ráð fyrir að tæplega 225 milljónir króna fari til bændaskógræktar á þessu ári. Á fjárlögum árið 2008 nam sú upphæð 455 milljónum króna.

Jóhann Gísli Jóhannsson, formaður Landsamtaka skógareigenda

Mikið vantar til að hægt sé að standa við gerða samninga

Margrét Þóra
Þórsdóttir

Gróðursetningar hafa lítið sem ekkert aukist frá hruni og kveðst Jóhann Gísli Jóhannsson, formaður Landsamtaka skógareigenda, vona að botninum sé náð. „Ef við ætlum að standa við þau áform að byggja upp tryggja og arðbæra atvinnugrein sem skógrækt á möguleika á þurfum við aldeilis að bæta í og bretta upp ermar,“ segir hann og bendir á að frá árinu 2008 nemi niðurskurður til skógræktar rúmlega 50%. Þegar best lét voru gróðursettar 4,5 milljónir plantna, í fyrra gróðursettu skógurbændur einungis um 2 milljónir plantna.

Liðið ár var skógræktinni gott, vöxtur trjáa í meira lagi víðast hvar á landinu og skógur almennt heilbrigður og fallegur. Mikilvægt er, að sögn Jóhanns Gísla, að bændur fái plöntur svo framkvæmdir gangi snurðulaust. Þeir skógarbændur sem elstu skógana eiga eru farnir að sinna fyrstu grisjun. Flestir þeirra skóga eru á Austurlandi og einstaka á Suð-ur- og Norðurlandi. Ýmsir möguleikar eru að vinna þetta efni fyrir markað. Skógarbændur á Austurlandi hafa getað selt efni úr fyrstu grisjun m.a. í girðinga-staura sem eru komnir í framleiðslu svo dæmi sé nefnt.

Ekkert í kortunum um aukið fjármagn til skógræktar

Jóhann Gísli segir því miður ekkert í kortunum sem bendi til aukins fjármagns til bændaskógræktar, þrátt fyrir Parísar-samkomulagið. Gert sé ráð fyrir tæplega 225 milljónum til bændaskógræktar á þessu ári. Á fjárlögum árið 2008 nam sú upphæð 455 milljónum króna. Samningar fyrir plöntukaupum sem gróðursetja á 2017 er upp á 2,1 milljón plöntur sem

er nánast það sama og gróðursett var 2016.

„Það er alveg ljóst að mikið fjármagn vantar upp á til að hægt sé að standa við gerða samninga við skógarbændur. Á elstu skógarjörðunum eru stór svæði að vaxa upp úr fyrstu grisjun. Ekki hefur fengist fjármagn til að halda áætlun með grisjun, skógurinn liggur því undir skemmdum verði ekkert gert. Það er mikilvægt að grípa inn í og bjarga þessum skógum með því að setja aukið þúst í grisjun og hámarka þannig verðmæti þessara skóga,“ segir Jóhann Gísli.

Eigum að stefna að aukinni ræktun jólatrjáa

Tækifæri í skógrækt eru fjölmörg, m.a. aukin ræktun jólatrjáa, vel hafi gengið að rækta stafafuru hér á landi og hafi hún skapað sér sess sem hið íslenska jólatré. „Við eigum skilyrðislaust að stefna að því að auka ræktun á stafafuru og halda áfram kvæmarannsóknum á fjallapín sem komið gæti í stað Normansþins sem fluttur er inn í stórum stíl. Við eigum að

Jóhann Gísli Jóhannsson, formaður Landsamtaka skógarbænda.

gera gangskör í að markaðssetja okkar tré sem umhverfisvæn jólatré og hafa metnað í að gera þetta vel,“ segir hann.

Einnig eru mikil tækifæri að skapast í úrvinnslu við stækkun skóga, sum aðildarfélaganna eru að vinna viðarmagnsúttektir svo hægt verði að spá fyrir um hve mikið af hráefni liggur fyrir næstu árin, en það er forsenda þess að hægt verði að fara af stað með markvissa úrvinnslu, vöruþróun og markaðssetningu. Landsamtök skógareigenda og Skógræktin eru að hefja samstarf um úrvinnslu skógararfurða og markaðssetningu og eru bundnar miklar vonir um að vel takist til.

„Svo má ekki gleyma því að það eru tækifæri fyrir íslenska ríkið að standa við áformin í loftslagsmálum að spýta í og auka fjármagn til skógræktar.

Gunnar Þorgeirsson, formaður Sambands garðyrkjubænda

Heilmikill áfangi að taka gæðahandbók í notkun

Margrét Þóra
Þórsdóttir

„Við höfum verið á fullu við að innleiða gæðahandbók okkar, réðum starfsmann á liðnu hausti til að sjá um verkið og höfum prufukeyrt hana á nokkrum garðyrkjubændum. Stefnan er að hún verði komin í gagnnið hjá öllum bændum í lok næsta sumars,“ segir Gunnar Þorgeirsson, formaður Sambands garðyrkjubænda. „Það verður heilmikill áfangi.“

Garðyrkjubændur hafa undanfarin tvö ár unnið að gerð gæðahandbókar og sér nú fyrir endann á þeirri vinnu. Reynsla þeirra bænda sem hafa prufukeyrt gæðahandbókina er góð og á Gunnar von á að þegar bókin verður komin í fulla notkun hjá öllum bændum muni ávinningurinn skila sér í farsælli ræktun og enn meiri gæðum á íslensku grænmeti.

Leggjum áherslu á fánaröndina

„Almenningur hér á landi vill hafa kost á að kaupa ferskt íslenskt grænmeti. Það kom upp í lok liðins árs mikið umtal um vistvænan landbúnað og efasemdir gagnvart honum. Við höfum lagt áherslu á það við okkar félagsmenn að nota ekki þetta vörumerki enda er ekki neitt á bak við það. Okkar áhersla er á fánaröndina, sem er okkar vörumerki og hefur reynt vel,“ segir hann. Fánaröndin er ætluð til auðkenningar á vörum framleiddum af aðilum að SG og tilgangur hennar að tryggja að um íslenska vöru sé að ræða sem uppfylli gæðakröfur.

Síðastliðið ár kom einstaklega vel út hjá garðyrkjubændum, veðurfar var með eindæmum hagstætt fyrir þá sem eru með útiræktun og hið sama má segja um haustið. Uppskeran var því ríkuleg. Frost kom ekki í jörðu fyrir en í nóvember og dæmi þess að bændur á sunnanverðu landinu hafi verið að skera kál fram að þeim tíma. „Sala á grænmeti er góð og staða okkar að styrkjast á innanlandsmarkaði,“ segir Gunnar.

Söfnum vopnum okkar

Fram undan hjá garðyrkjubændum er vinna í tengslum við endurskoðun búvöru-samninga og snýr m.a. að niðurfellingu tolla á útiræktað grænmeti og segir Gunnar að til að byrja með felist vinnan í gagnaöflun. Fyrir liggi upplýsingar um

Síðastliðið ár kom einstaklega vel út hjá garðyrkjubændum, veðurfar var með eindæmum hagstætt fyrir þá sem eru með útiræktun og hið sama má segja um haustið. Uppskeran var því ríkuleg.

hversu mikil framleiðslan er í tonnum talið, en eitthvað vanti upp á þegar að umfangi að öðru leyti kemur, t.d. stærð þess lands sem ræktað er á í hekturum talið. „Við þurfum að safna okkar vopnum, leggjast yfir hagtölur af ýmsu tagi, það verða næg verkefni til að takast á við,“ segir Gunnar og bætir við að einnig þurfi að skoða hvaða leið best sé að fara til innheimtu félagsgjalda í stað búnaðarmálagjaldsins.

Umtalsverður kostnaður

Fleiri spjót standa á garðyrkjunni en ný reglugerð um varnarefni hefur tekið gildi sem hefur í för með sér að bændur þurfa að skrá alla notkun og greiða gjald fyrir eftirlit. Gunnar segir það hafa umtalsverðan kostnað í för með sér fyrir garðyrkjubændur, sem ekki hafi forsendur til að velta auknum kostnaði út í verðlagið. Í langflestum tilvikum nýta íslenskir garðyrkjubændur lífrænar varnir, en þurfa í einstaka neyðartilvikum að grípa til

Gunnar Þorgeirsson, formaður Sambands garðyrkjubænda. Mynd / HKr.

annarra varna ef í óefni stefnir. „Þetta er ein af þeim áskorunum sem við stöndum frammi fyrir, mál sem þarf að skoða og leysa hratt og það munum við gera,“ segir hann.

Björn Halldórsson, formaður Sambands íslenskra loðdýrabænda

Lélegt verð á liðnu ári og mikið tap á rekstri

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Tvennt stendur upp úr þegar loðdýrabændur líta yfir farinn veg ársins 2016. Mjög lélegt verð fyrir skinn sem gerir að verkum að búin eru gerð upp með tapi og ákvörðun stjórnar Evrópusamtaka loðdýraframleiðenda um stærð þeirra búra sem mest eru notuð hér á landi verði ekki viðunandi eftir árið 2020. Þessi atriði setja að sjálfsögðu neikvætt strik í reikning loðdýrabænda og færa þeim mikla áskorun að takast á við,“ segir Björn Halldórsson, formaður Sambands íslenskra loðdýrabænda.

„Þetta ár fer eflaust í sögubækurnar,“ segir hann. Lélegt verð var á skinnnum allt árið sem hefur þær afleiðingar að búin verða flest gerð upp með 30 til 50% tapi. „Bændur hafa greitt um það bil þrjú þúsund krónur með hverju framleiddu skinni. Að stærstum hluta er um að ræða mikla lækun skinna á heimsmarkaði, en að auki styrktist okkar gjaldmiðill, 15 til 18%, sem kostaði meðalbúið að lágmarki 4,5 milljónir króna á liðnu ári. Afkoman er því afleit og ekki annað í boði fyrir bændur en ganga á eignir eða stofna til skulda við fjármálastofnanir. Sem betur fer tókst yfirleitt nokkuð þolanlega að fá fyrirgreiðslu,“ segir Björn.

Gerræðisleg ákvörðun

Skömmu fyrir síðustu jólfengu bændur þær fregnir að stjórn Evrópusamtaka loðdýrabænda hefði tekið þá ákvörðun að búr af þeirri stærð sem mest eru notuð hér á landi myndu eftir árið 2020 ekki uppfylla kröfur. „Þetta er gerræðisleg ákvörðun sem ekki hefur neitt með velferð dýranna að gera og er ekki byggð á neinum rannsóknum. Þetta var vond jólagjöf,“ segir Björn.

Björn Halldórsson, formaður Sambands íslenskra loðdýrabænda.
Mynd / HKr.

Loðdýrabændur munu bregðast við og reyna eftir mátti að fá þessari ákvörðun breytt. Fulltrúar bænda munu ræða málið í heild sinni við fulltrúa í stjórn Evrópusamtakanna, en þeir hafa þegar viðurkennt að ýmislegt í vörn Íslendinga hafi þeir ekki skoðað, en ástæða sé til að vegna og meta málið í heild.

Björn segir að verð hafi hækkað lítillega á því eina uppboði sem efnt hefur verið til á þessu ári og nokkrar vonir bundnar við að fari að rofa til þegar líður á árið.

Framboð á heimsmarkaði er minna en var í fyrra, en ómögulegt að segja fyrir um strax hvort samdráttur sé nægilegur til að verð komist í viðunandi horf. „Eftirspurn eftir vörum úr minkaskinnnum er mikil og engin ástæða til svartsýni til lengri tíma lítið,“ segir hann.

Styrkir samkeppnisstöðu til framtíðar

Styrkleiki íslenskrar minkaræktar vegi þungt, dýrastofninn sem unnið er með sé laus við smitsjúkdóma og tekist hafi að byggja upp mikil gæði í feld dýranna. Hvoru tveggja styrki samkeppnisstöðu til framtíðar. Sem og að þekking og verkunnátta er mikil. Langt er hins vegar og kostnaðarsamt að sækja nýjan efnivið til að styrkja dýrastofninn. Búgreinin er lítil að umfangi sem setur strik í reikninginn á marga vegu.

„Allt eru þetta verkefni sem við þurfum að takast á við og vinna að með það að markmiði að ná framförum. Minkabændur eru vanir því að takast á við áskoranir og engin ástæða til annars en að við munum ná landi,“ segir Björn.

Björgvin Jón Bjarnason, formaður Svínaræktarfélagss Íslands

Nær fjórðungur svínakjöts sem neytt er á Íslandi er erlent

Margrét Þóra Þórsdóttir

Lítills háttar samdráttur varð á svínakjötsframleiðslu á síðasta ári, en vænta má að hún aukist aftur á yfirstandandi ári. Innflutningur svínakjöts hefur aukist mikið á milli ára, eða um 80%. Nær fjórðungur alls svínakjöts sem neytt er hérlendis er innflutt. „Hröð þróun hefur orðið á kjötmarkaði á liðnum árum,“ segir Björgvin Jón Bjarnason, formaður Svínaræktarfélagss Íslands.

Alþjóðlegra en heimsmeðaltalið

Kjötmarkaðurinn hefur vaxið tiltölulega hratt á liðnum árum, bæði vegna fjölgunar landsmanna og mikillar fjölgunar ferðamanna. Hvoru tveggja ýtir undir aukna innlenda framleiðslu sem og innflutning. Um 22–24% alls svínakjöts sem neytt er hérlendis er erlent og hefur hlutfallið nánast fimmfaldast síðustu fimm ár. Hlutfall innfluttra afurða í kjúklinga-, nauta-, og svínakjöti er orðið allhótt í alþjóðlegu samhengi, segir Björgvin, en oft er talað um að um 10% af kjötframleiðslu heimsins séu seld milli landa, um 90% neytt innan ræktunarlands. „Markaðsumhverfi þessara kjötttegunda er því orðið talsvert „alþjóðlegra“ en heimsmeðaltalið,“ segir hann. Af tali stjórnvalda megi ætla að þau vilji flytja inn kjöt í enn ríkari mæli.

Dapurleg frammistaða stjórnvalda

Björgvin segir svínabændur fullvita um nauðsyn innflutnings á talsverðu magni af svínakjöti. Órókrétt sé að haga innlendri framleiðslu þannig að þörfum fyrir alla skrokkhluta sé fullnægt. Þó er brýnt fyrir hagsmunaaðila að vita að hverju þeir gangi hvað varðar magn, kostnað og eiginleika vörunnar. Bændur sakni þess t.d. mjög að engin tilraun sé gerð til að tryggja íslenskum neytendum innflutt svínakjöt með sömu eiginleika og íslenskri framleiðslu sé gert að lúta. Neytendur geti gengið að því með vissu að íslensk svín séu alin við strangar kröfur á evrópskan mælikvarða. Lyfjanotkun sé í algjöru lágmarki og búið sé að banna

Björgvin Jón Bjarnason, formaður Svínaræktarfélagss Íslands.

ýmiss konar aðgerðir sem enn séu leyfðar um nær alla Evrópu.

Aðrar reglur virðist í gildi varðandi innfluttar vörur, s.s. með lyfjablöndun í fóður og framkvæmd aðgerða án deyfingar. „Þessi afstaða stjórnvalda er dapurleg á

svo margan máta og setur holan hljóm í umræðu um neytendavernd og mannúðlega meðferð á málleysingjum. Skellt er skollaeyrum við aðvörunarorðum heilbrigðisyfirvalda, sem manna best gera sér grein fyrir ógnum sýklalyfjaónæmis.“

Miklar endurbætur á íslenskum svínabúum

Miklar endurbætur eru í gangi á íslenskum svínabúum til að uppfylla aðbúnaðarreglur, en úttekir MAST á stöðu búanna séu ánægjulegar. „Íslenskar reglur um velferð dýra eru að mestu byggðar á samevrópskum reglum. Evrópulönd hafa innleitt þessar reglur mishratt og með misjöfnum áherslum. Þannig virðist víða enn vera leyft húsnæði, búnaður og verk-lagsreglur sem hafa verið lagðar af hér. Sá meginmunur er á að flest Evrópulönd hafa skilgreint þessar breytingar sem samfélagsverkefni, en ekki einkamála bændu. Þetta er rökrétt, bú og búnaður sem byggð voru samkvæmt gildandi reglum úreldest oft með þessari reglu-setningu. Umdeilanlegt sé hvort slíkar aðferðir séu löglegar, þær eru a.m.k. tæplega siðlegar. Af þessum sökum er algengt að viðkomandi ríki styrki fjárfestingar um 30–50% af stofnkostnaði. Sams konar stuðningur í búvörusamningi er brot af þessu.“

Björgvin segir svínabændur eins og aðra vilja fjárfesta fyrir eigið aflafé. Umfang þessara fjárfestinga og tímarammi sé hins vegar þannig að ljóst sé að svo geti ekki orðið.

Sigurlaug Gissurardóttir, formaður Félags ferðabjónustubænda

Ætlum að nýta okkur þau tækifæri sem bjóðast

Margrét Þóra Þórsdóttir

Ferðabjónusta bænda breytti vörumerki sínu á liðnu ári í Hey Iceland og lagði þá niður það eldra, Icelandic Farm Holiday. „Nýja vörumerkið hentar okkur betur til kynningar, einkum á erlendum mörkuðum og er meira í takt við breyttar aðstæður. Það gefur okkur skarpri sýn til framtíðar og tekur mið af nýjum aðstæðum sem fylgja gríðarlegri aukningu ferðamanna til landsins allt árið um kring,“ segir Sigurlaug Gissurardóttir, formaður Félags ferðabjónustubænda. Almenn ánægja er ríkjandi í þeirra hópi með vörumerkjabreytingu og skarpri áherslu í markaðssetningu.

Innan Hey Iceland eru yfir 170 ferðabjónustuaðilar, flestir bjóða gistingu en Sigurlaug segir vaxandi að þeir sem bjóði afþreyingu og veitingar leiti samstarfs við ferðabjónustubændur og þannig skapist tækifæri til að útvíkka starfsemi. „Með því er leitast við að bjóða upp á eftirminnilega upplifun og auka virði hvers gests,“ segir Sigurlaug. Fjölbreytnin er mikil, „við eins og aðrir bændur höfum séð tækifæri í að fullvinna afurðina heima fyrir.“ Í boði er gisting inni á heimili gestgjafa, sumarbústaðir, íbúðir, gistiheimili og skálar og sveitahótel, litlir staðir og stórir, eftir því hvað hverjum og einum hentar.

Sjálfbær þróun okkar leiðarljós

„Við gegnum stóru hlutverki í að dreifa hagrænum ávinningi af auknum ferðamannafjölda um landið og höfum ætíð haft sjálfbæra þróun að leiðarljósi, sem ekki einungis byggir á umhverfisþáttum heldur líka efnahags- og félagslegum,“ segir Sigurlaug. Færst hefur í vöxt að í boði sé fleira en bara gisting, afþreying sem m.a. byggir á starfsemi hvers bæjar er í boði víða og einnig ferðir um nærsvæði hans. „Bændur bjóða einnig upp á matvæli beint frá býli eða frá nágrenna-bæjum, reknar eru litlar sveitaverslanir með vörur úr héraði auk þess sem uppákomur af ýmsu tagi krydda tilveru ferðalangsins. Við trúum því staðfastlega að sönn upplifun og nánd við raunverulegt Ísland sé að finna hjá ferðabjónustubændum.“

Síreksstaðir í Sunnudal í Vopnafirði er einn af fjölmörgum stöðum á landsbyggðinni þar sem unnið hefur verið að uppbyggingu í ferðabjónustu á liðnum árum. Mynd / HKr.

Sigurlaug Gissurardóttir, formaður Félags ferðabjónustubænda. Mynd / Silla Páls.

Gleypum ekki kökuna í einum bita

Sigurlaug er bjartsýn fyrir hönd ferðabjónustubænda og segir þá vel undir það búna að takast á við harðnandi samkeppni sem fyrirsjáanleg er með fjölgun gistaða. Bændur vinni á hverju

Fáninn með burstabænum hefur verið helsta einkennismerki ferðabjónustu í sveitum landsins til fjölda ára. Merki Hey Iceland mun koma í staðinn. Mynd / HKr.

ári að endurbótum eða stækkun á aðstöðu sinni, en stigi þó yfirleitt varlega til jarðar, gleypi ekki alla kökuna í einum bita. „Það er eflaust lykillinn að því að bændur eru ekki þekktir fyrir kennitöluflakk,“ segir hún. „Við erum samstiga í því að gera sem best við getum og höfum lagt á það áherslu að allir innan okkar raða gangi til liðs við Vakann, gæðavottun íslenskrar ferðabjónustu.“

Erum sífellt á tánum

Sigurlaug segir undanfarin misseri hafa einkennt af mikilli grósku og uppbyggingu hjá ferðabjónustubændum. Samkeppni um ferðamenn sé mikil og þá ekki síst í þá veru að ná fram meiri dreifingu um landið allt árið. „Við þurfum því sífellt að vera á tánum, huga vel að framboði, fjölbreytni og gæðum. Vinna við stefnumótun, þar sem áhersla var á fjölbreyttari þjónustu, skilar vonandi góðum árangri í síbreytilegu umhverfi ferðabjónustunnar. Það eru mikil tækifæri fyrir hendi í þessari grein og þau ætlum við að nýta okkur,“ segir Sigurlaug.

Guðrún Gauksdóttir, formaður Æðarræktarfélags Íslands

Hvert metárið á fætur öðru

Margrét Þóra Þórsdóttir

Hvert metárið hefur komið á fætur öðru, bæði þegar litið er til verðs á kíló af æðardún sem og magni sem flutt er út. Líðið ár var þar engin undantekning, að sögn Guðrúnar Gauksdóttur, formanns Æðarræktarfélags Íslands. Flutt voru út 3,4 tonn af æðardún árið 2016 fyrir tæpar 700 milljónir króna, samanborið við 3,1 tonn árið á undan, að verðmæti tæplega 600 milljónir króna.

Sterk króna vinnur ekki með æðarbændum frekar en öðrum útflutningsgreinum og segir Guðrún að haldist sú staða óbreytt muni það hafa áhrif á verð til bænda. Kaupendur ytra geti þó gengið að því vísu að fá í hendurnar hágæðavöru, gæðavottun löggiltra dúnmatsmanna tryggi kaupendum að svo sé, en þeir meta m.a. hreinleika, lykt, lit, samloðun og staðfesta þyngd. Einungis er heimilt að selja íslenskan æðardún sem staðist hefur slíkt gæðamat.

Mikilvægt að vernda varpið fyrir ágangi vargs

Æðarræktin gekk vel á liðnu ári, enda var tíðarfarið hagstætt, „þannig að almennt er gott hljóð í æðarbændum,“ segir Guðrún. Umhverfisþættir svo sem tíðarfar, fæðuframbod í sjó og ásókn vargs eru ráðandi þegar kemur að því hvernig gengur hverju sinni. Guðrún segir æðarbændur nú í vaxandi mæli velta lífríki sjávar fyrir sér og hugsanlegri röskun þess varðandi viðkomu æðarfuglsins í tengslum við stóraukið sjókvíald og þangskurð. Málin voru rædd á aðalfundi félagsins í lok liðins árs þar sem einnig var komið inn á lagalega umgjörð við öflun sjávargróðurs í atvinnuskyni.

„Forsenda fyrir góðu æðarvarpi er að vernda fuglinn fyrir ágangi vargs. Þar háttar til með mismunandi hætti, bændur í landvörpum þurfa í auknum mæli að takast á við ásókn minka og refa auk vargfugla. Refir og minkar valda árlega skaða í æðarvörpum, mismiklum eftir veiðistjórn á hverju svæði. Æðarbændur margir hverjir segja að refum hafi fjölgað mjög og telja brýna þörf fyrir auknum fjárframlögum og samræmdum aðgerð-

Æðarvarp.

Æðarbliki vaktar kolluna sína á hreiðri.

um yfirvalda vegna þess, en eru úrkula vonar um að gripið verði til aðgerða,“ segir Guðrún.

Hvetja til friðlýsinga

Hún segir æðarbændur hafa bent áað þýðingarmiklir almannahagsmunir liggja

Guðrún Gauksdóttir, formaður Æðarræktarfélags Íslands. Myndir / Guðbjörg Helga Jóhannesdóttir.

að baki veiðum á ref og mink, með því að vernda fjölbreytni íslenskrar náttúru og jafnvægi um ókomna tíð. „Það má svo nefna að sumir æðarbændur hafa í vaxandi mæli orðið fyrir ónæði við vörp sín vegna fjölgunar ferðamanna. Félagið hefur hvatt bændur til að friða vörp sín, en sýslumenn á hverjum stað hafa heimild til að friðlýsa æðarvörp í þeim tilgangi að tryggi fuglinum frið meðan á varpi stendur og stuðla á þann hátt að frekari vexti og viðgangi stofnsins. Þessi lagaheimild gefi þýðingu æðarvarps hér á landi til kynna.

Æðarfugl verpir við sjó meðfram ströndum landsins og er talið að eitthvert æðarvarp sé á ríflega 400 jörðum. Æðarfugl er nú nýlegur landnemi í Surts-ey. „Þar sem hlunnindi eru af æðarfugli á jörðum í landbúnaðarrekstri eru þær tekjur sem inn koma mikilvægur stuðningur við búið. Æðarrækt á jörðum sem farið hafa í eyði viðhalda umhirðu þeirra og hafa tryggt búsetu yfir sumarið í dreifðum byggðum landsins,“ segir Guðrún.

Hún segir félagið vinna að því að efla æðarrækt m.a. með kynningarstarfi og hafi hlotið góðar viðtökur. „Æðarbændur horfa almennt björtum augum til framtíðar, fjölmörg tækifæri eru fyrir hendi t.d. þegar kemur að fullvinnslu duns og markaðssetningu.“

Myndir / BBbl.

Ingimundur Bergmann, formaður Félags kjúklingabænda

Alvarlegt inngríp í yfirfullan íslenskan kjötmarkað

Margrét Þóra Þórsdóttir

„Liðið ár mótaðist að miklu leyti af viðburðum sem upp komu árið 2015 og í raun sjáum við ekki enn hvernig þeim málum lyktar,“ segir Ingimundur Bergmann, formaður Félags kjúklingabænda. Þar vísar hann til verkfalls dýralækna umrætt ár, nýjar reglur um dýravelferð og kynningu á nýjum tollasamningi við Evrópusambandið. „Allt þetta kom miklu róti á það umhverfi sem kjúklingaræktin býr við og enn erum við að glíma við afleiðingarnar.“

Velferðarreglugerð skerti framleiðslugetuna

Ingimundur nefnir að velferðarreglugerðin hafi skert framleiðslugetu búanna frá því sem áður var og bændur höfðu reiknað með í sínum áætlunum við uppbyggingu þeirra. „Til að geta haldið óskertri framleiðslu þarf að byggja ný eldhús og í sumum tilvikum þarf að gera breytingar á búnaði annarra húsa. Það kann að vera að langan tíma taki að semja reglugerðir, en fljótlegt að gefa þær út þegar þær eru tilbúnar. Hið sama verður ekki sagt um byggingaframkvæmdir, þær taka sinn tíma. Í sumum tilfellum þarf að gera deiliskipulag og koma því í ákveðið ferli, sem bæði er tímafrekt og kostnaðarsamt. Jafnvel tímafrekara í sumum tilfellum en að reisa byggingarnar.“

Ingimundur nefnir einnig að tollsamningur sem kynntur var haustið 2015 hafi virkað þannig að kné hafi verið látið fylgja kviði. „Samkvæmt samningnum var opnað fyrir tollfrjálsan innflutning á miklu magni alifugla, svína og nautgripa inn

Ingimundur Bergmann, formaður Félags kjúklingabænda.

á íslenskan markað. „Þetta er í sumum tilvikum niðurgreidd afgangsvara sem til stendur að flytja inn frá ESB-löndum en er oftast ekki þangað komið frá Asíu og Suður-Ameríku. „Þetta er alvarlegt inngríp í íslenska kjötmarkaðinn, sem þó er yfirfullur.“

Góðar horfur verði markaðurinn ekki kaffærður

Ingimundur segir ekki einfalt mál að takast á við þann vanda sem yfir búgreinina hefur verið kallaður, „og við sáum ekki fyrir endann á þessu verkefni,“ segir hann. Æskilegast væri að greiningarvinna færi framvegis fram af hálfu stjórnvalda, þegar þau gripu til svo alvarlegra inngrípa á starfsumhverfi íslenskra atvinnugreina. „Það var ekki gert í okkar tilfelli og er miður og ekki til eftirbreytni fyrir þau stjórnvöld sem á eftir koma.“

Ingimundur segir kjúklingabændur að þessu frátöldu líta björtum augum fram á veginn, „horfurnar eru góðar svo framfarlega sem markaðurinn verður ekki kaffærður með undirmálsvöru,“ segir hann. „Það er alltaf þannig að veldur hver á heldur, ég vona að þeir sem halda um stjórnartauma í framtíðinni skilji að ganga þarf fram með gætni þegar hagsmunir heilla atvinnugreina eru annars vegar, það gildir jafnt um landbúnað sem aðra atvinnuvegi.“

Hallgrímur er Akureyringur, útskrifaðist sem matreiðslumaður skömmu fyrir síðustu aldamót, en hann lærði í Perlunni í Reykjavík. Hann hélt að námi loknu til Noregs þar sem hann starfaði undir handleiðslu heimsmeistarans Terje Ners á Restaurant Oro í Osló. Mynd / MÞÞ

Hallgrímur Friðrik Sigurðarson, veitingamaður á Akureyri:

Vart hugað líf eftir alvarlegt slys, reis á fætur og rekur fjóra veitingastaði

Margrét Þóra Þórsdóttir

Við þurfum nauðsynlega að styrkja og treysta innviðina í íslenskri ferðaþjónustu, því við megum ekki við því að missa þetta í bólu sem springur í andlitið á okkur.

Hallgrímur Friðrik Sigurðarson, veitingamaður á Akureyri, hefur verið áberandi í veitingageiranum í höfuðstað Norðurlands undanfarin misseri. Hann rekur fjóra veitingastaði, hvern með sínu móti, ásamt konu sinni, Þóru Hlynsdóttur sjúkráþjálfara. Tveir þeirra eru staðsettir í Menningarhúsinu Hofi og tveir við Ráðhústorg. Lengst hefur Hallgrímur staðið í brúnni á veitingastaðnum 1862 í Hofi, eða frá upphafi, og þar er einnig Nanna

Seafood, sem býður upp á ferskt og nýstárlegt sjávarfang. Við Ráðhústorgið eru svo Kung-Fu Express og RS-Ölstofa. Hallgrímur leggur áherslu á að Íslendingar hugi sem aldrei fyrr að aukinni menntun og gæðum innan ferðaþjónustunnar. Það er ekki sjálfgefið að hann sé svo öflugur í rekstri veitingastaða sem raun ber vitni. Fyrir fáum árum lenti hann í alvarlegu vélsleðaslysi sem nær kostaði hann lífið.

Vildi læra af þeim bestu

Hallgrímur er Akureyringur, útskrifaðist sem matreiðslumaður skömmu fyrir síðustu aldamót, en hann lærði í Perlunni í Reykjavík. Hann hélt að námi loknu til Noregs þar sem hann starfaði undir handleiðslu heimsmeistarans Terje Ners á Restaurant Oro í Osló. „Ég vildi læra af þeim bestu, það taldi ég farsælustu leiðina til að verða frambærilegur sjálfur í mínu fagi,“ segir hann. Hallgrímur starfaði eftir Noregsdvölinu um árabíl hjá Vox Restaurant Hilton Nordica ásamt Hákonni Má Örvarssyni. Á því herrans ári 2007 fluttu Hallgrímur og Þóra á ný í gamla heimabæinn þar sem hann tók við stöðu yfirmatreiðslumanns á þá nýjum veitingastað, Friðrik V. í Gilinu á Akureyri. Því starfi gegndi hann til ársins 2010 þegar hann söðlaði um og tók ásamt fleirum við rekstri veitingastaðarins 1862 í Menningarhúsinu Hofi sem þá var tekið í notkun.

Femínistinn í mér og sjóhundurinn

Undanfarin misseri hafa Hallgrímur og Þóra rekið fjóra veitingastaði á Akureyri, 1862 í Hofi og þrjá sem eiga það sameiginlegt að standa í hjarta bæjarins, við Ráðhústorg, Kung Fu-Express, RS-ölstofu og T-bone steikhús. Þau seldu þann síðastnefnda á liðnu sumri. „Það er ágætt að prófa eitthvað um tíma, sleppa svo tökunum og finna sér ný viðfangsefni,“ segir Hallgrímur. Ég fæ endalast nýjar hugmyndir og vanalega líður ekki á löngu þar til þær verða að veruleika, fara af hugmyndastiginu og yfir í framkvæmdir,“ segir Hallgrímur, en þau hjón voru vart búin að selja Steikhúsið þegar hann fór að huga að opnun á nýjum sjávarréttarstað á svölum á annarri hæð í Hofi, á næstu hæð fyrir ofan 1862.

Sá nefnist Nanna seafood restaurant og var opnaður í byrjun október á liðnu hausti. „Við höfum fengið einstaklega góðar viðtökur, bæjarbúar og gestir hafa tekið þessari nýju viðbót fagnandi,“ segir Hallgrímur. „Ég er bæði mikill femínisti og sjóhundur þannig að beinast lá við að sækja nafn á nýja staðinn til gýðju hafsins, Nönnu.“

Nanna er lítil og notalegur veitingastaður, tekur um 40 manns í sæti. Gestum býðst að gæða sér á sjávarfangi af öllu tagi, en Hallgrímur segir að matseðli sé breytt vikulega, þannig sé ávallt eitt-

Hallgrímur lenti í verulega slæmu vélsleðaslysi á páskadag árið 2013 og var vart hugað líf þegar honum var komið undir læknishendur. Viku fyrir slysið höfðu hann og Þóra, kona hans, eignast dóttur. „Það eru engar ýkjur að þetta slys kostaði mig næstum lífið.“
Mynd / Úr einkasafni

Hallgrímur F. Sigurðarson, veitingamaður á Akureyri, hefur verið áberandi í veitingageiranum í höfuðstað Norðurlands undanfarin misseri. Hann rekur fjóra veitingastaði, hvern með sínu móti, ásamt konu sinni, Þóru Hlynisdóttur sjúkráþjálfara. Tveir eru í Hofi og tveir við Ráðhústorg.
Mynd / MBB

hvað nýtt og spennandi á boðstólum, það ferskasta hverju sinni og iðulega úr

nærumhverfinu. Óviðjafnanlegt útsýni er frá staðnum, yfir bryggjurnar á Torfunefi,

Hallgrímur hefur lengi starfað með Klúbbi matreiðslumeistara og meðal annars farið víða um heim vegna þeirra starfa sinna. Hann segir starfið margþætt en skemmtilegt. „Sérstaklega hefur mér þótt gaman af því að taka þátt í styrktarverkefnum af ýmsu tagi og nefni þar t.d. samstarf við Krabbameinsfélagið, en eitt árið efndum við til mjög vel heppnaðs Mottuboðs í Hofi. Vegna anna hef ég ekki verið virkur í starfi klúbbsins síðustu ár, en það vonandi breytist,“ segir Hallgrímur.

Myndir / Úr einkasafni

Pollinn og inn Eyjafjörð. „Útsýnið er auðvitað stórkostlegt, yfir hafið þangað sem hráefnið er sótt og inn í sveitina, það gerist vart betra.“

Hallgrímur segir að hver og einn veitingastaður sé með sínu móti, fjölbreytnin í fyrirrúmi og stemning með ólíkum hætti. Kung-Fu leggur áherslu á sushi, samlokur og salöt, sæti eru fyrir 15 manns, en að hluta til er gert ráð fyrir að gestir taki mat sinn með út. RS-Ölstofa býður upp á óvenjulegt úrval af drykkjum af ýmsu tagi, sem vanalega eru ekki á boðstólum á íslenskum öldurhúsum.

Forréttindi að reka veitingastaði í Hofi

Sá veitingastaður sem Hallgrímur hefur

hvað lengst rekið er 1862 Nordic Bistro í Menningarhúsinu Hofi. Til að byrja með rak hann staðinn í félagi við nokkra aðra, en í fyrravor keyptu þau hjónin, hann og Þóra, staðinn að fullu. Nafn sitt dregur hann af árinu sem Akureyri fékk kaupstaðarréttindi. Áhersla er lögð á smurbrauð að dönskum hætti og er það gert frá grunni á staðnum. Sneiðarnar bera nöfn þekktara manna og kvenna sem áður gengu um götur í höfuðstað Norðurlands; K. Jónsson, Jochum, Christiansen, Høepfner og Schiøth svo dæmi séu tekin.

„Það eru forréttindi að reka veitingastaði í Hofi, kaffihúsið er miðstöð mannlífs í menningarhúsinu, staðsetning við sjóinn, með útsýni yfir Torfunefsbyggju, yfir bæinn og inn í Eyjafjörð. Á sumrin sitja gestir gjarnan yfir veitingum úti við og

Sneiðarnar bera nöfn manna og kvenna sem áður gengu um götur í höfuðstað Norðurlands. K. Jónsson, Jochum, Christiansen, Høepfner og Schiøth eru dæmi um heiti á smurbrauðinu á 1862.

1862 leggur áherslu á smurbrauð að dönskum hætti.

Girnilegt.

fylgjast með lífinu við skemmtibátahöfnina,“ segir Hallgrímur.

Slysið kostaði mig næstum lífið

Hallgrímur gengur þó ekki alheill til skógar, þrátt fyrir kraftinn sem í honum býr þegar að annasömum veitingarekstri kemur. Hann lenti í verulega slæmu vélsleðaslysi á páskadag árið 2013 og var vart hugað líf þegar honum var komið undir læknishendur. Viku fyrir slysið höfðu þau Hallgrímur og Þóra eignast dóttur.

„Það eru engar ýkjur að þetta slys kostaði mig næstum lífið,“ segir hann. Hallgrímur var ásamt félögum í vélsleðaferð í

Íslenskur landbúnaður er grundvöllur byggðar viða um land

Fjöldi manns starfar við landbúnað, þjónustu tengda atvinnugreininni og úrvinnslu búvara. Öflugt atvinnulíf í tengslum við landbúnað er allra hagar.

Búnaðarsamband Austurlands

Félag
eggjaframleiðenda

Hof stendur í fallegu umhverfi við höfnina og er áberandi kennileiti í miðbæ Akureyrar.

Myndir / Úr einkasafni

Nanna er lítill og notalegur veitingastaður, tekur um 40 manns í sæti. Gestum býðst að gæða sér á sjávarfangi af öllu tagi.

Óviðjafnanlegt útsýni er frá veitingastaðnum, yfir bryggjurnar á Torfunefi, Pollinn og inn Eyjafjörð.

„Minn metnaður er að búa til og bera fram frábæran mat, gera máltíðina að upplifun fyrir þá sem njóta,“ segir Hallgrímur.

Vaðlaheiði, gegnt Akureyri. Þetta var snemma vors, og heitt vatn hafði gufað upp og myndað svell sem hann ók inn á, hann kastaðist um 20 metra af sleðanum og hafnaði ofan í gjótu. „Þetta var eins og að keyra á vegg. Líkaminn kurlaðist meira og minna og það er kraftaverki líkast að læknum hafi tekist að tjasla mér saman,“ segir hann.

Þetta er mín klíkkun

Við tók langt og strangt ferli í átt að bata með mikilli sjúkraþjálfun og endurhæf-

ingu. Á því tímabili, eða rúmu ári eftir slysið, lést faðir hans. „Þetta þrennt, fæðing dóttur minnar, lát pabba og afdrifaríkt slys höfðu þau áhrif á mig að ég fór að endurmeta líf mitt, raða upp á nýtt. Það má orða það svo að þarna hafi þrjár vendipunktur orðið í mínu lífi, hver með sínu móti. Það er auðvitað klisja, sem reyndar er þó nokkuð til í, að þegar menn horfast í augu við skelfilega hluti eins og dauðann þá gerist eitthvað í lífi þeirra, það verður ekki samt aftur. Allt fer einhvern veginn á hvolf í einni

sviphendingu, lífið gjörbreytist og óhjákvæmilegt að endurmeta það frá grunni, raða upp á nýtt. Með slíka lífsreynslu að baki, að horfast í augu við dauðann, breytir fólki. Ég sagði við sjálfan mig, fastur í hjólastól, að nú skyldi ég gera allt sem í mínu valdi stæði til að komast úr honum og gera eitthvað sem skipti máli fyrir mig og fjölskyldu mína og þá sem treystu mér fyrir því að elda góðan mat ofan í sig. Mín klíkkun fólst í þessari athafnasemi í veitingabransanum,“ segir hann.

„Nú þurfum við virkilega að fara að passa okkur. Viðvörunarbjöllurnar klingja alls staðar umhverfis okkur. Við þurfum nauðsynlega að styrkja og treysta innviðina í íslenski ferðaþjónustu, því við megum ekki við því að missa þetta í bólu sem springur í andlitið á okkur,“ segir Hallgrímur.

Mynd / Mbb

„Það var nú aldeilis ekki á neinu sérstöku plani hjá mér að fara út í allan þennan rekstur, það má orða það svo að þetta hafi bara gerst. Ég neita því ekki að ég fann vott af eirðarleysi á meðan ég var að ná mér eftir slysið og þetta er útkoman.“

Reksturinn hefur gengið vel, þótt Hallgrímur segi að vitanlega sé hann að hluta til í samkeppni við sjálfan sig. „En samkeppni er góð, hún hvetur mann til dáða, að gera betur á morgun en í gær.“

Þáttagerð um íslenska matargerð

Annað hliðarstarf nefnir hann einnig sem hafi verið skemmtilegt og gefandi, en fyrir fáum árum var hann liðtækur þáttagerðarmaður á sjónvarpsstöðinni N4. „Ég held ég hafi gert um 60 þætti í allt með yfirskriftinni Matur og menning. Þar heimsótti ég íslenska ferðabændur, veitingastaði, fjallaði um íslenskan mat, menningu og matreiðslumenn. Það ævintýri hófst þegar ég var að koma mér í gang á nýjan leik eftir langa sjúkrahúsvist eftir slysið. Á þeim tíma sem þáttagerðin stóð yfir tók ég nokkra hringi um landið og varð þess aðnjótandi að kynna miklum

fjölda af frábæru fólki út um allt land,“ segir Hallgrímur.

Viðvörunarbjöllur klingja

Strumur ferðamanna hér á landi hefur varla farið framhjá mönnum, þeim fjölgar ár frá ári. „Nú þurfum við virkilega að fara að passa okkur. Viðvörunarbjöllurnar klingja alls staðar umhverfis okkur. Við þurfum nauðsynlega að styrkja og treysta innviðina í íslenski ferðaþjónustu, því við megum ekki við því að missa þetta í bólu sem springur í andlitið á okkur. Ísland er á margan hátt einstakt og ferðamenn vilja augljóslega sækja okkur heim og berja náttúruundur okkar augum. Þróunin hefur verið hröð, kannski alltof hröð fyrir okkur, við höfum ef til vill gleymt okkur í því að hugsa um magn en ekki gæði,“ segir Hallgrímur.

Hugum að gæðum og bætum menntun

Að hans áliti þurfum við nú að huga að gæðunum sem aldrei fyrr. „Við þurfum ekki á því að halda að stofna vinnuhópa, nefndir og nýjar stofur, það er kominn tími til að taka á þessu, framkvæma,“

segir hann og bætir við að sjónum þurfi að beina að menntun innan greinarinnar. Með því að bjóða upp á frambærilega menntun í ferðaþjónustu, þar sem tekið er á öllum þáttum og ýmsum greinum, m.a. þeirra sem starfa í hótél- og veitingageiranum, muni staðan þegar horft er til gæða batna.

Með því að bæta úr menntun og gæðum náum við frekar því marki að hámarka ánægju þeirra ferðalanga sem til okkar koma. Það er að mörgu að hyggja, það þarf að skoða vegakerfið, bílastæða- og salernismál og margt fleira, en við þurfum líka að taka vel á móti fólki og af fagmennsku. Það mun skila okkur ríkulegum ávinningi,“ segir Hallgrímur.

Annað atriði sem vert er að skoða er að finna leiðir til að fá ferðamenn til að staldra lengur við á hverjum stað og skilja þannig eftir sig meiri gjaldeyri. „Það er mjög ríkt í fólki að vera sífellt á ferðinni, þetta er stundum þeytingur á milli náttúruundra, það má ekki missa af neinu. En það er samt svo margt hvarvetna á landinu sem hægt er að dást að,“ segir Hallgrímur.

Norski matgæðingurinn og kokkurinn Hanne Frosta leggur mikla áherslu á staðbundin matvæli og hefur átt þátt í að kynna norskar matarhefðir utan landsteinanna.

Mynd / EHG

Brennur fyrir staðbundnum matvælum

Erla Gunnarsdóttir

Matgæðingurinn og kokkurinn Hanne Frosta er mörgum sjónvarpsáhorfendum kunn eftir að hafa kynnt norskar matarhefðir í sjónvarpsþáttunum Nautnir norðursins sem sýndur var í Ríkissjónvarpinu fyrir þremur árum. Hugarfóstur hennar eru staðbundnar matvörur og svæðisbundnir matvælaframleiðendur, það er að geta nálgast og keypt matvörur beint frá bónda.

„Ég kem frá Björgvin í Noregi og hef aldrei verið sjálf bóndi. Mataráhuginn kemur úr uppeldinu en ég var frekar ung þegar ég fór að gera mat heima og ég var svo heppin og er enn að móðir mín býr til sérstaklega góðan mat, oftast nær rétti frá grunni. Sem barn fórum við oft í heimsókn til föðurömmu og -afa sem búa á eyju við Björgvin en þau voru með mikið af berjum í garðinum svo ég lærði að búa til saft og sultu ung að árum og

hafði einstaklega gaman af. Móðurafi og -amma bjuggu í miðbænum í Björgvin svo þau voru ekta miðbæjarfólk en að sama skapi var þeim umhugað að halda í hefðirnar þegar kom að matargerð og þannig lærði ég um marga góða þjóðar-rétti,“ segir Hanne en mataráhuginn hefur haldist allar götur síðan.

Hefðir og skapandi matargerð

Hanne var tvítug að aldri þegar hún fór

Við ræktum þinn hag

Íslenskir bændur framleiða fjölbreyttar búvörur sem eru þekktar fyrir gæði og ferskleika. Metnaður bænda stendur til þess að sjá þjóðinni fyrir sem mestu af þeim matvælum sem hún þarfnast og hægt er að framleiða innanlands.

Landbúnaðurinn er hornsteinn byggðanna og hefur víðtæk margfeldisáhrif í atvinnusköpun um allt land.

Á næstu árum er mikilvægt að búa svo í haginn að íslenskur landbúnaður vaxi og dafni.

Mál sem bændur setja á oddinn

■ Bætum kjörin

Kjör bænda eru þeirra stærsta hagsmunamál. Að fá sanngjarnt endurgjald fyrir sínar vörur er lífsspursmál fyrir alla sem koma að matvælaframleiðslu. Íslenskir bændur keppa ekki við þjóðir þar sem áherslan er lögð á stórrekstur í landbúnaði. Okkar styrkleikar felast í gæðunum og því að geta framleitt búvörur við góð skilyrði.

■ Búvörusamningar

Markmið búvörusamninga eru að auka verðmætasköpun, treysta byggð og nýta sem best tækifærin sem felast í sveitum landsins í þágu bænda, neytenda og samfélagsins alls. Í samningunum er kveðið á um stuðning við búvöruframleiðslu sem ætlaður er til að lækka vöruverð til neytenda og gera bændum kleift að framleiða úrvæðisvörur.

■ Hvað þarf að metta marga munna?

Grunnspá Hagstofu Íslands gerir ráð fyrir nærri 440 þúsund íbúum á Íslandi árið 2065. Því er spáð að árið 2018 komi um 2,5 milljónir ferðamanna til landsins. Þessar tölur sýna svart á hvítu að hér þarf að framleiða eða flytja inn meiri mat. Sterkur innlendur landbúnaður gegnir lykilhlutverki við að mæta aukinni þörf fyrir matvæli.

■ Fjárfestingar í landbúnaði

Bætt aðgengi að lánsfjármagni á hagstæðum kjörum er eitt mikilvægasta atriðið við nýliðun og uppbyggingu í landbúnaði. Framundan er veruleg endurnýjunarþörf á framleiðsluástöðu margra bóva, samhlíða aukinni eftirspurn eftir ýmsum framleiðsluvörum landbúnaðarins

■ Nýsköpun og þróun

Þekking, reynsla, sérhæfing og fagmennska er lykillinn að blómlegum landbúnaði. Uppbygging landbúnaðarháskóla er bændum mikilvæg og grunnur að því að byggja atvinnugreinina upp til framtíðar. Nýjar búgreinar og fjölbreyttar áskoranir krefjast aukinnar þekkingar, rannsóknar og þróunar.

■ Aðbúnaður og velferð dýra

Á Íslandi er í gildi mjög framsækin löggjöf um aðbúnað og velferð dýra sem í sumum tilfellum gengur lengra en í samkeppnislöndunum. Bændur vilja standa undir því trausti sem neytendur hafa sýnt þeim og það þýðir að dýravelferð verður að vera í fyrsta sæti.

■ Upprunamerkingar á matvörum

Íslenskir neytendur eiga kröfu til þess að vita hvaðan matvörur koma og hvort þær eru framleiddar á heilnæman hátt í sátt við náttúru og samfélag. Aðgengilegar og réttar upplýsingar eru samofnir hagsmunir bænda og neytenda.

■ Áskoranir í matvælaframleiðslu og umhverfismálum

Það er hverri þjóð nauðsyn að reka öflugan landbúnað. Nýjar áskoranir blasa við matvælaframleiðendum um allan heim sem þurfa að bregðast við aukinni eftirspurn eftir mat og breyttum umhverfispáttum. Íslenskir bændur vilja nýta auðlindir landsins með sjálfbærni að leiðarljósi. Umræðu um loftslagsmál þarf að efla á Íslandi og bregðast við þeim vandamálum sem steðja hratt að heimsbyggðinni í kjölfar hlýnunar jarðar.

Útgjöld Íslendinga til matvælaokaupa

Einn mælikvarði á lífskjör er hversu stórt hlutfall útgjalda neytenda af heildarútgjöldum fer til kaupa á matvælum. Kaup á matvörum vega um það bil **13,3%** í útgjöldum íslenskra heimila. Meðaltalið í 28 ESB-löndum er **14%***. Íslendingar verja lægri hluta útgjalda sinna til matvælaokaupa en Finnar, Svíar og Frakkar. Útgjöld neytenda til kaupa á íslenskum búvörum eru um 5,7% heildarútgjalda. Allt grænmeti, bæði innflutt og innlent er 1% af heildarútgjöldum

* Hlutfall af neyslu án húsnæðiskostnaðar. Heimild: Eurostat, 2016

Innflutningur á búvörum

Töluverður innflutningur er á búvörum til Íslands og hann hefur aukist hratt á síðustu misserum. Alþjóðlegir samningar kveða á um ákveðið magn án tolla.

3.161 tonn

af erlendu kjöti

2.728 tonn

af kartöflum

14.146 tonn

af grænmeti

327 tonn

af ostum

34 tonn

af jógúrti

Verðmæti landbúnaðarframleiðslu

Heildarverðmæti búvöruframleiðslunnar árið 2015 var tæpir

57 milljarðar króna.

Verðmæti útfluttra búvara

Hluti af búvöruframleiðslu íslenskra bænda er fluttur á erlenda markaði. Árið 2016 voru tekjur af útflutningi búvara

7,1 milljarður króna.

Ríkisútgjöld til landbúnaðar

Útgjöld vegna stuðnings við landbúnað á Íslandi fara lækkandi.

Fyrir 30 árum voru þau **5%** af landsframleiðslu en núna **1,1%**. Heildarútgjöld hins opinbera til landbúnaðar voru **16,9 milljarðar króna** árið 2015. Það eru **1,78%** af útgjöldum ríkisins.

Fjöldi lögbýla og bænda

6.700 lögbýli eru skráð á Íslandi

3.150 bú framleiða vörur af ýmsu tagi

3.900 manns starfa í landbúnaði eða **2,1%** fólks á vinnumarkaði.

10.000 störf tengjast landbúnaði

Fylgstu með bændum á **Facebook**, á **bondi.is** og **bbl.is**

Fyrir okkur öll

Heimildir: Hagstofa Íslands

Hanne á sér leyndan draum um að verða matarsendiherra Hörðalandsfylkis í Noregi og vinnur nú meðal annars að því þessa dagana.
Mynd / Úr einkasafni

í Matvælskólann í Björgvin og lærði til kokks. Í starfsnáminu lærði hún að vinna með hefðirnar þar sem mikil áhersla var lögð á árstíðabundnar vörur og bragð.

„Ég reyni alltaf að skapa eitthvað nýtt sem hefur rætur í norskrari matarhefð. Ég verð aldrei leið á að búa til mat en mér finnst jafn skemmtilegt að vera matarmiðlari, eins og þegar ég held námskeið eða fyrirlestra og get vonandi veitt öðrum innblástur og miðlað af reynslu minni. Mér finnst jafn mikilvægt að halda í hefðirnar eins og að vera skapandi í matargerðinni, það er mjög mikilvægt,“ útskýrir Hanne sem átti og rak veitingastaðinn Hanne på Høyden í Björgvin í 14 ár við góðan róm allra sem þangað komu:

„Ég dró mig út úr staðnum árið 2014 en þetta voru 14 góð ár þar sem við gerðum mjög margt skemmtilegt. Mottóið mitt var að allur matur sem framreiddur var á staðnum átti að vera norskur, staðbundinn og lífrænt ræktaður. Á þessum tíma fann ég stöðugt nýjar og spennandi vörur og það var í forgangi hjá okkur á veitingastaðnum að kynna þær fyrir gestum. Notkun á staðbundnum matvælum hefur aukist til muna á nokkrum árum og snýst auðvitað um þær ákvarðanir sem neytendur taka þegar þeir versla sér matvæli. Þetta hefur verið jákvæð þróun sem ég vona að haldi áfram.“

Besta lambkjöt í heimi

Hanne hefur verið meðlimur í SlowFood í

Björgvin í mörg ár og er starfið þar henni mjög hugleikið. Það var því stór stund fyrir hana þegar stofnandi SlowFood, Carlo Petrini, kom til Björgvin árið 2006 og heimsótti veitingastað hennar.

„Þegar ég frétti af þessu var mín fyrsta hugsun hversu mikinn staðbundinn mat við gætum haft á matseðlinum og eftir miklar vangaveltur kastaði ég öllu út af matseðlinum og byggði hann upp frá grunni. Þetta krafðist töluverðrar vinnu og eftir á fólst hin aukna vinna ekki hvað síst í því að meiri tími fór í að útskýra fyrir gestunum hvað þeir væru að borða, hvaðan hráefnið kæmi og til dæmis hvaða hluta af dýrinu þeir væru að snæða,“ útskýrir Hanne brosandí og bætir við:

„Carlo Petrini ferðast um allan heiminn og kynnir góðan, hreinan og sanngjarnan mat svo hann borðar mikið af góðum mat. Það var því sérstaklega ánægjulegt að heyra að lambakjötið sem ég matreiðdi fyrir hann var það besta sem hann hafði nokkurn tímann smakkað. Þetta þóttu mér mikil meðmæli og heiður fyrir mig.“

Matarsendiherra Hörðalandsfylkis

Hanne hefur unnið til fjölmargra verðlauna fyrir matargerð sína og komið að ýmsum matartengdum viðburðum. Eftir að hún hætti veitingahúsarekstrinum vinnur hún að þróun hugmynda á matarvettvanginum og heldur sambandi við staðbundna matvælaframleiðendur í Hörðalandsfylki í heimalandinu.

„Aðalvinnan mín í dag er kennsla fyrir fanga í Ulvsnesøy-fangelsinu í Björgvin. Þar erum við með lítinn bóndabæ með hænur, kindur, svín ásamt eplatrjám og berjarunnum. Hér geta fangarnir lært að verða kokkar og er þetta mjög skemmtilegt, hér er ég að vinna í mínu fagi á annan hátt en ég hef gert áður. Síðan er kennsla, fyrirlestrar, matarhátíðir og annað matartengt fyrir utan þá vinnu sem ég sinni líka,“ segir Hanne sem á sér leyndan draum um að verða matarsendiherra fyrir Hörðalandsfylki:

„Það er mér mjög minnisstætt fyrir nokkrum árum þegar við vorum nokkur sem fórum fram með staðbundin matvæli og dásömuðum þær vörur en núna er þetta orðið eðlilegra fyrir fólk hversu

mikilvægt það er að hráefnið komi frá Noregi. Nú búast neytendur við því að árstíðabundnu vörurnar í verslunum séu norskar en það er ekki svo mjög langt síðan að fólk hugsaði ekki mikið út í slíkt. Síðan finnur maður fyrir því að norrænn matur er svolítið í tísku og þar má til dæmis alveg þakka matarsnill-

ingunum hjá NOMA í Kaupmannahöfn fyrir sem lyfta norrænum mat upp til skýjanna og gera eitthvað alveg frábært með hann. Eins má segja með markaði bænda sem eru margir hverjir orðnir mjög stórir, fólk þekkir orðið bændurna sína og hvaðan varan kemur og hvernig hún er framleidd. Þetta er mjög mikil-

vægt fyrir upplýsta neytendur sem versla aftur og aftur. Það má þó ekki misskilja mig í því að ég vilji eingöngu staldra við í fortíðinni varðandi matvælin, mér finnst það afar mikilvægt að vera hugmynda- ríkur og að halda áfram þegar kemur að mat en einnig að varðveita gamlar hefðir.“

Aðalfundur

Sambands garðyrkjubænda

verður 16. mars 2017, kl. 13:00

á Icelandair Hótel Flúðum.

Hefðbundin aðalfundarstörf, skv. samþykktum félagsins.

Félagar hvattir til að mæta vel til fundarins.

LAMBAMERKI

Prentað er á merkin hjá Plastiðjuni Bjargi – Iðjulundi, Akureyri
Munið að panta lambamerkin tímanlega.

Veittur er 15 % afsláttur ef pantað er fyrir 23. mars 2017

Micro lambamerki

Combi Nano

blöðkumerki í lömb.

Combi Nano örmerki
-Örmerkjahluti merkis
er endurnýtanlegur.

Seljum tangir, nálar í þær og merkipenna.

Iðjulundur – Furuvöllum 1 – 600 Akureyri.

Opið frá kl. 8-16 alla virka daga

Sími 461-4606 – pbi@akureyri.is

Kynningarefni

HEIDINN

Efnisyfirlit

	BYKO BYKO fyrir bændur	88
	Markaðsráð kindakjöts Íslenskt lambakjöt í sókn	90-91
	Bilanaust Heildarlausnir fyrir bændur í smurólíum og rekstrarvörum	92
	IceCare Íslenskar heilsuvörur unnar úr fiskprótíni úr hafinu við Ísland	93
	Sláturfélag Suðurlands Fremstir fyrir bragðið í 110 ár	94-95
	Landbúnaðarháskóli Íslands Nám til framtíðar	96-97
	Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins ehf. RML er fyrir þig	98-99
	Bændasamtök Íslands Bændasamtökin rækta þinn hag	100-101
	Kaupfélag Borgfirðinga Helstu markmiðin að þjónusta bændur og búandi fólk	102

BYKO fyrir bændur

BYKO

BYKO

Skemmuvegur 2a

200 Kópavogur

Sími: 515 4000

Fax: 515 4099

Netfang: byko@byko.is

Vefsíða: www.byko.is

Bændur hafa um árabil átt í farsælum viðskiptum með byggingavörur við BYKO. Fyrir skömmu ákvað BYKO að auka þjónustuna og bjóða upp á fjölbreyttara úrval af sértækum bændavörum.

Halldór Kristinsson hjá sölu- og markaðssviði segir að BYKO bjóði einungis gæðavörur frá viðurkenndum framleiðendum í Evrópu. „Hvort sem verið er að endurbæta eldri gripahús eða byggja upp ný höfum við þær vörur sem til þarf.“

Fjósainnréttingar

Hjá Byko eru í boði heitgalvaniseraðar fjósainnréttingar í samstarfi við Spinder í Hollandi. Allar vörurnar eru hannaðar og prófaðar eftir ströngustu gæðakröfum og miða að velferð bæði dýra og manna. Áralöng reynsla hefur leitt af sér innréttungakerfi sem auðvelt er að aðlaga að nánast öllum þörfum nútímajfósa.

Stíur, jötugrindur og milligerði eru afgreidd í mörgum stærðum og gerðum og í flestum tilfellum er afgreiðslutíminn stuttur og varan flutt heim í hlað.

Spinder býður upp á margar gerðir af fôðurgrindum og básamilligerðum.

Spinder-fjósainnréttingar.

Meadow-básamottur eru hannaðar með velferð gripa í huga og af réttri mykt fyrir kýr til að liggja og standa á. „Spinder leggur metnað í að þróa sínar vörur í takt við kröfur um velferð bæði dýra og ekki síst þeirra sem vinna við búskap. Gott dæmi um það er „kúruboxið“ sem sett verður á markað í byrjun ársins 2017. Kúruboxið er sérstaklega hannað með velferð nýfæddra kálfa og mæðra þeirra í huga,“ segir Halldór.

Steinbitar í fjós

Steinbitar frá Swaans Beton hafa verið í notkun um alla Evrópu í meira en hálfa öld. Hönnun gólfa tekur mið af miklu burðarþoli, stömu og slitsterku yfirborði og auðveldri losun mykju og hlands. „Yfirborðið er með kvars-sandi sem býður upp á þennan eiginleika,“ segir Halldór.

Auk þess að bjóða upp á steinbita býður BYKO einnig sterkar gúmmímottur sem ætlaðar eru fyrir fjósagólf.

Sérstaklega gúmmímottur á steinbita í fjós.

„Gúmmímotturnar eru sérstaklega skornar samkvæmt máli. Með nýrri tækni er mögulegt að skera rifur í motturnar sem samsvara rifunum í steinbitunum,“ segir Halldór enn fremur.

Loftræsting í gripahúsum

Halldór segir að náttúrulegt ljós og góð loftræsting sé öllum dýrum nauðsynleg og að mænisgluggarnir, sem BYKO flytur inn frá pólska fyrirtækinu JFC, séu hannaðir með það tvennt í huga. „Gluggarnir eru sérsmíðaðir í stærðum sem henta best hverju sinni og stillanleg spjöld á hliðum þeirra gefa möguleika á að stýra loftflæði í gegnum gripahúsin.“

Náttúrulegt ljós og góð loftræsting með mænisglugga.

BYKO býður einnig stillanlegar loftræstilúgur fyrir vegg. En til þess að mynda loftflæði þarf að vera loft inntak á veggjum í samræmi við stærð byggingarinnar og notkun hennar.

Nýbyggingar eða endurbætur

Hvort sem verið er að byggja nýtt eða endurbæta eldri hús hefur BYKO upp á mikið að bjóða. „Ef verið er að huga að nýjum byggingum bjóðum við upp á stálgrindarhús klætt samlokueiningum frá traustum framleiðanda í Danmörku. Við bjóðum einnig samlokueiningar eða yleiningar fyrir þá sem ætla sér að endurnýja eldri hús.“

ÖRYGGI OG VINNUVERND Í LANDBÚNAÐI

VILT ÞÚ FARA YFIR STÖÐUNA Á ÞÍNU BÚI MEÐ RÁÐGJAFI?

Bændasamtök Íslands í samvinnu við búnaðarsambönd bjóða upp á heimsóknir ráðgjafa til bænda þar sem farið er yfir ýmis öryggis- og vinnuverndarmál.

Í HEIMSÓKNINNI FELST EFTIRFARANDI:

- Farið yfir öryggismál á búinu og bændur svara spurningalista sem lagður er fyrir.
- Farið er í útihús og rætt um vinnuaðstæður og aðbúnað. Gengið er um vinnustaðinn og þau atriði metin sem máli skipta. Farið er yfir aðstöðu í gripahúsum, vélar og ástand þeirra, reynt að finna út hvort það séu hindranir á daglegum leiðum, fallhætta eða annað slíkt. Farið er yfir loftræstingu, lýsingu, brunavarnir og hvort allir útgangar séu greiðir, bæði fyrir menn og skepnur.
- Rætt um ásjúnd húsa, girðingar og aðgengi úti við.
- Hitamyndavél er notuð til að kanna ástand á raftækjum og lögnum.
- Gátlisti er gerður og tillögur til úrbóta ræddar við bóndann og sett markmið um viðbrögð.
- Eftir heimsóknina er unnið úr gögnum og þau síðan send bóndanum netleiðis.
- Markmiðið er að ábúendur geti farið yfir gátlistann og notað hann sem leiðbeiningar til úrbóta.

Tilgangur heimsóknarinnar er ekki eftirlit heldur að aðstoða bændur við að gera betur í öryggis- og vinnuverndarmálum á búinu. Markmiðið er að gera býlið öruggara sem vinnustað bóndans.

Bændur greiða gjald eftir gjaldskrá hverju sinni en sum tryggingafélög niðurgreiða heimsóknina.

Ef að þú og þitt heimilisfólk hefur áhuga á að fá heimsókn, þar sem farið er yfir öryggis- og vinnuverndarmálin, vinsamlegast vertu í sambandi við þitt búnaðarsamband sem sér um að skipuleggja heimsóknirnar í samráði við ráðgjafa.

Íslenskt lambakjöt í sókn

Markaðsráð kindakjöts
Bændahöllinni
við Hagatorg
107 Reykjavík
Sími: 563-0300
Netfang: ls@bondi.is

Innanlandssala á íslensku lambakjöti jókst um 5,2% í fyrra eftir samdrátt í þrjú ár þar á undan samkvæmt tölum Matvælastofnunar. Farið er að bera á skorti á tilteknum skrokkhlutum. Þennan góða árangur má annars vegar rekja til umfangsmikils átaks til að kynna þjóðarréttinn fyrir erlendum ferðamönnum og hins vegar aukinnar vitundar neytenda. Nú þegar eru tugir veitingastaða í samstarfi um að setja lambakjöt í öndvegi og söluaukningin þar að meðaltali um 25%.

Einstakt og sérstakt

Reikna má með því að íslenskar gærur og lopavörur seljist fyrir a.m.k. tíu milljarða króna á ári. Gærur, ull og lopi eru mikilvægur hluti af bæði sauðfjárrækt, verslun og ferðamannaþjónustu á Íslandi. Nýju upprunamerki fyrir íslenskar sauðfjárafurðir er ætlað að endurspegla þá sérstöðu og sögu sem aðgreinir íslenska sauðfjárrækt frá öllu öðru sem gert er í heiminum. Lögð er sérstök áhersla á að féð hefur lifað með þjóðinni allt frá landnámi, búskaparaðferðir eru siðlegar og náttúrulegar og afurðirnar einstakar að hreinleika og gæðum.

Saga og sérstaða selja

Við undirbúning verkefnisins var horft til farsælla dæma um markaðssetningu á sérstæðri vöru og þjónustu víða um heim. Samnefni er sá að það er sagan sem var

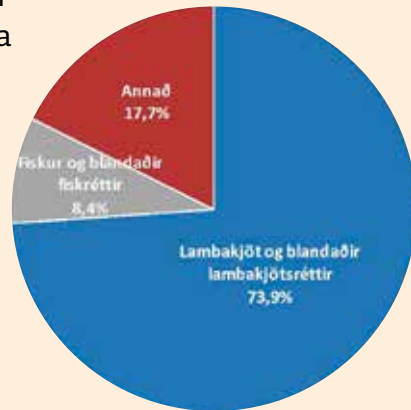
söluvaran og þar getur íslensk sauðfjárrækt gengið í ríkulagan gnægtarbrunn. Íslenskt sauðfé er nátengt landinu, menningu þjóðarinnar, siðum og tungumáli og lambakjöt er sannarlega þjóðarréttur Íslendinga. Lagskipt ullin af íslenska fénu fyrirfinnst hvergi annars staðar og lopaklæði og gærur hafa haldið hita á þjóðinni í óblíðri íslenskri veðráttu í meira en þúsund ár. Stofninn kom til landsins með landnámsmönnum og er óspilltur og einstakur. Breytt hugarfar vinnur með lambinu

Hugarfarsbreyting er að verða hjá neytendum og hreinleiki, heilnæmi og hollusta skipta stöðugt meira máli. Sífellt fleiri gera sér grein fyrir því að íslenskt lambakjöt er meðal hreinustu og heilnæmstu matvæla sem völ er

Markaðsráð kindakjöts

Ef þú ættir að nefna einn rétt, hver myndir þú segja að væri þjóðarréttur Íslendinga?

GALLUP

Erfðabreytt fóður er bannað

Þökk sé framsýni og staðfestu íslenskra bænda er bannað að nota hormóna eða vaxtarhvetjandi lyf í íslenskum landbúnaði. Notkunin er hins vegar leyfð víða og í sumum Evrópulöndum keyrir lyfjagjöf úr hófi fram. Á stórbúum bæði vestan hafs og austan er fjölvirkum sýklalyfjum blandað í fóður til að örva vöxt í stað vaxtarhvetjandi hormóna. Þessu til viðbótar eru svo sláturdýr víða alin á erfðabreyttu (GMO) korni. Við ræktun þess er notað gríðarlegt magn af eitri eins og glýfósati og sú notkun eykst með hverju ári. Ítrekað hefur verið sýnt fram á að illgresiseitrið berst í fólk með fæðunni.

Umhverfisfótspor

Meðvitaðir neytendur um allan heim taka nú meira tillit til umhverfisfótspors þeirrar vöru sem þeir kaupa. Sifellur fleiri hafna þeim eiturefnalandsbúnaði sem megnið af erfðabreyttri ræktun í heiminum fellur undir. Óhófleg sýklalyfjanotkun, ofnotkun á tilbúnum áburði, erfðabreytt fóður, eiturefni og illgresiseyðir skaða umhverfið. Þá fylgir mikil losun á gróðurhúsalofttegundum ýmissi matvælaframleiðslu, sérstaklega ef afurðirnar eru sendar heimshorna á milli. Íslenskur búskapur sem byggir á hefðbundinni beit hefur langtum minni loftslagsáhrif en erlendur stórbýlabúskapur þar sem korn er uppistaða fóðursins.

Kolefnisjafnað lambakjöt

Þrátt fyrir að umhverfisfótspor íslenska lambakjötsins sé langtum minna en af flestu öðru kjöti í heiminum vinna nú sauðfjárbændur að því að kolefnisjafna alla greinina. Það gerist með uppgræðslu, skógrækt og fleiri ráðum. Kolefnisjöfnun, ábyrg beitarstýring, bann við erfðabreyttu fóðri, hormónum og vaxtarhvetjandi lyfjum gera það að verkum að umhverfisfótspor íslenska lambakjötsins er hverfandi í öllum samanburði. Bróðurpartur þjóðarinnar telur lambakjötið vera þjóðarréttinn og salan er á uppleið. Siðlegir og umhverfisvænir búskaparhættir virðast þannig skila sér í aukinni lambakjötssölu til upplýstra neytenda.

á og ríkt af steinefnum, vítamínum og hollum ómega 3 fitusýrum. Íslensk fjallalömb eru alin á hálandisgróðri og erfðabreytt fóður (GMO) er ólöglegt í íslenskri sauðfjárrækt. Nú er unnið að því að finna litla, sérhæfða og vel borgandi markaði fyrir íslenskt lambakjöt í útlöndum. Þetta er langtíma verkefni en ýmis jákvæð teikn eru á lofti og full ástæða til bjartsýni ef mönnum ber gæfa til að halda rétt á málum.

Heildarlausnir fyrir bændur í smurolíum og rekstrarvörum

Bílaust

Dvergshöfða 2,

110 Reykjavík

Sími:

535-9000

Netfang:

bilanaust@bilanaust.is

Vefur:

www.bilanaust.is

Bílaust byggir á meira en 50 ára reynslu og rekur í dag sjö verslanir með varahluti, aukahluti í bíla, smurolíur og glussa, verkfæri, rekstrar- og iðnaðarvörur ásamt öflugri söluþétt. Bílaust býður upp á mikið úrval í varahlutum og tengdum vörum og er leiðandi á markaðnum.

Fyrirtækið býður upp á varahluti frá mörgum af fremstu varahlutaframleiðendum heimsins í dag og markmiðið er að geta boðið viðskiptavinum gæðavörur á góðu verði.

Verslanir Bílausts eru í Reykjavík, Hafnarfirði, Kópavogi og Keflavík, auk þess eru verslanir á Selfossi, Akureyri og Egilsstöðum. Svæðin í kringum þær verslanir eru blómleg landbúnaðarsvæði og því ættu bændur að finna í þessum verslunum mikið úrval af smurolíu og rekstrarvörum tengdum hvers konar viðhaldi á bílum, vélum og landbúnaðartækjum.

KROON-OIL framleiðir hágæða smurolíur

KROON-OIL hefur framleitt hágæða smurolíur fyrir bifreiðar, vinnuvélar og ýmsan iðnað í meira en hundráð ár. KROON-OIL kemur frá Hollandi og er framleitt samkvæmt ströngum alþjóðlegum stöðlum og eru framleiðslustaðlarnir ISO-vottaðir.

KROON-OIL býr yfir mikilli reynslu í framleiðslu á smurolíum fyrir landbúnaðarvélar. Þessi tæki eru oft flókin og viðkvæm og rétt notkun á smurolíum skiptir gríðarlega miklu máli.

Landbúnaðarlína KROON-OIL er sérstaklega gerð með þessar aðstæður í huga. Með réttu vali á hágæða smurolíu frá KROON-OIL getur þú verið viss um að vélarnar séu rétt meðhöndlaðar og fái bestu mögulegu olíu sem völ er á.

Dæmi um olíur og glussa sem Bílaust getur boðið bændum á góðu verði eru Agrifluid HT, Kroontrak super 10W-30 og Chainlube XS 100 keðjuolía, svo fátt eitt sé nefnt.

Agrifluid HT er UTTO (Universal Tractor Transmission Oil), þróuð sérstaklega fyrir dagleg rekstrarskilyrði í landbúnaði og er sérstaklega hugsuð sem smurolía fyrir vökvakerfi og gírskiptingar í algengustu gerðum dráttarvéla og vinnuvéla, sem útbúnar eru bremsum í olíubaði. Sjá nánar á slóðinni www.kroon-oil.com/en/catalogue/product/32/agrifluid-ht/1002/

Kroontrak Super 10W-30er alhliða, fjölnota olía og er þekkt sem STOU olía: (Super Tractor Oil Universal). Hana má nota á: bensínvélar, díselvélar með og án túrbínu, gírskiptingar, (með bremsum í olíubaði) og vökvakerfi. Hún er því hentug til notkunar sem alhliða smurefni, líkt og Unifarm olían í ljósbláa brúsanum frá ESSO á árum áður,

sem margir bændur ættu að muna eftir frá fornu fari. Sjá nánar á slóðinni

[//www.kroon-oil.com/en/catalogue/agriculture-products_agriculture-stou-oils/410/kroontrak-super-10w-30/160/](http://www.kroon-oil.com/en/catalogue/agriculture-products_agriculture-stou-oils/410/kroontrak-super-10w-30/160/)

Chainlube XS 100, keðjuolían hefur framúrskarandi smurningseiginleika og frábæra viðloðun. Hún hefur því komið mjög vel út á smurkerfum rúllubindivéla og þykir þykkt hennar afar hentug til þeirrar notkunar því þar má olían ekki vera of þykk og ekki of þunn. Sjá nánar á slóðinni www.kroon-oil.com/en/catalogue/agriculture-products_chainsaw-oils/397/chainlube-xs-100/50/

Á vef KROON-OIL, <https://www.kroon-oil.com/en/>, er hægt að nálgast allar frekari tækniupplýsingar varðandi olíur, smurefni og glussa og finna réttar olíur fyrir sitt tæki. Bílaust er tilbúið að bjóða bændum heildarlausnir í smurolíum, síum og rekstrarvörum á hagstæðu verði og gott getur verið að ná hagræðingu í búrekstri með því að versla mest af þessum vörum á einum og sama staðnum. Ef einhverjar spurningar vakna er alltaf hægt að leita upplýsinga hjá starfsmönnum Bílausts, í síma, tölvuþósti eða í næstu verslun Bílausts.

Amínó vörurnar frá Iceprotein hafa fengið góðar viðtökur

Íslenskar heilsuvörur unnar úr fiskprótíni úr hafinu við Ísland

IceCare

Sími:
581-1090
861-4041

Netfang:
icecare@icecare.is

Vefsíða:
www.icecare.is

Hjá IceCare er markmiðið alltaf að bjóða upp á vörur sem stuðla að bættri heilsu og almennu heilbrigði. Fyrirtækið er með fjölmargar vörutegundir í boði og þeirra á meðal eru íslensku heilsuvörurnar frá Amínó.

Það vantaði ekki virkna!

Snorri Snorrason hefur notað Amínó@ Liði með góðum árangri en fyrir rúmu einu ári fór að bera á miklum stíðleika í liðum hjá honum. „Ég hef ekki fengið neina nákvæma skýringu á hvað hrjáði mig, hugsanlega þetta og hugsanlega hitt. Síðan tóku liðir upp á því að bólgna mikið og kom sá tími að

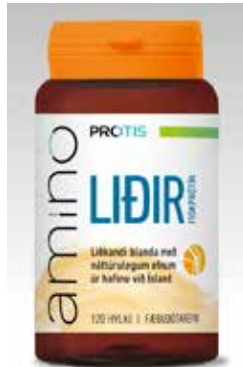
ég gat ekki stigið í fæturna vegna stíðleika og bólgu. Ég hef prófað ýmislegt en ekkert hefur virkað og slegið almennilega á þessi einkenni,“ segir Snorri. „Það vantaði ekki virkna! Ég var farinn að finna mun á rúmri viku, allt í einu gat ég bara stigið óhikað í fæturna. Í dag er enginn stíðleiki og ég tek bara Amínó@ Liði inn.“

Íslensk fæðubót úr fiskprótíni

Amínó@ Liðir, Amínó@

Létt og Amínó@ 100% eru

nýjar vörur úr fiskprótíni sem var þróað og unnið hjá Iceprotein, íslensku sprotafyrirtæki á Sauðárkróki. Amínó@ vörulínan samanstendur af fæðubótarefnum sem innihalda þorsprótín, ásamt öðrum lífvirkum efnum sem styðja við eða auka heilsuþætti virkni þorspeptíða.

Amínó@ Liðir er liðkandi blanda með náttúrulegum efnum úr fiskprótíni úr hafinu við Ísland. Það inniheldur sæbjúgu (*Cucumaria frondosa*) og IceProteins® (vatnsrofin þorsprótín). Skrápurinn samanstendur að mestu leyti af brjóski og er því mjög ríkur af kollageni en einnig lífvirka efninu chondroitin sulphate sem verndar liði fyrir skemmdum og örvar endurbyggingu á skemmdu brjóski. Einnig er sæbjúgna-extraktið ríkt af sinki, jöði og járni sem og bólguhamjandi efnum sem nefnast saponin. Auk þess inniheldur Amínó@ Liðir túrmerik, D-vítamín, C-vítamín og mangan. Kollagen, chondroitin sulphate, D-vítamín, C-vítamín og mangan eru allt efni sem eru mikilvæg fyrir liðaheilsu.

Aukin orka með Amínó 100%

Hartmann K. Guðmundsson hefur stundað hjólríðar af krafti sér til heilsuþótar og ánægju. „Hjólríðar hafa verið áhugamál og ástríða hjá mér síðustu þrjú árin. Snemma í sumar upplifði ég mikla þreytu og leiða og þegar ég hjólaði var ég lúinn og hálf kraftlaus. Þá fór ég að taka Amínó 100%, þrjú hylki tvisvar á dag. Þremur dögum seinna fór mér að líða betur, var kraftmeiri og hjólagleðin fór að koma aftur,“ útskýrir Hartmann.

Annað sem Hartmann fór að taka eftir þegar hann fór að taka Amínó 100% var að vöðvakrampar, sem honum hættir til að fá í fæturna þegar álagið er mikið, höfðu minnkað töluvert – þrátt fyrir aukið álag. „Amínó 100% bjargaði mér alveg í sumar,“ segir Hartmann ánægður.

Borðar reglulegar og hollar

Amínó@ Létt er seðjandi og mettandi blanda sem inniheldur glucomannan og auðveldar þyngdarstjórnun. Guðrún Lilja segist hafa átt erfitt með að léttast sig, sama hvað hún reyndi. Henni finnst Amínó@ Létt hafa hjálpað sér við að vera saddari og borða þar af leiðandi minna. „Ég er mjög ánægð með Amínó@ Létt, finn mikinn mun á mér og ætla að nota það áfram. Ég hef alltaf verið með mikið uppþembdan maga en það hefur lagast mikið eftir að ég byrjaði á töflunum auk þess sem ég hef losnað við nokkur kíló. Matarlystin hefur minnkað sem og sykurlöngun. Meltingin er betri, ég borða reglulegar og er ekki að fá mér eitthvert nasl á kvöldin nema þá grænmeti og ávexti,“ segir Guðrún Lilja.

Amínó heilsuvörurnar fást í öllum apótekum og í flestum verslunum, um allt land. Nánari upplýsingar www.icecare.is

Ísskápar voru óþekktir á heimilum landsmanna á fyrstu áratugum tuttugustu aldar og frystigeymslur fáar. Haustið 1920 setti SS á laggirnar niður-suðuverksmiðju og rak hana í marga áratugi.

Fremstir fyrir bragðið í 110 ár

**Sláturfélag
Suðurlands**

Fosshálsi 1

110 Reykjavík

Sími: 575-6000

Fax: 575-6090

Netfang: ss@ss.is

Vefsíða: www.ss.is

Sláturfélag Suðurlands var stofnað 1907 og fagnar 110 ára afmæli á árinu.

SS er í dag leiðandi á sviði matvælaframleiðslu og umsvifamikið í innflutningi á matvælum og vörum tengdum matvælaframleiðslu.

Áhugavert er að hugsa til þess að fyrir stofnun Sláturfélags Suðurlands hafi bændur víða að rekið fé til Reykjavíkur og freistast til að selja kaupmönnum. Fé sem ekki seldist þann daginn var rekið út fyrir bæinn á kvöldin til beitar og aftur í bæinn á morgnana í von um að það seldist. Seldist sláturféð alls ekki var það rekið aftur heim síðla hausts.

Söltun var algengasta geymsluaðferðin á þeim tíma og töluvert af söltuðu lambakjöti selt úr landi en ímynd kjötsins erlendis var vægast sagt slæm. Fénu var oftast slátrað á blóðvelli og kjötið saltað utandyra af mönnum sem lítið kunnu til verka. „Er til útlanda kom var ástand kjötsins einatt þannig að aðeins fátæklingar lögðu það sér til munns og það jafnvel ekki talið mannaæða,“ eins og segir í 25 ára sögu Sláturfélags Suðurlands.

Steinþór Skúlason, forstjóri Sláturfélags Suðurlands.

Við þessar aðstæður komu bændur saman við Þjórsárbrú 28. janúar 1907 og stofnuðu Sláturfélag Suðurlands. Stofnfélagar voru 565 og stofnfé samtals 11 þúsund krónur.

Forstjóri Sláturfélags Suðurlands er Steinþór Skúlason.

Kjötskurður um 1950, Geir M. Jónsson heitinn, verksmiðjustjóri, fremst á myndinni.

Útkeyrsla á SS-vörum á glæsilegum Chevrolet.

Kraftmikil uppbygging

Strax fyrsta árið voru byggðar höfuðstöðvar og sláturhús við Skúlagötu í Reykjavík sem á þeirra tíma mælikvarða var stórhýsi og slátrun þar hófst haustið 1907. Í kjölfarið fylgdi kjötvinnsla og frystihús. Fyrsta matvöruverslun SS var opnuð 1908 og var til húsa í Hafnarstræti í Reykjavík og á þeim tíma var þegar búið að kaupa fyrstu pylsugerðarvélnar.

Haustið 1920 setti SS á laggirnar niðursuðuverksmiðju og rak til margra áratuga. SS sá um útflutning smjors á síðustu árum smjörbúanna auk þess sem félagið seldi mjólkurafurðir frá Mjólkurbúí Flóamanna og Deildár-smjörbúinu í verslunum sínum.

Breytingar á markaði

Með þróun markaðarins og milli 1950 og 1960 urðu aðrir aðilar öflugir í smásöluverslun. SS var því farið að keppa við kúnnana sína með því að reka sjálft matvöruverslanir.

Félagið endurskilgreindi sig og markaði sér nýja stefnu sem fólst í að einbeita sér að framleiðslu og verslun á heildsölustigi.

Gæðafæða bragðast best. Pylsugerð SS í kringum 1940.

Félagið hefur þróað starfsemi sína inn á nýjar brautir og er umfangsmikið í innflutningi á matvælum og búrekstrarvörum. Það á stærsta kjúklingafyrirtæki á landinu auk þess að eiga einnig Hollt og gott, sem er stærsta fyrirtæki landsins á sviði unnins grænmetis.

Landbúnaður er grunnur að búsetu

Steinþór Skúlason, forstjóri Sláturfélagsins, segir að landbúnaður snúist ekki bara um framleiðslu á kjöti og mjólk. „Aðstæður á Íslandi til matvælaframleiðslu eru mjög góðar fyrir framleiðslu á gæða matvælum, sem verður enn verðmætara er fram líður.“

Sláttur á Hvanneyrarengjum.

Mynd / Bjarni Guðmundsson.

Nám til framtíðar

Landbúnaðarháskóli
Íslands

Hvanneyri,

311 Borgarbyggð

Sími: 433 5000

Netfang: lbhi@lbhi.is

Vefsíða: www.lbhi.is

Verðum að skilja íslenska náttúru til að geta passað upp á hana, verndað, rannsakað, nýtt og miðlað.

Nám í náttúru- og umhverfisfræði er fyrir alla þá sem hafa áhuga á íslenskri náttúru, náttúruferjum og vistkerfum. Námið er einungis kennt við Landbúnaðarháskóla Íslands (Lbhi) og er þverfaglegt, því námið tekur á öllum helstu eiginleikum íslenskrar náttúru og vistfræðilegum ferlum hennar. Þá er fjallað sérstaklega um samspil manns og náttúru.

Samspil manns og náttúru

Nær hvar sem er í heiminum í dag hefur maðurinn lagt sitt mark á náttúruna og náttúran haft sín áhrif á gang mannkynssögunnar. Óvíða getur þetta samspil manns og náttúru verið augljósara en hér á landi, með ísa og elda annars vegar og magn skráðra heimilda hins vegar. Varla er til sá lófástóri blettur á Íslandi sem maðurinn og hans búpeningur hefur ekki mótað en þau áhrif eru ekki alltaf augljós. Áhrif fyrri nýtingar og umsvifa liggja í landinu, í gróðri og jarðvegi og hafa áhrif á samsetningu og fram-

vindu vistkerfanna. Þannig verður staða vistkerfa í dag oft ekki skilin nema að fyrri stig þeirra séu skilgreind með tilliti til mannlegra umsvifa, sem jafnframt hjálpar til að spá fyrir framtíðarþróun og áhrif tiltekinna umsvifa og nýtingar í dag.

Það er sérstaklega þessi áhersla námsins á samspil manns og náttúru, sem nýtist fólki í mjög fjölbreyttri vinnu að námi loknu og má þar nefna sem dæmi leiðsögn ferðamanna. Ljóst er að verkefni fyrir útskrifaða náttúru- og umhverfisfræðinga verða næg á komandi árum, þar sem samfélagið er meðvitað um að þessa þekkingu þarf, til að við getum lifað með náttúrunni um ókomin ár.

Áherslur í námi

Námið skiptist í nokkrar áherslur, þar sem nemendur sérhæfa sig í ákveðnum þáttum, svo sem almennri náttúrufræði og náttúruvernd. Eitt sérsviðið er samþætting náttúrufræða og sagnfræði og er það mjög áhugaverð tenging milli raunvísinda og hugvísinda. Fólk sem hefur

Jónína Svavarsdóttir, náttúru- og umhverfisfræðingur frá Landbúnaðarháskóla Íslands, vigtar heysýni fyrir steinefnagreiningu.

Myndir / LbhÍ

Nemendur á sumarnámskeiði í vistfræði.

klárað náttúru- og umhverfisfræði starfar á mjög fjölbreyttum sviðum. Leið margra hefur legið í kennslu, bæði í grunn- og framhaldsskólum. Þá eru margir í vinnu sem umhverfisfulltrúar sveitarfélaga hringinn í kringum landið og hjá fyrirtækjum.

Alltaf þörf fyrir fólk með góða náttúrufræðimenntun Jónína Svavarsdóttir er með BS próf í náttúru- og umhverfisfræði frá LbhÍ. Hún vann fyrir Efnagreiningu ehf. á Hvanneyri við Þjónustugreiningu á m.a. jarðvegs- og heysýnum hvaðanæva að af landinu.

„Námið nýtist mér mjög vel, sér í lagi efnafræðikúrsarnir og jarðvegsfræðin. Ég valdi náttúru- og umhverfisfræði því náttúran hefur alla tíð heillað mig. Þegar ég var lítil langaði mig alltaf að verða tína-blóm-fræðingur eða horfa-á-fugla-fræðingur, sumarnámskeiðin við LbhÍ voru nákvæmlega þetta. Ég vildi í rauninni ekki sérhæfa mig of mikið í einhverri grein innan náttúrufræðinnar en fá meiri og dýpri skilning á öllu sem viðkemur íslenskri náttúru, og námið við LbhÍ uppfyllti þær kröfur algjörlega.

Það er alltaf þörf á fólki með góða náttúrufræðimenntun, við þurfum að skilja íslenska náttúru til að geta passað upp á hana, verndað, rannsakað, nýtt og miðlað. Námið er mjög góður grunnur fyrir þá sem hyggjast kenna náttúrufræði, því það veitir góða undirstöðu. Einnig er það góður grunnur áður en einstaklingur hellir sér út í afmarkaðra viðfangsefni náttúrufræðinnar.

Staðsetning skólans skipti mig miklu máli því ég er uppalin í sveit og vildi halda nálægðinni við náttúruna, sér í lagi þar sem ég flutti á Hvanneyri með eins árs gamla dóttur mína.“

Góður aðbúnaður og fóðrun er lykilþáttur búrekstrar.

Mynd / María Svanprúður Jónsdóttir.

RML er fyrir þig

Ráðgjafarmiðstöð
landbúnaðarins ehf.

Sími: 516 5000

Netfang:

rml@rml.is

Vefsíða:

www.rml.is

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins ehf. er að öllu leyti í eigu Bændasamtaka Íslands og rekin í þágu bænda. Við hjá RML vinnum með bændum með margvíslegum hætti við að bæta afkomu þeirra, ásamt því að aðstoða við skil á gögnum til eftirlitsstofnana.

Mikilvægt er að hafa góða yfirsýn og markmið um hvert skal stefna í búrekstrinum, hvort sem búin eru stór eða smá. Það auðveldar allan daglegan rekstur, möguleg ættliðaskipti og sölu, þegar tekið er við vel reknu búi þar sem þegar hefur verið unnið í haginn með framtíðarsýn að leiðarljósi.

Ráðgjöf borgar sig

Markviss og öflug ráðgjöf er góð fyrir hvern þann sem vill bæta búreksturinn sinn með einhverju móti, hvort sem verið er að leita aukinna tekna eða hagræðingar í útgjöldum. Stundum er erfitt að mæla þennan hagnað í krónum og aurum enda oftast langtímaverkefni sem stöðugt er unnið að. Kynbætur,

Horft til framtíðar.

Mynd / María Svanprúður Jónsdóttir.

jarðabætur, hagræðing í vinnu og bættur aðbúnaður manna og dýra eru dæmi um slíkt.

Ráðgjöf er stuðningur

Það er ekki einfalt að vera allt í senn; ljósmóðir, fóðurfræðingur, vélfræðingur og allt þar á milli. Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins ehf.

Lambadómar eru einn af mörgum þjónustupáttum RML. Dómar frá héraðssýningu sem haldin var á bænum Gaul í Staðarsveit haustið 2016. Mynd / Halla Eygló Sveinsdóttir.

er vinnufélagi sem hægt er að treysta á og með því að fá aðstoð við hvers kyns áætlanir fæst oft önnur sýn á hluti sem eru að hindra framgang búsins.

Reynsla bænda

Margt af því sem unnið er með í ráðgjafarstarfi til bænda byggir á reynslu úr rannsókn-um frá ýmsum tilraunastöðum auk þess sem verið er að aðstoða bændur við að uppfylla margvíslegar kröfur hins opinbera. Í þessu til-
liti er reynsla bænda mjög dýrmæt, t.d. hvað varðar árangur í kynbótastarfi, jarðrækt, notkun og val á vélbúnaði og síðast en ekki síst þegar kemur að mati á framkvæmda- og fjárfestingakostnaði.

Miklar kröfur kalla á aðstoð

Miklar kröfur eru settar á herðar bænda varðandi skil á gögnum í hin ýmsu skýrslu-
haldskerfi á vegum Bændasamtaka Íslands og einnig til Matvælastofnunar (Búnaðarstofu). Þá er gott að geta leitað til fyrirtækis sem er í eigu bænda með aðstoð við gagnaskráningar. Einnig er ljóst að margir bændur þurfa að gera átak í útihúsum til að bæta m.a. aðbún-
að og því er mikilvægt að skoða hvaða lausnir eru í boði, kostir þeirra og gallar, hverjar eru dæmdar til að mistakast og hvað sé hag-
kvæmast að gera hverju sinni.

Hlutleysi er mikilvægt

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins er fyrirtæki í eigu bænda og fyrir bændur, það er helsta markmið okkar hjá RML að hagur bóndans sé í hávegum hafður þegar kemur að allri ráðgjöf. Í hinum harða heimi solumennsku verður að vera hægt að ganga að því vísu að hlutleysi í ráðgjöf sé til staðar.

Fjölbreytt ráðgjöf undir sama hatti

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins hefur yfir

Reynsla og fagþekking er grunnur að góðri ráðgjöf.

Jarðrækt er ein af undirstöðum árangurs í búrekstri

Mynd / Halla Eygló Sveinsdóttir.

að búa miklum mannauði, sem felst bæði í reynslu og menntun starfsmanna. Innan fyrirtækisins starfa bæði sérhæfðir ráðunautar sem og aðrir sem hafa breiðara verksvið. Þannig veitir RML viðamikla ráðgjöf sem veitir bændum stuðning í gegnum alla virðis-
keðjuna og þar er hægt að finna veika hlekki og hlúa að þeim.

Bændasamtökin hafa aðsetur á 3. hæð Hótel Sögu.

Mynd / HKr.

Bændasamtökin rækta þinn hag

**Bændasamtök
Íslands**

Bændahöllinni við
Hagatorg

107 Reykjavík

Sími: 563-0300

Netfang:
bondi@bondi.is

Vefsíða: www.bondi.is

Bændasamtök Íslands eru heildarsamtök íslenskra bænda. Þau eru málsvari bænda og vinna að framförum og hagsæld í landbúnaði. Aðild að samtökunum geta átt einstaklingar og félög einstaklinga og lögaðila sem standa að búrekstri. Aukaaðild er möguleg fyrir einstaklinga sem styðja við markmið samtakanna. Félagar eru tæplega 6.000 talsins.

Hjá Bændasamtökunum starfa um þrjátíu manns í 26 stöðugildum. Meginstarfsemi samtakanna er í Bændahöllinni en þau eru einnig með starfsstöð á Akureyri, auk þess sem nokkrir starfsmenn hafa aðsetur annars staðar. Þá eiga og reka samtökin Nautastöðina á Hesti og Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins sem rekur 13 starfsstöðvar víðs vegar um land. Hótel Saga er í eigu Bændasamtakanna og samtökin njóta arðs af þeirri eign. Um þessar mundir er einangrunarstöð fyrir holdanaut í byggingu á Stóra-Ármóti sem samtökin munu eiga og reka í félagi við BSSL og LK. Bændasamtökin eiga hlut í Landsmóti ehf.

Starfsfólki hefur fækkað á síðustu misserum en stærstu breytingarnar í rekstri samtakanna voru þegar Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins (RML) var sett á fót og landsráðunautar, sem áður voru á launaskrá BÍ, fluttust yfir til RML. Þá voru breytingar fyrir rúmu ári síðan þegar Búnaðarstofa Matvælastofnunar tók yfir þau verkefni sem BÍ sinnti áður fyrir hið opinbera við útgreiðslu beingreiðslna og ýmsa aðra umsýslu.

Samtök byggð á gömlum merg

Bændasamtök Íslands voru stofnuð árið 1995 með sameiningu Búnaðarfélags Íslands og Stéttarsambands bænda. Fyrirnefndu samtökin rekja sögu sína aftur til ársins 1837 en fyrsta búnaðarfélag á landinu var stofnað þann 8. júlí það ár, Suðुरamtsins hús- og bústjórnarfélag.

Í ár eru liðin 180 ár frá stofnun þess. Stéttarsamband bænda var hins vegar stofnað árið 1945. Hlutverk Bændasamtaka Íslands er að vera málsvari bænda og vinna að framförum og hagsæld í landbúnaði.

Hvað gera Bændasamtökin?

- Þau beita sér fyrir bættum kjörum bænda á öllum sviðum.
- Bændasamtökin móta stefnu í málefnum bænda og landbúnaðarins í heild. Fulltrúar bænda á Búnaðarþingi marka stefnuna en starfsmenn og trúnaðarmenn bænda fylgja henni eftir á milli þinga. Stór hluti af starfsemi Bændasamtakanna felst í samskiptum við stjórnvöld og ýmsa skylda aðila.
- Samtökin reka tölvudeild sem þróar og rekur skýrsluhaldshugbúnað sem bændur nýta í sínum störfum.
- Þau gefa út Bændablaðið og annast ýmsa aðra útgáfustarfsemi og upplýsingamiðlun um landbúnað. Samtökin reka vefina bondi.is og bbl.is og halda úti miðlun upplýsinga á Facebook.
- Samtökin annast leiðbeiningaþjónustu í landbúnaði í gegnum dótturfélag sitt, Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins.

- Bí reka Nautastöðina á Hesti sem er miðstöð kynbótastarfs í nautgriparækt.
- Þau reka orlofshús fyrir félagsmenn sína auk orlofsíbúðar í Kópavogi.
- Þau reka starfsmenntasjóð þar sem bændur geta fengið stuðning vegna sí- og endurmenntunar.
- Samtökin annast framkvæmd ýmissa verkefna sem snerta sameiginlega hagsmuni landbúnaðarins.
- Bændasamtökin hafa umsjón með verkefnum samkvæmt búnaðarlagasamningi, útgáfu hestavegabréfa, rekstri öryggis- og vinnuverndarstarfs í landbúnaði og fleiru sem skiptir hagsmuni bænda máli.

Hver er ávinningur þess að vera félagi í Bændasamtökunum?

Félagsmenn eru aðilar að samtökum sem vinna að hagsmunamálum bænda og eru málsvari stéttarinnar. Samtakamáttur heildarinnar er mikill og verður meiri eftir því sem fleiri taka þátt. Aðild að Bí tryggir bændum ýmis réttindi sem eru mikils virði.

- Samtakamáttur heildarinnar styrkir hagsmunabaráttu bænda.
- Þú ert þátttakandi í samtökum bænda og getur haft áhrif á félagsstarfið.
- Bí koma fram fyrir þína hönd gagnvart ríkisvaldinu og gera samninga fyrir bændur.
- Félagar í Bí velja fulltrúa úr sínu aðildarfélagi til setu á Búnaðarþingi. Fulltrúar á Búnaðarþingi kjósa stjórn samtakanna.
- Félagsmenn njóta ráðgjafar um réttindi og um málefni sem snerta landbúnaðinn, þ.m.t. lögfræðipjónustu.
- Félagsmenn fá 30% afslátt af vissum forritum Bí. Meðal annars dkBúbót, Fjárvið (sauðfé), Heiðrún (geitur), Jörð (jarðrækt) og Huppa (kýr).
- Aðild tryggir bændum bestu fánlegu kjör á gistingu á Hótel Sögu.
- Félagar eiga rétt á að nota orlofsíbúð á höfuðborgarsvæðinu og orlofshús á Hólum í Hjaltadal.
- Félagsmenn geta sótt um stuðning í starfsmenntasjóð Bændasamtaka Íslands (SBÍ) vegna sí- og endurmenntunar.
- Bændablaðinu er dreift frítt á öll lögbýli. Öflug miðlun upplýsinga til bænda og almennings.
- Þú færð árlega sent Tímarit Bændablaðsins.
- Þín aðild eflir kynningar- og ímyndarmál landbúnaðarins.
- Samtökin eiga í samskiptum við erlend systursamtök og eiga sterkt tengslanet við félög á Norðurlöndum.

Sigurður Eyþórsson, framkvæmdastjóri Bí, Sindri Sigurgeirsson formaður og Erna Bjarnadóttir, hagfræðingur og aðstoðarframkvæmdastjóri. Formaður Bí er talsmaður samtakanna og kemur fram fyrir þeirra hönd. Myndir / TB

Starfsfólk á skrifstofu Bí annast m.a. allar fjárreiður, bókhald, launagreiðslur og rekstur skiptiborðs fyrir samtökin og fleiri tengda aðila.

Bændur greiða félagsgjöld í stað búnaðargjalds

Bændasamtökin eru frjálfs félagasamtök. Fram til síðustu áramóta var hagsmunabaráttu Bí rekin fyrir tekjur af búnaðargjaldi sem ríkið innheimti af bændum. Nú hefur búnaðargjald verið lagt niður en þess í stað greiða bændur félagsgjald beint til Bí.

Tekjur Bændasamtakanna eru í meginatriðum þrenns konar. 1) Tekjur af félagsgjöldum bænda, (2) þjónustu- og sölutekjur af rekstri, (3) tekjur af fasteignum og fjármunatekjur. Rekstur Bí hefur verið í jafnvægi síðustu ár en heildarvelta er tæpar 500 milljónir króna á ársgrundvelli. Þar af er launakostnaður um helmingur.

Aðildarfélag og búnaðarþingsfulltrúar

Aðildarfélag eru annars vegar búnaðarsambönd (alls 11 talsins) og hins vegar búgreinafélög (alls 12 talsins) ásamt Samtökum ungra bænda. Búnaðarþing er haldið á tveggja ára

fresti en þar sitja 50 fulltrúar sem kosnir eru af búnaðarsamböndum, búgreinafélögum og Samtökum ungra bænda.

Aðildarfélag

11 búnaðarsambönd
Samtök ungra bænda
Félag eggjaframleiðenda
Félag ferðaþjónustubænda
Félag hrossabænda
Félag kjúklingabænda
Geitfjárræktarfélag Íslands
Landssamband kúabænda
Landssamtök sauðfjárbænda
Landssamtök skógareigenda
Samband garðyrkjubænda
Samband íslenskra loðdýrabænda
Svínaræktarfélag Íslands
Æðarræktarfélag Íslands

Nánari upplýsingar um fjölbreytta starfsemi Bændasamtakanna er að finna á vefnum bondi.is

Helstu markmiðin að þjónusta bændur og búandi fólk

**Kaupfélag
Borgfirðinga svf.**
Egilsholti 1,
310 Borgarnes
Sími: 430 5500
Netfang: kb@kb.is
Vefur: www.kb.is

Kaupfélag Borgfirðinga svf. (KB), er samvinnufélag í eigu íbúa á félagssvæði þess sem nær yfir Vesturland frá Hvalfjarðarbotni í suðri að Kjálkafirði í vestri.

Félagið starfrækir verslun með ýmsar rekstrarvörur fyrir landbúnaðinn að Egilsholti 1 í Borgarnesi. Aðaláherslan og helstu markmið með rekstrinum er þjónusta við bændur og búandi fólk, sem og áhugafólk um garð- og gróðurækt. Félagið býður upp á fjölbreytt úrval af rekstrarvörum fyrir nautgripi, sauðfé, hross og fiðurfénað, ásamt áburði, rúlluplasti og girðingaefni.

Um árábil hefur KB unnið að því að auka eigin innflutning, bæði rekstrarvörur, fóður og fæðubótarefni fyrir skepnur. Verslunarstjórinn, Margrét Katrín Guðnadóttir, er dýralæknir og getur því veitt öfluga ráðgjöf varðandi fæðubótarefni, fóður og steinefni. Það mætti segja að sú vara sem helst hafi hitt í mark hjá viðskiptavinum sé selen, sem lömbum er gefið um munn, á vorin. Kaupfélag Borgfirðinga flytur inn vörlínu af hestamúslí, ásamt bæði kálfa- og lambamjólkurdufti. Nýverið var farið að flytja inn lamba- og kálfafóstrur sem eru einfaldar og á hagstæðu verði.

Dótabúð bóndans

Boðið er upp á gott úrval aukahluta fyrir

Starfsmenn KB. Baldur Jónsson, Jómundur Hjörleifsson, Margrét K. Guðnadóttir og Vigfús Friðriksson.

vinnuvélar og kerrur, auk mikils úrvals gæludýrafóðurs og gæludýravara ýmissa. KB flytur líka inn vinnu- og regnfatnað frá norska fyrirtækinu Helly Hansen, sem þekkt eru fyrir gæði og gott verð.

KB býður einnig upp á árstíðarvörur eins og jólavörur, veiðivörur og vörur fyrir garðrækt.

Verslun KB er fjölbreytt og statar af miklu úrvali sem kemur skemmtilega á óvart. Hún er af sumum kölluð „dótabúð bóndans“.

Markmið KB er að veita góða þjónustu sem byggist á góðu starfsfólki með víðtæka þekkingu á þörfum bænda.

JÖKLAR

Upplifun á Íslandi

ÍSLENSK HÚS - SÉRHÖNNUÐ FYRIR
ÍSLENSKA FERÐAÞJÓNUSTU

Forsniðin einingahús Fljótleg í uppsetningu

SUMARHÚS - 54 fm
Verð 4.695.000 kr.

Jöklahúsin er vel hægt að útfæra í ýmsum útfærslum og þau bjóða upp á fjölmarga möguleika í samsetningu og stærð.

RADHÚS

GISTIÁLMA/HÓTEL

NÝTT

PARHÚS

JÖKLAR - BURST

Við kynnum til sögunnar Jöklahús með tvíhalla þaki, eða "burst þaki"

Hægt er að stækka húsið að vild og bæta við gluggum og hurðum. Við bjóðum grunnhúsið nú á sérstöku kynningarverði **2.190.000 kr.**

(hefðbundið verð 2.490.000 kr.)

STYRKUR - HAGKVÆMNI - HÖNNUN

Landshús - Sími 553 1550 - landshus@landshus.is - www.landshus.is

LANDSHÚS

24,3 fm

GRUNNHÚS Tilboð
1.990.000 kr.

Ef um 3 hús eða fleiri er að ræða gerum við sértíloboð.

Bústólpi

FÓÐUR OG ÁBURÐUR

PREMIUM PRO-FIT

Kúafóður sem hámarkar fitu, prótein og afurðamagn samtímis

Inniheldur ríkulegt magn af hágæða fiskimjöli

PREMIUM PRO-FIT 13 & 17

inniheldur MEGAFAT kalsíumhúðaða fitu (aðallega C:16)

- MEGAFAT stuðlar að aukinni fitu í mjólk
- MEGAFAT er mjög orkuríkt og dregur úr hættu á súrdoða og lömun
- MEGAFAT stuðlar að aukinni frjósemi

www.bustolpi.is

**PREMIUM
PRO-FIT**
er mest selda
kúafóður
Bústólpa